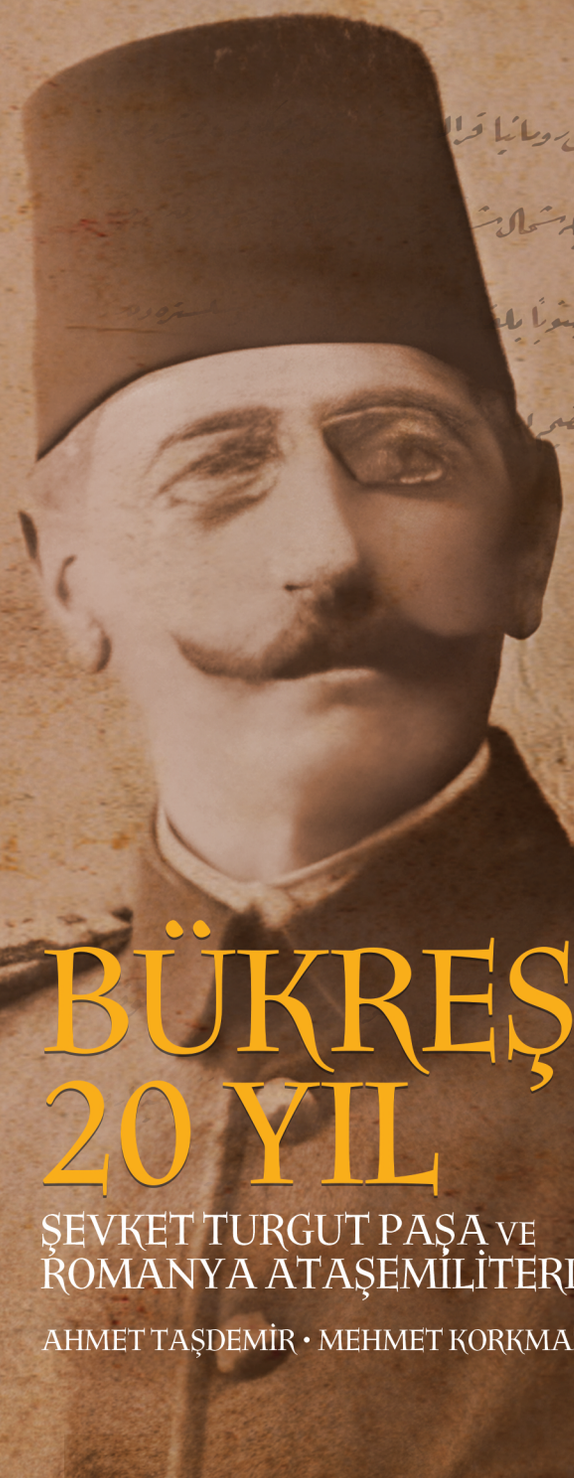

BÜKREŞ'TE 20 YIL

ŞEVKET TURGUT PAŞA VE ROMANYA ATAŞEMİLİTERLİĞİ RAPORLARI

AHMET TAŞDEMİR • MEHMET KORKMAZ

BÜKREŞ'TE 20 YIL ŞEVKET TURGUT PAŞA VE ROMANYA ATAŞEMİLİTERLİĞİ RAPORLARI

MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

BÜKREŞ'TE 20 YIL

ŞEVKET TURGUT PAŞA VE ROMANYA ATAŞEMİLİTERLİĞİ RAPORLARI

Ahmet TAŞDEMİR - Mehmet KORKMAZ

MİLLİ SAVUNMA ÜNİVESİTESİ
FATİH HARP TARİHİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

BÜKREŞ'TE 20 YIL

ŞEVKET TURGUT PAŞA VE ROMANYA ATAŞEMİLİTERLİĞİ RAPORLARI

Arş. Gör. Ahmet TAŞDEMİR – Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ

Editör
Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Kapak Tasarımı
Bülent AVNAMAK

Baskı ve Cilt
Millî Savunma Üniversitesi
Merkez Basım ve Yayınevi
Yenilevent/İstanbul

İstanbul 2024

Kapak Fotoğrafı: Şevket Turgut Paşa, *Şehbâl Mecmuası*, Sayı 25, 15 Aralık 1326 [28 Ağustos 1910], s. 10.

Taşdemir, Ahmet; Korkmaz, Mehmet, Bükreş'te 20 Yıl: Şevket Turgut Paşa ve Romanya Ataşemiliterliği Raporları, ed. Gültekin Yıldız, İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2024. 168 s. Res., tbl.; 24 sm. Kaynakça, Dizin.
ISBN: 978-625-7791-60-1
1. Türkiye -- Askeri Tarih, Romanya, Biyografi
2. Türkiye -- Military History, Romania, Biography

ÖNSÖZ

Milli Savunma Üniversitesi Fatih Harp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü (Fatih HATEN) ve Romanya Savunma Bakanlığı Savunma Politikaları Çalışmaları ve Askerî Tarih Enstitüsü (ISPAIM) arasında 2023 yılında icra edilen Türkiye-Romanya Müşterek Harp Tarihi Sempozyumu ile tesis edilen yakın işbirliği, Türk-Romen akerî tarihi araştırmalarına kaynak teşkil edecek çalışmaların hazırlanmasına zemin hazırlamaktadır. Elinizdeki kitap bu yakın ilişkinin bir neticesi olarak Romanya ve Romanya ordusu hakkındaki tarih araştırmalarına kaynak oluşturması amacıyla hazırlanmıştır.

Sefaretler bünyesinde istihdam edilen askerî ataşelerin hazırladıkları raporlar, 19. ve 20. yüzyıl askerî tarih çalışmaları için önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'nun Romanya'daki Bükreş Sefareti'nde uzun yıllar ataşemiliter olarak görev yapmış olan Şevket Turgut Bey (sonradan paşa) tarafından muhtelif tarihlerde hazırlanan Romanya ordusu hakkındaki dört rapor okuyucuya sunulmuştur. Bu raporlardan ilki layiha tarzında hazırlanmış olup oldukça mufassaldır. Çalışmanın ana malzemesini oluşturan raporların yazılma amacı, Osmanlı karar alıcılarını Romanya ordusunda meydana gelen gelişme ve değişikliklerden haberdar etmektir. 93 Harbi'nde Romanya ordusu, savaştan sonra orduda yapılan düzenlemeler, idarî ve askerî taksimat, Romanya'nın beşerî coğrafyası, askere alma usûlü ve kuralları, Romanya merkez ve taşra ordu teşkilatı, piyade-süvari-topçu ve yardımcı hizmet sınıflarının sefer ve barış teşkilatları, seferde ve barışta Romanya ordusunun kuvvet mevcudu, Romanya ordusunda kullanılan silahlar ve bahriye teşkilatı gibi hususlar raporlarda yer alan konular arasındadır.

Yine bu çalışma kapsamında raporları kaleme alan Şevket Turgut Paşa'nın hayat hikâyesi ortaya çıkarılmıştır. Paşa, uzun yıllar Büşreş'te askerî ataşe olarak görev yapmış, ardından Hareket Ordusu'nda fırka kumandanlığı ile 1912-1913 Balkan harplerinde kolordu kumandanlıklarında bulunmuş, Arnavutluk isyanın bastırılmasında yine kolordu kumandanı olarak vazife yapmıştır. Şevket Turgut Paşa, Millî Mücadele döneminde kısa süreli de olsa Nafia ve Harbiye nazırı olarak bulunmuş ve Erkân-ı Harbiye reisliği yapmıştır.

Osmanlı son döneminde meydana gelen önemli gelişmelerde stratejik görevlerde bulunan Şevket Turgut Paşa gibi bir isim hakkında müstakil bir çalışma bir tarafa, bir makale dahi bulunmaması oldukça

şaşırtıcıdır. Bu yüzden titiz bir çalışmayla arşiv kaynaklarından ve hatırat türü eserler ile matbuattan derlenen bilgilerle paşanın hayat hikâyesi çalışmaya ilave edilmiştir. Çalışmada ayrıca Romanya ordu ve askeriyesine dair Osmanlı son döneminde hazırlanmış kitaplar analiz edilerek bibliyografik künyeleri sunulmuştur. Dolayısıyla eser bir giriş ile üç bölümden teşkil edilmiş olup giriş kısmında askerî değişim bağlamında ataşemiliterlik kurumu ile geç dönem Osmanlı Devleti'nde Romanya ordusuna dair çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölüm'de ise Şevket Turgut Paşa'nın hayatı ortaya konulmuştur. İkinci Bölüm'de paşanın 1891 tarihli mufassal raporu, Üçüncü Bölüm'de tespit edilebilen farklı tarihli üç raporu yer almıştır.

Bu kitabın ortaya çıkmasında başta destek ve himayelerinden ötürü Millî Savunma Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erhan Afyoncu olmak üzere; Fatih Harp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof Dr. Bünyamin Kocaoğlu'na, kitabı yayına hazırlayan Doç. Dr. Mehmet Korkmaz ve Arş. Gör. Ahmet Taşdemir'e, kitap kapağını hazırlayan Bülent Avnamak'a, katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Serkan Osmanlıoğlu'na ve Fatih Harp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü personeline teşekkür borçlu olduğumuzu belirtmek isterim.

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Mayıs 2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ III

KISALTMALAR VII

GİRİŞ 1

Askerî Değişim Bağlamında Ataşemiliterlik 4

Geç Dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda Romanya Ordusuna Dair Çalışmalar 8

I. BÖLÜM

ŞEVKET TURGUT PAŞA'NIN HAYAT HİKÂYESİ 13

Eğitimi 15

Askerî Kariyeri 15

Ataşemiliterlikten Kıt'aya Tayin Talebi: 3. Ordu Emrine Tayini ve Mirliva Rütbesine Terfii 17

31 Mart Olayı'nda Hareket Ordusu'nda 2. Mürettep Fırka Kumandanlığı 17

Arnavutluk'ta Malisörler İsyanını Bastırması 24

Balkan Harbi'nde Kolordu Kumandanlığı Görevi 30

Mütareke Dönemi'nde Nafia Nazırlığı, Harbiye Nazırlığı ve Erkân-ı Harbiye Reisliği 33

Vefatı 40

II. BÖLÜM

ROMANYA ORDUSUNUN ASKERÎ GÜCÜ BAŞLIKLI 1891 TARİHLİ ATAŞEMİLİTER RAPORU 45

Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyyesi 47

Mesâha-i Sathiyye ve Nüfûs 52

Taksîmât-ı Mülkiyye ve Askeriyye 52

Ahz-ı Asker Usûlü ve Müddet-i Hidmet 59

Hâl-i Hazarî 69

Piyâde 73

Süvâri 79
Topçu..... 85
Sunûf-ı Sâire..... 89
Memleketeyn Ordusunu Terkîb Eden Cüz'-i Tamlar..... 95
Hâl-i Seferî 98
Hâl-i Hazarîden Hâl-i Seferîye Geçmek..... 99
Esliha-i Müst'amele 100
Kuvve-i Bahriyye 102
Mütâla'ât-ı Âcizânem..... 110

III. BÖLÜM

ŞEVKET TURGUT PAŞA TARAFINDAN HAZIRLANAN ROMANYA ORDUSUNA DAİR MUHTELİF RAPORLAR 115

Romanya Harbiye Nezareti'nde 1894 Yılında Yapılan Düzenlemelere Dair Layiha..... 117

Romanya'nın 1894-1895 Yılı Bütçesi ve Bunun Teşkilat Değişiklikleri Bağlamında 1890-1895 Bütçeleriyle Karşılaştırması 126

Balkanlarda Bir Çatışma İhtimaline Karşı Romanya'nın Aldığı Tedbirler ve Yaptığı Harcamalar..... 130

KAYNAKÇA 133

EKLER..... 141

DİZİN 161

KISALTMALAR

ATASE:	Askerî Tarih ve Stratejik Araştırmalar Başkanlığı
BOA:	T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
c.:	Cilt
Çev.:	Çeviren
ed.:	Editör
No.:	Numara
s.:	Sayfa
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
TTK:	Türk Tarih Kurumu
Yay. Haz.:	Yayına Hazırlayan

Giriş

Ataşemiliter raporları, 19. ve 20. yüzyıl askerî tarih çalışmaları için önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'nun Bükreş Sefareti Ataşemiliteri Binbaşı Hafız Şevket Bey (sonradan Şevket Turgut Paşa) tarafından muhtelif tarihlerde hazırlanan Romanya ordusu hakkındaki raporlar sunulacaktır. Hafız Şevket Bey son dönem Osmanlı askeriyesinde önemli bir figür olarak bilinmektedir. 1881 yılında Harbiye Mektebi'nden, 1884'te Erkân-ı Harbiye Mektebi'nden dereceyle mezun olmuştur. 19 yıl gibi uzun bir süre Romanya'da ataşemiliter olarak görev yapmış ve bu esnada İstanbul'a muhtelif raporlar sunmuştur.

Elinizdeki eserin ana malzemesini oluşturan ataşemiliter raporları, ataşemiliterlik kurumunun temel vazifelerinden biri olan raporlama gereksinimi neticesinde ortaya çıkmıştır. Araştırmalarımız neticesinde Hafız Şevket Bey tarafından Romanya ordusu hakkında hazırlanmış dört adet rapor tespit edilmiştir. Bu raporlardan birincisi olan ve çalışmamızın ana malzemesini oluşturan rapor 1891 tarihinde "Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyyesi" başlığıyla hazırlanmıştır. İçeriği ve kapsamı dikkate alındığında Romanya ordusu hakkındaki en detaylı bilgi bu raporda sunulmaktadır.[1] Raporun hazırlandığı tarihte mesleğinin 10. senesinde daha kendini yeni yeni göstermeye başlamış olan Hafız Şevket Bey, sonraki dönemde tümgeneneral rütbesine kadar yükselerek Şevket Turgut Paşa ismiyle temayüz edecektir. 31 Mart Vakası, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele gibi Osmanlı son döneminin önemli olayları döneminde, kolordu komutanlığı, nafia nazırlığı, harbiye nazırlığı ve erkân-ı harbiye-i umumiye reisliği gibi stratejik görevler deruhte etmiştir.[2]

Hafız Şevket Bey, ilk raporunu göreve başladıktan bir sene sonra 5 Aralık 1891 tarihinde hazırlamıştır. Raporun içeriği dikkate alındığında, hazırlanmasının en önemli sebeplerinden birinin 1891 yılında Romanya'da uygulamaya konulan yeni nizamname olduğu değerlendirilmektedir. Aynı yıl Harbiye Nazırı General Iacob Lahovary'nin hazırladığı yeni

---

[1] Bu raporun genel bir değerlendirmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzüncı yılı dolayısıyla Türk ve Romen akademisyenler tarafından hazırlanan ortak bir sayıda Romanya Savunma Bakanlığı Savunma Politikaları Çalışmaları ve Askerî Tarih Enstitüsü (ISPAIM)'in hakemli dergisi *Revista de Istorie Militara*'da yayınlamıştır. Bkz. Ahmet Taşdemir, "Assessing the Romanian Army: A Review of the Ottoman Military Attaché's Report in Bucharest (1891)", *Revista de Istorie Militara*, Sayı 3-4 (2023), s. 49-68.

[2] Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2004, s. 19.

nizamnameyle Romanya ordu teşkilatında önemli değişikliklere gidilmiştir. Hafız Şevket Bey'in bu rapor aracılığıyla Osmanlı karar alıcılarını Romanya ordusundaki söz konusu değişiklikler hususunda bilgilendirmeyi amaçladığı değerlendirilmektedir. Harbiye Askerî Müzesi Kütüphanesi'nde ciltli olarak muhafaza edilen raporun başka bir nüshasına rastlanmamıştır. Osmanlıca rik'a hattı el yazısıyla kaleme alınan rapor 86 sayfalık hacme sahiptir. 13 üst başlık ve birçok alt başlıktan oluşan raporda; 93 Harbinde Romanya ordusu ve savaştan sonra orduda yapılan düzenlemeler, idarî ve askerî taksimat, Romanya'nın beşerî coğrafyası, askere alma yöntemi ve kuralları, Romanya merkez ve taşra ordu teşkilatı, piyade-süvari-topçu ve yardımcı hizmet sınıflarının sefer ve barış teşkilatları, seferde ve barışta Romanya ordusunun kuvvet mevcudu, Romanya ordusunda kullanılan silahlar ve bahriye teşkilatı gibi konular ele alınanmaktadır.[3]

Görsel 1: Romanya Harbiye Nazırı General Iacob Lahovary[4]

Şevket Turgut Bey'in raporu, Osmanlı devlet ricalinin dikkatini çekmiştir. 1892 yılındaki bir Meclis-i Vükelâ tezkeresinde, Romanya gibi 4,5 milyon nüfusu bulunan bir ülkede seferberlik hâlinde 500 bin asker çıkarılabilmekteyken, seferberlik mevcudunun daha fazla nüfusa sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nda Romanya'ya oranla az olmasının sebebi irderlenmiştir. Nüfus sayımı ve yazım işlerinin Osmanlı'da henüz etkin şekilde gerçekleştirilememiş olması ve askerlik mükellefiyetinin Avrupa'da

[3] Turgudzâde Şevket, *Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyyesi*, 05 Aralık 1891, Harbiye Askerî Müzesi Kütüphanesi, Envanter No: 11509.

[4] Kral I. Ferdinand Ulusal Askerî Müzesi (King Ferdinand I National Military Museum). Müzeden muhtelif görselleri temin ederek kullanımımıza sunan Enstitü Direktörü Dr. Carmen-Sorina Rîjnoveanu nezdinde bütün ISPAIM personeline teşekkür ederiz.

25 seneyken Osmanlı'da 20 sene olması sebep olarak gösterilmiştir. Bu örneklerden hareketle, Osmanlı karar alıcıları nüfus işlerini hızlandırma ve askerlik mükellefiyeti süresini 25 seneye çıkarma hususunda planlamalar yapmışlardır.[5]

Çalışamada sunulacak ikinci rapor yine Romanya ordu teşkilatındaki bazı değişiklikleri konu edinmekte olup 1894 yılında kaleme alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen bu rapor ilk rapora oranla daha kısadır. 10 sayfalık bu raporda 1894 yılında yapılan düzenlemeyle Romanya Harbiye Nezareti yeniden yapılandırılmış ve sekiz şubeye taksim edilmiştir.[6]

Romanya ordusundaki askerî değişiklikleri konu edinen bu raporlardan başka muhtelif konuları ele alan yine Romanya ordusu hakkındaki iki rapor çalışmamızda sunulacaktır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Yıldız Mütenevvi Maruzat fonunda tasnif edilen raporlar sırasıyla; Romanya'nın 1894-1895 yılı bütçesi ve bunun teşkilat değişiklikleri bağlamında 1890-1895 bütçeleriyle karşılaştırılması[7] ve Balkanlarda bir çatışma ihtimaline karşı Romanya'nın aldığı tedbirleri ve buna mukabil yaptığı harcamaları konu edinmektedir.[8] Raporlar incelendiğinde Hafız Şevket Bey'in Romanya ordusu hakkındaki bilgileri Romanya'daki basılı kaynakların yanı sıra katıldığı manevralar, icra edilen ziyaretler ve kurulan şahsi ilişkiler münasebetiyle temin ettiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmayla Türk-Romen askerî tarih araştırmalarına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında tespit edilen ataşemiliter raporlarının Latin harflerine çevrilmesinde basit transkripsiyon usûlü takip edilmiştir. Bu kapsamda uzun harfleri göstermek için (û, î, â), kelime ortası ve sonundaki ء için (') ve ع için (') işaretleri kullanılmıştır. Okunamayan kelimeler için (…), okunuşundan şüphe duyulan kelimelerden sonra ise (?) işaretleri kullanışmıştır. Müellifin eserinde kullandığı dil ve üslup özelliklerine elden geldiği kadar dokunulmamış, raporlardaki imla ve tamlamalara riayet edilmiştir. Sadeleştirme yapılmadığı gibi sadece kişi ve yer isimlerinde modern imla kullanılmıştır. Metin içinde başlıklar müellifin verdiği şekilde sunulmuş, sadece karmaşıklığı önlemek adına içindekiler kısmında üst başlıkların verilmesiyle iktifa edilmiştir.

---

[5] T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), *Yıldız Sadâret Resmî Maruzât Evrakı (Y.A.RES)*, 60/9/1-2, 15 Ağustos 1892.
[6] BOA, *Y.A.RES*, 60/9/3-4, 15 Haziran 1894.
[7] BOA, *Yıldız Mütenevvî Maruzât (Y. MTV.)*, 98/32, 24 Haziran 1894.
[8] BOA, *Y. MTV.*, 153/71, 21 Mart 1897.

Askerî Değişim Bağlamında Ataşemiliterlik

İletişim teknolojisi başta olmak üzere hız üretici araçlar ve buna mukabil teknolojik gelişmeler toplumu ve sosyal yapıları büyük bir dönüşüme uğratmıştır. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında gözle görülür şekilde artan hız kabiliyeti, insan ilişkilerini ve mekân algısını kökten değiştirmiştir. İnsan yaşamındaki köklü değişimler, 19. yüzyıla kadar yüzlerce yıllık zaman diliminde gerçekleşirken, teknolojinin insan hayatına getirdiği hızla bu değişim süreci önemli ölçüde kısalmıştır. Değişim, etkisini artık yüzlerce yıldan sonra değil, onlarca yıl içerisinde göstermeye başlamıştır.[9] Teknoloji ve insan arasındaki bu ilişkinin gözlemlenebileceği en çarpıcı alanlardan biri de askeriyedir. 19. yüzyıla kadar nispeten yavaş ilerleyen askerî değişim, Sanayi Devrimi sonrasında ivme kazanmıştır. Özellikle modern savaşın temellerinin atıldığı Napolyon Savaşları, askerî değişimdeki hızın belirginleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kıta Avrupası'nı etkisi altına alan bu savaşlarla ordu mevcutları kalabalıklaşmış, hız ve manevra odaklı sistem değişiklikleri ve yeni doktrinler ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında ise demiryolları ve telgraf gibi yeni teknolojilerin yaygınlaşmasıyla seferberlik ile sevk ve idarenin hızı ve kapsamı değişerek zaman ve mekân algısı farklı bir boyut kazanmıştır. Orduların hareket kabiliyetini arttıran bu gelişmelerin kaçınılmaz neticesi de savaşların etki alanının artarak topyekûn hâle gelmesi olmuştur. Savaşların çok katmanlı hâle gelip sevk ve idarenin karmaşıklaşması, modern genelkurmay teşkilatlarının kurulmasına zemin hazırlamıştır.[10] Kırım Harbi'ne gelindiğinde bu yeni yapının odağı; düşmanın hareket yeteneği,

[9] Hızın modern toplumların dönüşümündeki yeri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Paul Virilio, *Hız ve Politika*, Çev. Meltem Cansever, Metin Yayınları, İstanbul 2021.

[10] Prusya, 1809'da Napolyon karşısında aldığı ezici mağlubiyetlerin ardından askerî sisteminde köklü değişikliklere gitti. General Gerhard von Scharnhorst liderliğinde, askerî teşkilat yeniden düzenlendi ve savaş bakanlığı nezaretinde günümüz genelkurmay teşkilatının ilk örneği mahiyetinde özel bir birim oluşturuldu. Bu birim, bütün sefer hazırlıklarından ve kuvvet tasarımlarından sorumluydu. Ayrıca, subayların eğitim ve öğretimlerinin denetlenmesi de bu birim tarafından yürütülmekteydi. Özellikle askerî tarih, savaş oyunları ve manevralara büyük önem veriyorlardı. Prusyalıların getirdiği bu yeni yapı, özellikle barış döneminde Avrupa ordularının faaliyetlerinin planlanmasında ana unsur halini aldı ve hızla yayıldı. Bkz. Peter Jackson, "Historical Reflections on the Uses and Limits of Intelligence", *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*, ed. Peter Jackson and Jennifer Siegel, Praeger, Londra 2005, s. 23-24.

potansiyel hedefleri ve savunma kabiliyetleri gibi çeşitli lojistik ve stratejik meseleler olmuştur.[11]

Değişim ve dönüşüme paralel olarak dönem ordularının sevk ve idarelerinde yaşanan giriftlik, şüphesiz genelkurmay teşkilatlarını ve bunların faaliyetlerini ön plana çıkarmıştır. 19. yüzyılda orduların askerî değişime verdikleri tepkileri bilip bunları takip etmek devletlerin en öncelikli meselelerinden olmuştur. Ciddi bir takip sürecini gerektiren bu durum ise toplumda olduğu gibi askeriyede de bir birbirine benzeme hâline yol açmıştır. John Lynn'e göre, Sanayi Devrimi sonrasında insanlar arasındaki farklılıklar günden güne azalmış; insanların, eşyaların ve fikirlerin dolaşım hızının artmasıyla küresel bir homojenleşme başlamıştır. Bu homojenleşme durumunun askeriyedeki etkisi ise devletlerin ister hasım ister müttefik olsun diğerinden farklılaşarak değil başarının taklit edilmesi yoluyla faaliyetlerini sürdürmesidir. Devletler arasındaki askerî etkileşimi arttıran bu gelişmeler, askerî ilişkilerin formelleşmesine zemin hazırlamıştır. 19. yüzyıla kadar hasımlarının niyetlerini, stratejilerini askerî imkân ve kabiliyetlerini kişisel casusluk ağları aracılığıyla öğrenmeye çalışan devletler, formelleşmeyle birlikte hariçte diplomatik roller üstlenen uzman memurlar ve özellikle de askerî ataşeler vasıtasıyla takip sürecini yürütmüştür. Askerî ataşeler diplomatik rolleri sayesinde bulundukları ülkelerdeki sivil ve askerî makamlarla doğrudan etkileşim imkânına sahip olmaları hasebiyle, Lynn'in "başarının taklidi" yöntemini askerî alanda uygulamada başat unsur olmuşlardır.[12]

Askerî ve diplomatik ilişkilerin kesiştiği önemli bir kurum olan ataşemiliterlik, 19. yüzyıl askeriyesindeki birçok gelişmede olduğu gibi Napolyon tarafından uygulamaya konulmuştur. Napolyon, 1806'da Fransa'nın Viyana Elçiliği'nde ikinci kâtip unvanıyla bir yüzbaşı görevlendirmiştir. Avusturya kuvvetlerinin gücünü ve konumlarını yakından takip ederek gelişmeleri sürekli olarak rapor etmekle görevlendirilen bu yüzbaşı, icra ettiği görevler hasebiyle atanan ilk ataşemiliter örneğidir. Napolyon'u deviren Avrupalı devletler, Napolyon militarizmini

[11] Tim Hadley, *Military Diplomacy in the Dual Alliance German Military Attaché Reporting from Vienna*, Lexington Books, Lanham 2016, s. 1; Peter Jackson, "Historical Reflections on the Uses and Limits of Intelligence", s. 24.

[12] Gültekin Yıldız, "Osmanlı Dış Askerî İstihbaratında Formelleşme: Elçiliklerde Ataşemiliterliğin İhdası ve Osmanlı Askerî Ataşe Raporları", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 17 (Güz 2012), s. 240-241; Gültekin Yıldız, *Osmanlı Devleti'nde Askerî İstihbarat*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2019, s. 29.

reddetmelerine rağmen onun askerleri diplomatik temsilciler olarak kullanma pratiğini benimsemişlerdir.[13] Ancak yüzyılın ikinci çeyreğine kadar yapılan benzer atamalar genellikle geçici olmuş, görev ve yetkileri belirli kurumsal bir yapı oluşturulamamıştır. 1815'te Waterloo Savaşı sonrasında ortaya çıkan diplomatik ihtiyat temelli yeni düzen, ataşemiliterliğin bu dönemde kurumsallaşmasını geciktiren temel sebep olmuştur. Ataşemiliterliğin kurumsal bir zemine oturması ancak 1830'lar sonrasında mümkün olmuştur.[14] Alfred Vagst, zamanla kurumsallaşan ataşemiliterliğin başlıca görevlerini şu şekilde sıralamaktadır: Yabancı devletin askerî güçleri hakkında ayrıntılı bilgi sunmak;[15] görev bölgesindeki tüm gelişmeleri ve değişiklikleri takip ederek potansiyel bir çatışmaya işaret edecek girişimleri ayırt etmek ve savaş hareketlerinin yönünü ve gücünü tespit ederek raporlamak; ülkenin savunma ve taarruz kabiliyetlerini ele alarak kapsamlı bir portesini sunmak ve görev bölgesindeki tüm askerî, idarî ve ilmî kurumları dikkatle inceleyerek kendi ülkeleri için faydalı olabilecek yayınlar, kararnameler, düzenlemeler, bütçeler ve istatistikler gibi muhtelif çalışmaları sunmak.[16] Silahlı kuvvetler arasındaki bilgi paylaşımının savaşın önlenmesine katkı sağlayabileceği ve muhtemel çatışmalarda arabuluculuğun teşvik edilebileceği beklentisi de ataşemiliterlik sisteminin kabul görüp sistematik bir yapıya kavuşmasında önemli bir etken olmuştur.[17]

Osmanlı İmparatorluğu Batı'daki gelişmelere paralel olarak, 19. yüzyılda dış temsilciliklere ataşe pozisyonunda görevli memurlar ataması uygulamasına başladı. Ancak 1850'lerin sonuna kadar bu memurların ekseriyeti askerî olmayan görevlere sevk edildi. Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî rütbe ve görevlerle tam anlamıyla ataşe atamaya başlaması ise Kırım Harbi sonrasına denk gelmektedir.[18] 1860'lı yıllardan itibaren Paris, St.

---

[13] Alfred Vagts, The Military Attache, Princeton Üniversitesi Yayınları, Princeton 2015, s. 9-10.

[14] Maureen O'Connor Witter, "Sanctioned Spying: The Development of the Military Attaché in the Nineteenth Century", *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*, ed. Peter Jackson and Jennifer Siegel, Praeger, Londra 2005, s. 92-93, Alfred Vagts, *The Military Attache*, s. 18-19

[15] Bu, sadece personel ve ateş gücünü değil; aynı zamanda askere alma, birliklerin niteliği, moralleri, eğitimleri, savaş tarzları, manevra usulleri, ikmal-iaşe ve lojistik meseleleri ile idâri işleri gibi muhtelif alanları kapsamaktaydı. Alfred Vagts, *The Military Attache*, s. 11

[16] Alfred Vagts, *The Military Attache*, s. 10-15.

[17] Douglas Wheeler, "A Guide to the History of Intelligence 1800-1918", *The Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*, Sayı 1 (2012), c. 19, s. 48.

[18] Özhan Kapıcı, "Tanzîmât Döneminde Osmanlı Hariciyesinde Ataşelik Memuriyetinin Teşekkülü", *Türkiyat Mecmuası*, Sayı 1 (2022), c. 32, s. 360-369.

Petersburg, Londra ve Berlin gibi Avrupa'nın önde gelen şehirlerindeki Osmanlı elçiliklerine şehbender, ataşemiliter ve ataşeneval[19] gibi görevlilerin atanmasıyla askerî ataşelik Osmanlı İmparatorluğu'nda kurumsal bir hâl almaya başladı. Yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde bu görevlilerin haber ve bilgi toplama, raporlama işlerini nasıl yürüteceklerinin sınırları çizilmiştir. Ataşemiliterler faaliyetlerini Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti İkinci Şubesi'ne bağlı olarak yürütmüşlerdir.[20] Ataşemiliterlik kurumu, Lynn'in "başarının taklidi" olarak adlandırdığı yöntemin benzerini 18. yüzyıldan beri Avrupa'yı takip ederek bazı değişim dönüşüm faaliyetleri gerçekleştirip bunu "bi'l-misl mukabelede bulunmak"[21] olarak adlandıran Osmanlılar için özellikle askerî değişim dönüşüm noktasında önemli bir takip yöntemi hâlini almıştır.

93 Harbi sonrasında istediği sonuçları elde edemeyen Romanya, Besarabya'yı da Ruslara kaptırmıştı. Bu durum, Romanya'da Ruslara karşı artan öfke ve hoşnutsuzluğa neden olarak Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkilerin kurulmasına vesile oldu. Savaşın akabinde 1878 yılında Romanya Senato Reis Vekili Dimitrie Bratianu, fevkalâde orta elçisıfatıyla İstanbul'a atanmış, buna mukabil Osmanlılar da Petersburg Sefâreti Müsteşarı Süleyman Bey'i Bükreş'e orta elçi olarak atayarak Romanya'nın bağımsızlığını resmen tanımıştır.[22] Sefarete ilk ataşemiliter ataması, 1889 yılında kurmay Binbaşı Yusuf Kenan Bey'in görevlendirilmesiyle gerçekleşmiştir.[23] Fakat kendisinin vazifesinde ihmali bulunduğu gerekçesiyle görevden alınmış ve yerine 1887 yılından beri Madrid'de ataşemiliterlik görevini yürüten Erkân-ı Harp Kolağası Hafız Şevket Bey 8 Ekim 1890'da atanmıştır.[24]

---

[19] Ataşenevallik kurumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Çakmak ve Süleyman Beyoğlu, "Osmanlı Devleti'nde Bir Modernleşme Uygulaması Olarak Ataşenavallik", *Tarih Dergisi*, Sayı 66 (2017), s. 77-106.

[20] Gültekin Yıldız, *Osmanlı Devleti'nde Askerî İstihbarat*, s. 51-61; Gültekin Yıldız, "Osmanlı Dış Askerî İstihbaratında Formelleşme: Elçiliklerde Ataşemiliterliğin İhdası ve Osmanlı Askerî Ataşe Raporları", s. 253-254.

[21] Gültekin Yıldız, *Neferin Adı Yok*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 401.

[22] Mehmet Fatih Sansar, *II. Abdülhamit Döneminde Osmanlı-Romanya İlişkileri*, TTK Yayınları, Ankara 2023, s. 88-89.

[23] Gültekin Yıldız, *Osmanlı Devleti'nde Askerî İstihbarat*, s. 50, 253.

[24] BOA, *İrade-Dahiliye (İ.DH)*, 1195/93537, 6 Ekim 1890; BOA, *Hariciye-Tahrirat (HR.TH)*, 103/23, 12 Ekim 1890; 73/41, 8 Haziran 1887.

Geç Dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda Romanya Ordusuna Dair Çalışmalar

93 Harbi sonrası Besarabya meselesi üzerinden başlayan Rus-Romen gerilimi, Osmanlı-Romen siyasî ilişkilerinin beklenenden hızlı şekilde tesis edilmesine vesile olmuştur. Diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla başta siyasî ve askerî gelişmeler olmak üzere kültürel ve ekonomik gelişmeler yakından takip edilmiştir. Zaman içinde Romanya olası bir Rus tehdidi karşısında Osmanlı İmparatorluğu için önemli bir istinat olarak addedilmeye başlanmış ve bu ilgi Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar devam etmiştir. Bükreş'teki Osmanlı sefareti ve sefaret bünyesindeki ataşeler tarafından hazırlanarak İstanbul'a gönderilen istihbarat raporlarında verilen detaylar bu kanaati açık bir şekilde desteklemektedir. Ayrıca Harbiye Mektebi'nde okutulmak üzere hazırlanan bazı kitaplarda Romanya ordusunun müstakil olarak ele alındığı görülmektedir. Birinci Dünya Harbi esnasında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Erkân-ı Harbiye İstihbarat Dairesi tarafından Romanya ordusu hakkında hizmete özel ibaresiyle yayınlanmış kitaplar da bulunmaktadır.

Yaptığımız araştırmalar neticesinde Osmanlı döneminde Romanya ordusunun ele alındığı 12 matbu ve iki el yazması eser olmak üzere 14 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalar arasında Hafız Şevket'in raporundan başka tespit edebildiğimiz bir diğer yazma eser, *Romanya Ordusunun Teşkilât-ı Askeriyyesi*, başlığını taşımakta olup Ali Hikmet Bey tarafından 1909 yılında hazırlanmıştır. 173 sayfa ve muhtelif eklerden oluşan bu eser, Osmanlıca rik'a hattı el yazısıyla kaleme alınmıştır. Harbiye Askerî Müzesi Kütüphanesi'nde D4381 envanter numarasıyla muhafaza edilen kitabın başka nüshası bulunmamaktadır. Eserin giriş bölümünde, Romanya'nın Rusya ile olası bir çatışmada önemli bir konuma sahip olacağı özellikle vurgulanmaktadır. Bu nedenle, Romanya ve askerî gücünün ayrıntılı olarak incelenmesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Eserin Romanya ordusu hakkında detaylı bilgiler sunulurken, aynı zamanda diğer Osmanlıca kitaplarda çok karşılaşmadığımız üzere çıkarım ve yorumlar yapıldığı da görülmektedir. Eserde ele alınan başlıca konular şunlardır: Merkez ordu teşkilatı ve bünyesindeki askerî meclisler, askerî okullar ve bunlar hakkındaki ayrıntılı bilgiler, askerlik mükellefiyeti ve bu kapsamdaki kurallar, askerî ve idari taksimat, sefer ve barışta ordu birimlerinin sınıflarına göre teşkilatı, sonbahar manevralarının planlanması ve uygulanması,

Romanya ordusunda kullanılan silahlar, ordunun lojistik sisteminin ve bölgedeki müstahkem mevkilerin ayrıntılı incelemesi.[25]

Araştırma kapsamında tespit edilen 12 matbu kitabın beşi doğrudan Romanya ordusu hakkında olup yedisi Romanya ordusunu bir bölüm olarak ele almaktadır. Bu kitaplar genellikle, eğitim meteryali ve istihbarat kaynağı olarak hazırlanmış askerî yayınlardır. Kitaplara İBB Atatürk Kitaplığı, İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi ve TBMM Kütüphanesi'nden online olarak da ulaşmak mümkündür. Doğrudan Romanya ordusunu konu edinen kitaplar ve muhtevaları aşağıda sunulmuştur.

Mehmed Rüşdi tarafından 1891 yılında hazırlanmış olan 131 sayfalık *Romanya Ordu Teşkilatı* kitabı, tespit edebildiğimiz en eski tarihli çalışmadır. Yazarın aynı kapsamda hazırladığı Avrupa orduları teşkilatını ele alan kitapları gibi harp okulları ve Erkân-ı Harbiye Mektebi'nde okutulmak üzere hazırlanmıştır. Romanya ordusu hakkında hazırlanmış en ayrıntılı çalışmalardan biridir. Kitap altı ana bölümden oluşmakta olup şu üst başlıkları havidir: Ümerâ, kumanda ve idâre-i merkeziyye, ordunun tensîkat-ı hâzırasi, kur'a ameliyyâtı, heyet-i ümerâ ve zâbitân, erkân-ı harbiye ve hidemât-ı umûmîyye, ordu-yı dâimî.[26]

Ahmed Sedad'ın 1909 tarihli *Romanya Ordusu Ahvâl ve Tensikat-ı Askeriyyesi* kitabı da Mehmed Rüşdi gibi Avrupa ordu teşkilatı çalışması kapsamında askerî okullarda okutulmak üzere kaleme alınmıştır. Kitap 88 sayfadan oluşmaktadır. Erkân-ı Harbiye binbaşısı rütbesindeyken kitabı hazırlayan yazar, bu dönemde harp okullarında düvel-i ecnebiyye ordu teşkilatı hocası olarak görev yapmaktaydı. Kitap 18 üst başlıktan oluşmaktadır: Romanya'nın usûl-i idâre ve mesâha-i sathiyesiyle nüfûsu, bütçe ve bütçe mevcûdu, ümerâ ve kumanda ve idâre-i merkeziyye, hidemât-ı askeriyye hidmeti ve mükellefiyeti, taksîmât ve merâkiz-i askeriyye, piyâde, süvâri, sahra topçusu, kale topçusu ve topçu müessesâtı, sunûf-ı fenniye, sunûf-ı muâvene, mekâtib-i askeriyye, küçük zâbitân ve heyet-i zâbitân, esliha-i nâriye-i hafîfe, tahkîmât, seferberlik ve kuvve-i umûmiyye, kuvve-i bahriye.[27]

---

[25] Ali Hikmet, *Romanya Ordusu'nun Teşkilât-ı Askeriyyesi*, İstanbul 1909, Harbiye Askerî Müzesi Kütüphanesi, Envanter No: D4381.

[26] Mehmed Rüşdi, *Romanya Ordu Teşkilatı*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şahâne Matbaası, İstanbul 1891.

[27] Ahmed Sedad, *Romanya Ordusu Ahvâl ve Tensikat-ı Askeriyyesi*, Harbiye Matbaası, İstanbul 1909.

Piyade Binbaşısı Ali Rıza Muin'in *Harb-i Umumide Romanya Ordusuyla İstihkâmâtı* başıklı kitabı, Ağustos 1916'da Romanya'nın I. Dünya Harbi'ne girmesinden sonra Ekim-Kasım 1916 tarihinde yayınlanmıştır. Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi tarafından hizmete mahsus ibaresiyle basılan kitap 78 sayfadan oluşmaktadır. Birçok görsel, harita ve kroki ile zenginleştirilen kitap; piyade, süvari ve topçu sınıfları ve istihkam, sıhhiye, milis kuvvetler ve ihtiyat gibi muhtelif kuvvetlerle ordu mevcudu, 1882 yılında başlayan istihkam faaliyetleri kapsamında Romanya'da inşasına başlanan istihkamlar (Bükreş, Galati, Fokşani, Namoloasa, Çernavoda) ve bunlar hakkında ayrıntılı bilgiler, Romanya ordusunun I. Dünya Harbi'ndeki teşkilat ve tertibatı, ordunun kullandığı silah ve mühimmat, Romanya'nın askerî coğrafyası, Romanya ordusu kıyafetleri ve Romanya tarihi gibi muhtelif başlıklar içermektedir.[28]

Benzer şekilde yine Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi tarafından yayına hazırlanan 1915 tarihli küçük bir kitap daha mevcuttur. *Romanya Ordusu Hakkında Muhtasar Risale* isimli bu kitap, eklerle birlikte 40 sayfadan oluşmaktadr. Diğerleriyle benzer konuların ele alındığı kitabın bölümleri şu şekildedir: İkmâl efrâdı, zâbitân kadrosu, teşkîlât, süvâri teşkîlâtı, topçu teşkîlâtı, kale topçusu emir ve kumanda, vakt-i hazarda ordunun sûret-i taksîmi, vakt-i seferde umûm seyyâr ordu, tahkîmât, seferberliğin sûret-i icrâsı, hülâsa, Romanya ordusunun mevcûd-ı seferî cetveli, Romanya ordusunun kıyâfeti, bir Romen kolordusunun nizâm-ı harbi, bir Romen fırkasının nizâm-ı harbi, bir Romen piyâde ihtiyât fırkasının nizâm-ı harbi, bir Romen süvâri fırkasının nizâm-ı harbi, Romanya ordusu nizâm-ı harbi, Romanya askerinin kıyâfeti, alay sancağı, avcı taburu sancağı, tabur bayrağı, piyâde avcı bölüğü flamaları, Romanya parası, Romen elifbası, Romanya dislokasyon haritası.[29]

Matbu çalışmalar kapsamına dâhil ettiğimiz son kitap, Türkiye Cumhuriyeti döneminde kaleme alınmıştır. Harf devriminden önce 1926 yılında Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti İstihbarat Dairesi tarafından *Romanya Ordusu: 1341-1342*, ismiyle basılan kitap 56 sayfadan oluşmaktadır. Yukarıda bahsedilen matbu eserlerde olduğu gibi salt askerî konuları değil aynı zamanda sosyo ekonomik meseleleri de konu edinen kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Romanya'nın muhtasar tarihçesi, lisan, vaziyet-i siyâsiye, vaziyet-i ticâriye, Romanya parası, coğrafî malûmat,

[28] Ali Rıza Muin, *Harb-i Umumide Romanya Ordusuyla İstihkâmâtı*, Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi, İstanbul 1916.

[29] *Romanya Ordusu Hakkında Muhtasar Risale*, Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi, İstanbul 1915.

iklim ve zırâ'at, hayvanat, mahall-i meskûne, mesâha-i sathiyye ve nüfûs, turuk ve muvâsala, Romanya ordusu, ordu bütçesi, kumanda heyet-i aliyesi, kadro ve ahz-ı asker, hazarî ve seferî ordu mevcûdu, zâbitân, iaşe, elbise, talîm ve terbiye, teslîhât, Romanya ordusunun teşkîlâtı, cüz'-i tam mevcûdları, piyâde, topçu, ağır topçu, tayyare topçusu, süvâri, kıtaat-ı fenniye, kuvva-yı havâ'iyye, mübâreze arabaları, sıhhiye, mekâtib-i askeriyye, kolordu ve fırkalar sıra numaları ve terekkiyâtı, mevâki-i müstahkeme, jandarma ve hudûd kıtaatı.[30]

Doğrudan Romanya ordusu hakkında hazırlanmamış olmakla birlikte Romanya ordusunu bir bölüm olarak içeren yedi adet kitap tespit edilmiştir. Bu kitaplar genellikle Romanya ordu teşkilatı hakkında kısa bilgiler içermektedir.[31] Kitaplarda Romanya askerî teşkilatının nizamnameler ve talimatnameler gereğince kâğıt üstündeki hâli sunulsa da seferde ve barışta bunun ne kadar hayata geçirilebildiği ve uygulamada karşılaşılan sorunlar gibi analitik değerlendirmelerin yapılmadığı gözlemlenmiştir.

Kitapların yanı sıra, *Servet-i Fünun, Zafer, Donanma Dergisi* gibi süreli yayınlarda da Romanya siyaseti ve askeriyesi hakkında birçok makale yayınlanmıştır.[32] Yayınların basım tarihleri dikkate alındığında 1908'den sonra yaşanan artış dikkat çekmektedir. Artışın ana nedeni şüphesiz II. Meşrutiyet Dönemi'nde yayıncılık faaliyetlerindeki kısıtlamanın ortadan kalkmasıyla gelen yayın patlamasıdır. Stratejik mülahazaların ve bölgesel tehditlerin de Osmanlı askerî yayıncılığını şekillendirdiği açıktır.

---

[30] *Romanya Ordusu: 1341-1342*, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti İstihbarat Dairesi, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul 1926.

[31] Ahmed Muhtar, *Avrupa'da Erkân-ı Harblik*, Matbaa-i Tahir Bey, İstanbul 1903; Ârifî, *Askerî İstatistiki*, Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul 1908; Mustafa Şevki, *Balkan Orduları*, Keşişyan Matbaası, İzmir 1909; Ali Fuad, *Musavver 1293-1294 Osmanlı Rus Seferi*, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1911; *Karadeniz'de Rusya ile Romanya ve Bulgaristan Hükûmetlerinin Kuvve-i Bahriyeleri*, Matbaa-i Bahriye, İstanbul 1911; Râgıb Rıfkı, *Balkan Hükûmetlerinin Teşkilât-ı Askeriyyesi*, Şems Matbaası, İstanbul 1912; *Lehistan, Romanya ve Bulgaristan Orduları*, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul 1923.

[32] *Donanma*, Sayı 93, 24 Ekim 1917, s. 1491; *Zafer*, Sayı 10, 16 Mayıs 1912, s. 127-128; *Servet-i Fünun*, Sayı 1315, 31 Ağustos 1916, s. 174-175, 181; *Servet-i Fünun*, Sayı 1326, 23 Kasım 1916, s. 316; *Servet-i Fünun*, Sayı 1296, 20 Nisan 1916, s. 368; *Servet-i Fünun*, Sayı 1308, 16 Haziran 1916, s. 150; *Servet-i Fünun*, Sayı 1325, 16 Kasım 1916, s. 304;

I. BÖLÜM

ŞEVKET TURGUT PAŞA'NIN HAYAT HİKÂYESİ

Eğitimi

Turgutzâde Hafız Şevket, İstanbul'un Cihangir semtinde Hacı Mehmet Nuri Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi.[33] Doğum tarihi tam olarak tespit edilememekle birlikte eğitimi göz önüne alındığında 1856-1857 yılları arasında doğmuş olması muhtemeldir. Arnavutluk isyanı döneminde Osmanlı kuvvetleriyle birlikte harekâta katılmış Alman gazeteci Ernst Jackh, Şevket Turgut Paşa'yı cesur bir Çerkez olarak tanımlamaktadır.[34] Paşanın Çerkez olduğu bilgisini destekleyecek farklı bir kaynağa sahip olmasak da paşa ile zaman geçirmiş bir gazetecinin bu bilgiyi aktarması doğruluğu hakkında kuvvetli bir kanıt oluşturmaktadır.

Hafız Şevket'in ilk eğitimine dair malumat mevcut değildir. Ancak Harp Okulu'na girdiği ve buradan 1881 (Hicri 1298, Rumi 1297) senesinde piyade erkân-ı harbiye sınıfından (34. sınıf) teğmen rütbesiyle mezun olduğu bilinmektedir (Sicili: P. 1297 (1881). Hemen ardından üç yıllık Erkân-ı Harp (Harp Akademisi) eğitimine başlamış ve 15 kişilik sınıfta dönem dördüncüsü olarak 31 Temmuz 1884 tarihinde kurmay yüzbaşı rütbesiyle orduya katılmıştır.[35] Hafız Şevket'in ağabeyi Rıfat da ondan altı yıl evvel Harbiye Mektebi'nin piyade sınıfından 1875 (Hicri 1291) yılında (27. Sınıf) mezun olmuştur.[36]

Askerî Kariyeri

Hafız Şevket'in kurmay sınıfından mezun olduktan sonraki üç yıl (1884-1887) nerede veya nerelerde görev yaptığı tespit edilememiştir. 1887-1890 yılları arasında Madrid sefaretinde kurmay kıdemli yüzbaşı (kolağası) rütbesiyle ataşemiliterlik görevinde bulunmuştur. Hafız Şevket Bey, 8 Ekim 1890'da Bükreş sefaretine atanmış, aynı zamanda rütbesi de binbaşılığa yükseltilmiştir.[37] 29 Aralık 1890'da Bükreş'e giderek görevine başlayan

---

[33] MSB. Arşiv Müdürlüğü Şevket Turgut Paşa'nın Emeklilik Dosyası; *Takvim-i Vekayi'*, 30 Eylül 1336, s. 1.

[34] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, Heilbronn 1912, s. 32, 103.

[35] *Harp Akademisinin 127 Yılı Şeref Dolu Yıllar*, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul 1975, s. 19, 59; Mehmed Esad, *Mir'at-i Mekteb-i Harbiye*, Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1310, s. 588, 590; Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 19.

[36] Rıfat Bey, 1893 yılında binbaşı rütbesiyle 4. Ordu'nun Merkez Taburu'nda görev yapıyordu. *Tarih-i Fenn-i Harp* adıyla bir telif eseri bulunmaktadır. Bkz. Mehmed Esad, *Mir'at-i Mekteb-i Harbiye*, s. 491, 493, 590.

[37] BOA, *İ.DH*, 1195/93537, 6 Ekim 1890; BOA, *Hariciye-Tahrirat (HR.TH)*, 103/23, 12 Ekim 1890; 73/41, 8 Haziran 1887.

Hafız Şevket Bey[38] 1891 yılının aralık ayında izinli olarak İstanbul'a gelmiştir. Bu dönemde iki kez tedavi maksadıyla Paris'e gitmiştir. Bunun sebebi ise Bükreş'e tayin olmadan evvel görev yaptığı Madrid'de attan düşüp çene kemiğinin zarar görmesidir. Bu sırada tedavi masrafları fazla olduğundan borçlanmış ve yaşadığı maddi zorluğu padişaha arz ederek bu konuda yardım talebinde bulunmuştur.[39]

Bükreş sefaretindeki ataşemiliterlik hizmetleri takdir gören Hafız Şevket Bey eşi benzeri az görülecek şekilde yaklaşık 19 sene gibi uzun bir süre bu görevde kalmıştır. Bu dönemde sefaretteki birinci ataşemiliter olarak Romanya ordusunun kara, deniz ve jandarma gücü hakkında raporlar hazırlamış, Romanya ordusunun yaptığı manevraları yakından izlemiş ve birçok resmî törene katılmıştır.[40] Romanya Kralı'nın himayesinde icra edilen törenlerde Kral I. Carol, Hafız Şevket Bey'e diğer ataşemiliterden daha fazla ilgi göstermiştir.[41] Bu durum, Romanya'da hatırı sayılı zaman geçiren Hafiz Şevket Bey'in kurduğu siyasi ve askerî ilişkilerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hafız Şevket Bey, Romanya'da ataşemiliter olduğu dönemde 15 Ekim 1894'te kaymakam (yarbay), 24 Temmuz 1903'te ise miralay (albay) rütbesine terfi etmiştir.[42] Vazifesi sırasında Romanya kralının takdirini kazanmış, 1903 yılında 3. derece, 1908 yılında ise 2. derece Etoile Cordon de Roumanie Nişanı ile taltif edilmiştir.[43] Ayrıca daha önce Madrid'de görev yaptığı sırada Portekiz ve İspanya nişanlarını almıştır. Osmanlı hükûmeti tarafından da başarılı hizmetlerinden dolayı 1895 yılında 3. derece, 1905 yılında ise 2. Derece Mecidiye Nişanı ile ödüllendirilmiştir.[44]

---

[38] BOA, *HR.TH*., 106/20, 21 Kasım 1890.
[39] BOA. *Y.PRK.MYD*. 9/6. 29 Aralık 1891.
[40] BOA., *HR.TH*. 260/13. 8 Ekim 1901; *HR.TH*. 273/110. 21 Eylül 1902.
[41] BOA., *Y.PRK.MYD*. 25/50. 3 Haziran 1903.
[42] BOA, Bâbıâli Evrak Odası (*BEO)*., 3382/253622, 25 Ağustos 1908; BOA, *HR.TH*., 148/80, 28 Ekim 1894; BOA, *İrade Taltifat (İ.TAL)* 306/64, 24 Temmuz 1903.
[43] BOA, *HR.TH*. 291/83. 20 Eylül 1901; BOA., *İ.TAL*. 314/1. 26 Ağustos 1903; BOA., *BEO*., 2183/163694, 30 Eylül 1903; 3529/264639, 3 Nisan 1909.
[44] BOA, *Y.MTV*., 107/18, 17 Aralık 1894; BOA, *HR.TH*., 153/61, 27 Şubat 1895; BOA, *İ. TAL*, 362/25, 2 Mayıs 1905.

Ataşemiliterlikten Kıt'aya Tayin Talebi: 3. Ordu Emrine Tayini ve Mirliva Rütbesine Terfii

1908 yılına kadar Bükreş'te yaklaşık 19 yıl ataşemiliter olarak görev yapan Hafız Şevket Bey, ataşemiliterler arasında aynı sefarette en uzun süre görev yapan isim olarak temayüz etmiştir. 1908 yılının mayıs ayında kıt'a görevinde bulunmak maksadıyla kendisi tayin talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine aynı ay içinde mirliva (tuğgeneral) rütbesine terfi ederek 3. Ordu'ya bağlı Nizamiye 46. Liva (Tugay) Kumandanlığı'na atanmıştır.[45] 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında ordunun Kırkilise (Kırklareli) ve Edirne'de manevralar icra etmesi kararı alındığında Edirne'deki manevralar Şevket Turgut Paşa'nın komutası altında icra edilmiştir.[46]

31 Mart Olayı'nda Hareket Ordusu'nda 2. Mürettep Fırka Kumandanlığı

Rumî takvimle 31 Mart 1325'te (13 Nisan 1909) vuku bulup, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra güçlü bir siyasi teşkilat hâline gelen İttihat ve Terakki Fırkası'nın hâkimiyetine karşı bir tepki olarak başlayan hadise, hızla siyasi bir krize dönüşmüştü. İttihat ve Terakki Fırkası'nın, hükûmet işlerine müdahalede etmesi ve vaatlerinin aksine kendilerinden olmayanlara yönelik baskıcı tutumu tepkilere yol açmıştı. 1908'den sonraki kısa süreli hürriyet havası sona erdiği gibi İttihatçılara karşı olduğu bilinen bazı kişilerin faali meçhul cinayetlere kurban gitmesi ortamı germişti. İttihatçılara sert eleştiriler yapan *Serbestî* gazetesinin başyazarı Hasan Fehmi'nin 7 Nisan 1909'da faili meçhul bir cinayete kurban gitmesi tansiyonu yükseltti. Cenaze törenine katılan kitleler İttihatçılara büyük tepki göstermişti. Bu esnada İttihatçıların ve meşrutiyet aleyhtarı söylemlerin propagandası altında kalan Gümüşsuyu Taşkışla'daki 4. Avcı Taburu'na bağlı askerler 12-13 Nisan gecesi şeriat talebiyle ayaklanarak subaylarını hapsettiler. İstanbul'da bulunan 5., 6. ve 7. nizamiye askerlerini ve Beyoğlu Topçu Alayı'ndaki askerleri de yanlarına alarak Ayasofya Meydanı'na geldiler ve Meclis-i Meb'ûsan önünde toplandılar. Yaklaşık 3-4 bin kişiden oluşan isyancılar, kendilerine direnen bazı kişileri de öldürdü.[47]

---

[45] BOA, *Y.MTV*., 310/7-1, 23 Mayıs 1908.

[46] Kâzım Karabekir, *Günlükler*, (Çeviriyazı: Budak Kayabek, Hazırlayan: Yücel Demirel), c. 1, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 95.

[47] Azmi Özcan, "Otuzbir Mart Vak'ası", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 34, İstanbul 2007, s. 9-10.

Makedonya'da duruma hâkim vaziyette olan İttihatçılar İstanbul'daki isyanı bastırmak maksadıyla 3. Ordu Kumandanlığı ve Rumeli Umum Müfettişliği görevinde bulunan Mahmud Şevket Paşa başkanlığında yaptıkları toplantıda Rumeli'den gönderilecek bir orduyla isyanın bastırılmasına karar verdiler. *Hareket Ordusu* adı verilen bu kuvvet, Selanik'teki 3. ve Edirne'deki 2. Ordu askerlerinden oluşmak üzere iki mürettep fırkadan (tümen) teşkil edilecekti. Selanik'ten gönderilecek tümen ve gönüllülerden oluşan birliklerin bulunduğu 1. Mürettep Fırka komutanı Ferik Hüseyin Hüsnü Paşa olup, erkânıharb (kurmay başkanı) görevinde Kolağası Mustafa Kemal bulunmaktaydı. Edirne'den hareket edecek birliklerin başında ise Mirliva Şevket Turgut Paşa komutasındaki 2. Mürettep Fırka bulunmaktaydı. Bu kuvvetin erkânıharbi ise Kolağası Kâzım Karabekir'di.[48] İlerleyen yıllarda Millî Mücadele'nin önemli simalarından olacak olan İsmet Bey (İnönü) de Şevket Turgut Paşa'nın kurmay heyetinde bulunmaktaydı.[49] Bu iki mürettep fırkadan teşekkül eden Hareket Ordusu, Mahmud Şevket Paşa'nın emrinde bulunacaktı.[50]

Hareket Ordusu'nun komuta heyetini oluşturan ve isimleri yukarıda açıklanan subayların çoğunun İttihat ve Terakki Cemiyeti ile münasebeti olduğu bilinmektedir. Fakat Şevket Turgut Paşa'nın cemiyet ile olan irtibatına dair bir malumata rastlanmamaktadır. Bununla birlikte, Paşa'nın Hareket Ordusu'nun bir tümenine komuta edecek derecede önemli bir göreve tayin edilmesi, paşanın cemiyetle bir bağının olma ihtimalini akla getirse de bunun İttihatçıların kendisine itimat etmesinden kaynaklanmış olabileceği de düşünülebilir. Kâzım Karabekir anılarında o sırada 3. Ordu'da görev yaptığını, Şevket Turgut Paşa'nın da 3. Ordu'da liva (tugay) komutanı olduğunu, Hareket Ordusu'nun teşkili sırasında bu ordunun Edirne'de hazırlanacak olan 2. Mürettep Tümen komutanlığına paşanın atanmasını kendisinin teklif ettiğini ve paşanın da bunu kabul ettiğini yazmaktadır.[51]

---

[48] Kâzım Karabekir, hatıralarında tümenin Edirne'den hareketi ve İstanbul'daki harekâtına dair detaylı malumat vermektedir. Bkz. Kâzım Karabekir, *İttihat ve Terakki Cemiyeti*, Yay. Haz. Erhan Çifçi, Kronik Yayınları, İstanbul 2019, s. 337-350.

[49] Ali Fuad Erden, *İsmet İnönü*, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul 1952, s. 37.

[50] Zekeriya Türkmen, "Hareket Ordusu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 16, İstanbul 1997, s. 125.

[51] Kâzım Karabekir, *İttihat ve Terakki Cemiyeti*, s. 338.

Görsel 2: 2. Süvari Tümeninin Komutanı Şevket Turgut Paşa (ortada), Kurmay Başkanı Kâzım Karabekir (sağda) ve Kurmay Heyeti Üyesi Kolağası İsmet İnönü 31 Mart sonrası İstanbul'da. [52]

Hareket Ordusu birlikleri trenle 19 Nisan 1909'da Yeşilköy'e gelmiş ve 24 Nisan'da şehrin hâkimiyetini tamamen ele geçirmişti. Bu sırada Şevket Turgut Paşa'ya, Rami Kışlası'nı işgalden sonra Beyoğlu taraflarına karşı karargâhını bu kışlada kurması emri verilmişti.[53] Mürettep 2. Tümen birlikleri 23 Nisan'da Silahtarağa civarında toplanarak askerlerin toplu bulunduğu Taşkışla ve Taksim kışlalarına karşı harekete geçmişti. Yıldız Sarayı'nın gözetlenmesi de tümenin görevi arasındaydı. 24 Nisan'da her iki kışla şiddetli müdafaaya başlamıştı. Bu sırada Şevket Turgut Paşa, Mürettep 2. Tümen karargâhını Pangaltı'daki Harbiye Mektebi binasında kurmuştu. Şehirde asayişin sağlanmasıyla birlikte 25 Nisan'da Harbiye Nezareti'nde

[52] Anadolu Ajansı, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü: 122696454, https://www.anadoluimages.com/p/ismet-inonu-hareket-ordusunda/31, (Erişim Tarihi: 20.04.2024).

[53] *Atatürk'ün Not Defterleri-I*, Yay. Haz. Zekeriya Türkmen, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2004, s. 43.

Mahmud Şevket Paşa ile Yıldız Sarayı'nın işgalini görüşerek sarayın ele geçirilmesi planları yapıldı. İcra edilecek harekât planı gereğince Yıldız Müfrezesi teşkil edilerek komutası Şevket Turgut Paşa'ya verildi. Paşa 26 Nisan'da karargâhını Yıldız Sarayı'na yakın bir mekân olan Ihlamur Kasrı yakınındaki bir çadırda kurdu. Aynı gün sarayın işgali için harekete geçildi.[54]

Diğer taraftan Sultan II. Abdülhamid Yıldız Sarayı'nın ablukaya alınması ve sarayın muhafazasından sorumlu 2. Fırka'ya, Hareket Ordusu ile bir çatışmaya mahal verilmemesi ve kardeş kanı dökülmemesi yönünde müteaddit defa emirler verdi.[55] Bu hususta padişah, sadrazam, harbiye nazırı, sarayın muhafazasından sorumlu 2. Fırka kumandanının çabaları ve sarayı kuşatan Şevket Turgut Paşa ile kurulan temas neticesinde Yıldız Sarayı'ndaki askerler takım takım Ihlamur Kasrı'na giderek silah bıraktılar.[56] Dolayısıyla Şevket Turgut Paşa'nın emrindeki müfreze bir direnişle karşılaşmadan Yıldız Sarayı'nı teslim aldı ve paşa bir süre karargâhıyla burada kaldı.[57]

---

[54] Osman Selim Kocahanoğlu, *31 Mart Ayaklanması ve Sultan Abdülhamid*, Temel Yayınları, İstanbul 2009, s. 383; Kâzım Karabekir, *İttihat ve Terakki Cemiyeti*, s. 340, 346-350; *Atatürk'ün Not Defterleri-I*, s. 51, 53.

[55] Ali Cevat, *İkinci Meşrutiyetin İlânı ve Otuzbir Mart Hâdisesi, II. Abdülhamid'in Son Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in Fezlekesi*, Yay. Haz. Faik Reşit Unat, 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 1985, 70-72; Süleyman Kâni İrtem, *31 Mart İsyanı ve Hareket Ordusu, Abdülhamid'in Selanik Sürgünü*, Yay. Haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 2003, s. 264, 267, 269; Necmettin Alkan, *Selanik İstanbul'a Karşı 31 Mart Vak'ası ve Sultan II. Abdülhamid'in Tahttan İndirilmesi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011, s. 234-236; Mahir Said Pekmen, *31 Mart Hatıraları İsyan Günlerinde Bir Muhalif*, Yay. Haz. Hasan Babacan-Servet Avşar, 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2018, s. 98; Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, 4. Baskı, Selçuk Yayınları, İstanbul (Basım tarihi yok), s. 144-145.,

[56] Sina Akşin, *31 Mart Olayı*, Dilek Matbaası, İstanbul 1972, s. 273-274.

[57] Hakan Özdemir, *Balkanların Şekillenme Sürecinde III. Ordu Teşkilat, Toplum ve Siyaset (1878-1912)*, Timaş Akademi Yayınları, İstanbul 2022, s. 393.

Görsel 3: Şevket Turgut Paşa, Kâzım Karabekir ve
İsmet İnönü 31 Mart Harekâtı Sonrasında İstanbul'da.[58]

[58] *L'Illustration*, Sayı 3455, 15 Mayıs 1909. Şevket Turgut Paşa'nın bu fotoğrafı L'Illustration Dergisi'nin ilgili sayısında yanlışlıkla Mahmud Şevket Paşa'ya atfen "Türk anayasasının koruyucusu, Osmanlı meşrutiyet ordusu Başkomutanı Mahmud Şevket Paşa, Konstantinopolis'teki Pera sokaklarında at sürerken" ifadeleriyle yayınlanmıştır.

Yıldız Sarayı'nın işgal edilmeden evvel saray çevresinde abluka uygulayan, başında Şevket Turgut Paşa'nın bulunduğu Yıldız Müfrezesi'nce saraya hâkim tepeler üzerine toplar konulmuş, sarayın havagazı, suyu, elektriği ve erzağı kesilmişti. Yine padişahın bulunduğu binalar üzerine silahla ateş dahi açıldığı anlaşılmaktadır.[59] Sarayda erzak sıkıntısının baş göstermesi, öğle ve akşam yemeklerinin verilemesi üzerine durum saray görevlilerince Şevket Turgut Paşa'ya bildirilmiş, paşa saraya bir miktar katıksız ekmek gönderilmesini sağlamıştır.[60] Saray abluka altındayken II. Abdülhamid'in saray görevlileri aracılığıyla Şevket Turgut Paşa'dan bazı istekleri olmuştu. Bunlardan birisi, Yıldız'daki askerlerin teslim olmaları akabinde sarayın boşalması üzerine gönderdiği haberde "*Yıldız kışlaları boşaldı. Burada askerlerin emanet sandıkları ve bunların tabii paraları vardır. Süvari hayvanları kaldı, bakıcısı kalmadı. Şevket Turgut Paşa'ya haber gönderiniz de tabur sandıklarını muhafaza altına alsınlar ve hayvanlara baktırsınlar. Bizim kapılara da birer nöbetçi ikame etsinler*" ifadesi üzerine Şevket Turgut Paşa, "*Müsterih olsunlar hepsine bakarım*" cevabını vermiştir. Fakat padişahın talep ettiği kapılara nöbetçi gönderilmesine dair hususta bir icraatta bulunmadığı anlaşılmaktadır.[61]

Bu olaylar cereyan ederken Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in sadrazama bir tezkere götürmek üzere saraydan çıkmak istemesi üzerine sarayı ablukaya alan askerlerce buna müsaade edilmemişti. Ancak Şevket Turgut Paşa'dan izin alınması hâlinde saraydan ayrılabileceğinin söylenmesi üzerine o sırada Yıldız'da Hamidiye Camisi ile Kasr-ı Hümayun arasında karargâhını kurmuş olan paşa ile görüşmüş, "*Sizin gitmenize hâcet yoktur. Sadrazam buraya gelecektir*" cevabını almıştı. Ardından Şevket Turgut Paşa, Ali Cevat Bey'e sarayda asker olup olmadığını sormuş, olmadığı cevabını aldığında yanındaki maiyet-i seniyye bölüğünden bir neferi göstererek "*Bu nefer arkadaşlarının içeride olduğunu söylüyor*" demesi üzerine Ali Cevat Bey, "*Onlar 25-30 kişiden ibaret olup Cuma günü*

[59] Süleyman Kâni İrtem, *31 Mart İsyanı ve Hareket Ordusu,* s. 268; Necmettin Alkan, *Selanik İstanbul'a Karşı 31 Mart Vak'ası ve Sultan II. Abdülhamid'in Tahttan İndirilmesi,* s. 236; Mahir Said Pekmen, *31 Mart Hatıraları İsyan Günlerinde Bir Muhalif*, s. 99; Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, s. 146.

[60] Ali Cevat, *İkinci Meşrutiyetin İlânı ve Otuzbir Mart Hâdisesi, II. Abdülhamid'in Son Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in Fezlekesi*, s. 73, 77-78; Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, s. 146-147.

[61] Mahir Said Pekmen, *31 Mart Hatıraları İsyan Günlerinde Bir Muhalif*, s. 98.

selamlık resminde bulunurlar, geceleri de sarayın iç bahçesinde bekçilik yaparlar" cevabını vermişti.[62]

Şevket Turgut Paşa, 27 Nisan 1909'da padişahın tahttan indirilmesinden sonraki günlerde Yıldız'daki karargâhını Harbiye Mektebi'ne taşıdı. Sükunetin sağlanması sonrasında divan-ı harplerin kurulması ve sıkı yönetim ilanına kadar devlet merkezinin güvenlik sorumlusu olarak ilk tahkikat safhasını yönetti. Paşanın bu dönemde günlük tarzında defterine notlar aldığı anlaşılmaktadır. Zira Cemal Kutay, 31 Mart hadisesine dair kaleme aldığı bir yazıyı, paşanın oğlu Şevket Torgut Bey'e babasından intikal eden bir defterden derlediğini ifade etmektedir.[63] Yıldız Sarayı'na yapılan harekât, üzerinden 12 yıl geçtikten sonra 1920 yılında tekrar gündeme gelmiştir. İstiklal Harbi devam ederken birçok kişi Yıldız harekâtı sebebiyle divan-ı harbe verilmiş, Şevket Turgut Paşa da harekât kararını re'sen (tek başına) aldığı gerekçesiyle 31 Temmuz 1920 günü tutuklanmıştır.[64] Nemrut Mustafa Paşa riyasetinde yapılan tahkikat neticesinde tutukluların Askerî Ceza Kanunu gereğince idama bedel ceza işlediğine kanaat getirilmiştir. Eylül 1920'de verilen kararla Şevket Turgut Paşa'nın da aralarında bulunduğu tutuklular onar sene kürek cezasına çarptırılarak rütbe ve nişanlarının ellerinden alınması kararlaştırılmıştır. Ancak sonraki günlerde bazılarının cezalarında değişikliğe gidilmiştir. Hüseyin Hüsnü, Hasan Rıza ve Galip Paşaların cezaları beş yıla indirilirken; Şevket Turgut Paşa, Hasan İzzet Paşa, Miralay Cevdet ve Kaymakam Ali Beylerin cezaları, yağmada iştirakleri olmayıp sadece askerlerin başında bulunmaları sebebiyle nişan, rütbe ve madalyaları uhdelerinde kalmak üzere beş aya indirilmiştir.[65] O dönemde basına *Yıldız Yağması* adıyla yansıyan bu

---

[62] Ali Cevat, *İkinci Meşrutiyetin İlânı ve Otuzbir Mart Hâdisesi, II. Abdülhamid'in Son Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in Fezlekesi*, s. 77.

[63] Cemal Kutay, "31 Mart Ayaklanması Üzerine Şevket Turgut Paşa'nın Hükümleri", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı 13 (1988), s. 30-33. Cemal Kutay'ın sözünü ettiği Şevket Turgut Paşa'nın günlüğünün ortaya çıkarılması durumunda 31 Mart hadisesinde Hareket Ordusu'nun müdahalesinin detayları ve sonrasında yaşanan gelişmelerin daha da aydınlanacağı muhakkaktır. Paşanın ailesinden bazı evrak ve defterler İBB Atatürk Kitaplığı Arşivi'ne intikal etmiş olup bu koleksiyon üzerinde yaptığımız incelemede 63 kalem evrak ve defterin mevcut olduğu görülmüştür. Koleksiyonda daha ziyade paşanın Balkan Harbi sırasında 2. Kolordu kumandanıyken verdiği emirlerin suretleri ile müteferrik bazı evrak mevcuttur. Cemal Kutay'ın bahsettiği Şevket Turgut Paşa'nın 31 Mart olayları sırasında tuttuğu defter bu koleksiyon içerisinde mevcut değildir. Atatürk Kitaplığındaki Şevket Turgut Paşa Koleksiyonu için bkz. Atatürk Kitaplığı, Bel_Mtf_005462-5525.

[64] Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. III, Ankara 1994, s. 152.

[65] Hasan Ali Polat ve Osman Akandere, "Yıldız Sarayı'nın Yağmalandığı İddiası, Mütareke Dönemindeki Yağma Davası ve Neticesi", *Vakanüvis*, Sayı 1 (2020), c. 5, s. 370-375. Ayrıca

yargılamalarda sadece Şevket Turgut Paşa değil, Yıldız Sarayı'nın yağmalanmasına ön ayak olduğu düşünülen çok sayıda kişi şüpheli sıfatıyla mahkemeye çağrılmıştır. Bunlardan birçoğu hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş ve cezalarında indirime gidilmemiştir.[66] Falih Rıfkı Atay, Şevket Turgut Paşa'nın tutuklu yargılandığı dönemde Sultanahmet Hapishanesi'nde bulunmuştur. Atay, hapishanenin "ekâbir" koğuşundaki ilk izlenimleri anlatarak paşanın hapishane günleri hakkında bilgi vermektedir: "*Bu paşalar hatıralarla dolu olmalı idiler. Bir genç gazeteci için, hemen hemen yarım asrın tarihi ile baş başa günler, geceler geçirmek ele geçer fırsat mı idi? Fakat çoğu iştahsız ve düşünceli idiler. Ah bilseniz kapalı havada insanlar ne çabuk biter. Lâf lâfı bir türlü açmaz….Bir kısmı da fakir adamlardı. Hareket Ordusundan beri ismini duyduğumuz, Osmanlı Devleti'nde Harbiye Nazırlığı eden Şevket Turgut Paşa'nın yemeği, küçük bir ispirto üzerinde titrek elleri ile pişirdiği iki üç yumurta idi. Birçoklarımız dışardan, bazılarımız evlerden oldukça iyi yemekler getiriyorduk*.".[67]

Arnavutluk'ta Malisörler İsyanını Bastırması

31 Mart hadisesi sonrasında İttihat ve Terakki yönetiminin ülkenin idaresinde otoriterleşmesi, merkeziyetçi ve Osmanlıcı politikasını ödün vermez şekilde uygulamaya geçirmesi Arnavutluk aydınlarının tepkisiyle karşılaştı ve bir süre sonra taraflar arasında geriye dönüşü olmayan bir çatışma süreci başladı. İsyancılar yeni konulan vergilerin kaldırılmasını ve zorunlu askerliğin iptal edilmesini istiyorlardı. Ellerindeki silahların devlet tarafından toplanmasına da karşı çıkıyorlardı. Osmanlı hükûmeti ise bu konuda geri adım atmadı ve isyanı bastırmak maksadıyla 1909 yılının mayıs ayında Şevket Turgut Paşa'yı Kosova Mürettep Kolordu Komutanlığına tayin etti. Verilen emirde halkın korkutulmadan hareket edilmesi istenmişti.

---

bkz. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. III, Ankara 1994, s. 154, 197, 229, 308, 311; Kâzım Karabekir, *İttihat ve Terakki Cemiyeti*, s. 349; Ebubekir Hazım Tepeyran, *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Sarayın İdama Mahkum Ettiği Dahiliye Nazırı*, 2. Baskı, Gürer Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 114, 132, 139, 140, 145.

[66] Bu dönemde yargılanan isimler ve aldıkları mahkumiyete dair bkz. Ebubekir Hazım Tepeyran, *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Sarayın İdama Mahkum Ettiği Dahiliye Nazırı*, s. 83. Yıldız yağması davasında idam cezasına çarptırılan ve cezası daha sonra kalebentliğe çevrilen eski Dâhiliye Nazırı Hazım Bey, kendisine rütbeleri sökülerek idam cezası verilmesine karşın, bu olaya karışan askerlerden sorumlu olan Şevket Turgut Paşa'nın sadece beş ay hapis cezası almasını garabet ve mantık hatası olarak nitelendirmiştir. Bkz. Hasan Ali Polat ve Osman Akandere, "Yıldız Sarayı'nın Yağmalandığı İddiası, Mütareke Dönemindeki Yağma Davası ve Neticesi", s. 372.

[67] Falih Rıfkı Atay, *Çankaya*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2017, s. 280.

Paşa, Arnavutlara hitaben bu yönde bir beyanname yayınlayarak hükûmetin amacının ahalinin meşrutiyetten yararlanması ile asayiş ve emniyeti sağlamak olduğunu açıklamıştı.[68] Arnavutluk'ta Katolik Arnavutların *Malisörler İsyanı* olarak da adlandırılan ayaklanma, zamanla bölgede genişleyerek şiddetini artırmış ve Osmanlı hükûmeti birkaç yıl bu meseleyle uğraşmak zorunda kalmıştı.

Şevket Turgut Paşa, Kosova Mürettep Kolordu Kumandanlığına tayin edilmeden hemen önce Nizamiye 3. Fırka (Tümen) kumandanı olarak görev yapmaktaydı.[69] Arnavutluk'ta kolordu kumandanı olarak görevine başladığında şiddetlenerek yayılan isyanın mevcut kuvvetle bastırılamayacağını gördüğünden müzakerede bulunmak maksadıyla 1910 yılının Nisan ayı başında İstanbul'a gelerek Harbiye Nazırı Mahmud Şevket Paşa ile görüştü. Yeni harekât planını uygulamak üzere İstanbul'dan bölgeye takviye birlikler gönderilmesi kararı alınmıştı. Her biri dört taburdan müteşekkil dört alaylık iki tümen bölgeye sevk edilmişti. Şevket Turgut Paşa İstanbul'dan 10 Nisan 1910'da bölgeye gönderilecek askerlerle birlikte vapurla hareket etmiştir. Kumandasında icra edilen tedip harekâtı bilhassa mayıs ve haziran aylarında şiddetli çatışmalara sahne olmuş ve neticede isyan başarıyla bastırılmıştır.[70] İsyanın bastırılmasından evvel komutasındaki birliklerin yarısını Firzovik'te konuşlandıran paşa, diğer yarısını Priştine'yi tekrar ele geçirmek ve çevre bölgelerin itaatini sağlamak için Priştine'ye göndermiştir. Ancak bu sırada Çernalova Geçidi'nde Arnavut isyancılar tarafından Osmanlı askerleri kuşatılmış, Kaçanik Geçidi'nin de isyancıların eline geçmesiyle Üsküp ve Selanik ile bağlantı kesilmişti. Bu şartlar altında zor durumda kalan Şevket Turgut Paşa, güneyden destek gelene kadar harekât icra edememiştir. 2 Mayıs 1910'da Harbiye Nazırı Mahmud Şevket Paşa, destek kuvvetlerle birlikte bizzat yardıma gelmek zorunda kalmıştır. Kaçanik ve Çernalova geçitlerinin asilerden temizlenmesiyle Osmanlı birlikleri Prizren'e girmiş, Şevket Turgut Paşa, Yakova ve İpek'e ilerlemiş ve nihai olarak Kosovalıların itaat etmelerini sağlamıştır.[71]

---

[68] Banu İşlet Sönmez, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, YKY Yayınları, İstanbul 2007, s. 119-145, 153.

[69] BOA., *MV*, 139/1, 10 Nisan 1910 tarihli Meclis-i Vükela kararı.

[70] *Tanin*, 11 Nisan 1910, s. 1; *Tanin*, 1 Mayıs 1910, s. 1; *Tanin*, 3 Mayıs 1910, s. 1; *Tanin*, 1 Haziran 1911, s. 1.

[71] Banu İşlet Sönmez, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, s. 177-178. Kaçanik Boğazı'ndaki harekâta ilişkin ayrıntılı bilgiler o sırada binbaşı rütbesiyle bölgede görev yapan Fevzi Çakmak Paşa'nın ve mürettep kolordunun kurmay başkanı olarak harekâtta bulunan Kâzım

Şevket Turgut Paşa, İstanbul'a gönderdiği 2 Mayıs 1910 tarihli telgrafında 9 Nisan'dan beri icra edilen harekâttaki zayiata dair bilgileri paylaşmıştı. Buna göre asilerden yaklaşık 755 kişi öldürülmüş, Osmanlı askerlerinden ise altısı subay olmak üzere 147 asker yaralanmış, üçü subay olmak üzere 27 asker de şehit olmuştu.[72]

Harekât sırasında Şevket Turgut Paşa'nın Kosova ve İşkodra çevresindeki isyanı çok sert şekilde bastırdığı, örfî idare ilan ettiği, halkın silahlarını zorla aldığı, bazı yerlerde Arnavutça eğitim veren okulları kapattığı ve Arnavutça yayınların yasaklanması yoluna gittiği gibi eleştiriler olmuştu. Paşanın bu tutumu Mebusan Meclisi'nde Arnavut mebuslar tarafından tenkit edilmişti.[73] Bölgede yayın yapan *Başkim Kombit* Gazetesi sorumlu müdürü Fehim Bey'in, Şevket Turgut Paşa'nın verdiği emirle Yakova Divan-ı Harbi'ne sevk edilmesi gibi olaylar da yaşanmıştı.[74] Bölgede daha önceden görev yapıp sahayı bilmesinden dolayı Kosova Mürettep Kolordusu'nun kurmay başkanlığına tayin edilen Binbaşı Fevzi Bey (Çakmak) de hatıralarında, ahaliyle iyi ilişkiler geliştirilerek isyanın suhuletle savuşturulması yerine askerî kuvvetle bastırılması politikasının doğru olmadığını yazmıştır. Kosova Mürettep Kolordusu Kumandanı Şevket Turgut Paşa'nın zorla ıslahat yolunu seçmesini eleştirmiştir.[75]

Şevket Turgut Paşa, bir gazeteye verdiği demeçte, asilerin silahlarının toplandığını ama bunun yeterli olmayıp bölgeye yönelik yeni ıslahat programının uygulamaya konulacağını ifade ederek umumi af ilan edildiğini bir beyannameyle açıklamıştı. İstanbul matbuatına yansıyan haberlere göre bu beyannamenin olumlu tesirleri görülmüştü.[76]

Karabekir'in günlüklerinde de yer bulmaktadır. Bkz. Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 79-83, 110-234; Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 1, s. 129-218.

[72] BOA, *HR.SYS*, 135/31, Lef 3.Kosova Mürettep Kolordusu Kumandanı Mirliva Şevket Turgut Paşa'nın 2 Mayıs 1910 tarihli telgrafı.

[73] Banu İşlet Sönmez, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, s. 179.

[74] BOA, *Satın Alınan Evrak Rumeli Müfettişliği (HSDTFR1)*, 1/115. 30 Haziran 1910 tarihli şifreli telgraf.

[75] Fevzi Çakmak, *Rumeli'de Son Demler ve Ötesi*, Derleyen: Bahadır Dülger, Yay. Haz. Ali Birinci-Yusuf Turan Günaydın, c. 1, Kopernik Yayınları, İstanbul 2019, s. 154-160.

[76] *Tanin*, 3 Haziran 1910, s. 1; *Tanin*, 25 Haziran 1910, s. 10; *Tanin*, 19 Haziran 1911, s. 1.

Şevket Turgut Paşa Kosova'yı silahsızlandırdıktan sonra İşkodra'ya ilerlemiş, yol üzerinde asilerle ciddi çatışmalara girmiştir. 26 Temmuz 1910'da İşkodra'ya ulaşıldığında örfi idare ilan edilmiş, askerî mahkemeler oluşturulmuş, silahlar toplanmış, vergi için nüfus ve hayvan sayımı yapılmış, 18-20 yaş arası erkekler askere alınmıştır. Paşa, 22 Ağustos'ta İşkodra'dan ayrılmış ve Selanik'e doğru hareket etmiştir. Birliklerin Debre ve Elbasan'a girmesiyle sıkı yönetim ilan edilmişse de icra edilen harekât isyanı tamamen sonra erdirememiştir.[77] Paşa, harekâta dair bir beyanatında *Arnavutluk Meselesi* diye bir sorun olmadığı gibi *Malisörler Meselesi* olarak nitelenebilecek bir sorun da olmadığını beyan etmiştir. Bütün Malisörlerin ayaklanmaya katılmadığını, isyan ederek Karadağ'a firar edenlerin sayısının dört bin civarında olduğunu, bunlardan Osmanlı kuvvetleriyle savaşanların ise iki bin civarında bulunduğunu açıklamıştır. Kumandasındaki kuvvetin, isyancıları çevirme harekâtıyle bir demir çember altına aldığını ve kısa sürede isyanın tamamen bastırılacağını ifade etmiştir. Harekât sırasında hiçbir kilisenin zarar görmediğini, sivillere asla zarar verilmediğini, aksini iddia eden yayınların gerçeği yansıtmadığını ilave etmiştir.[78]

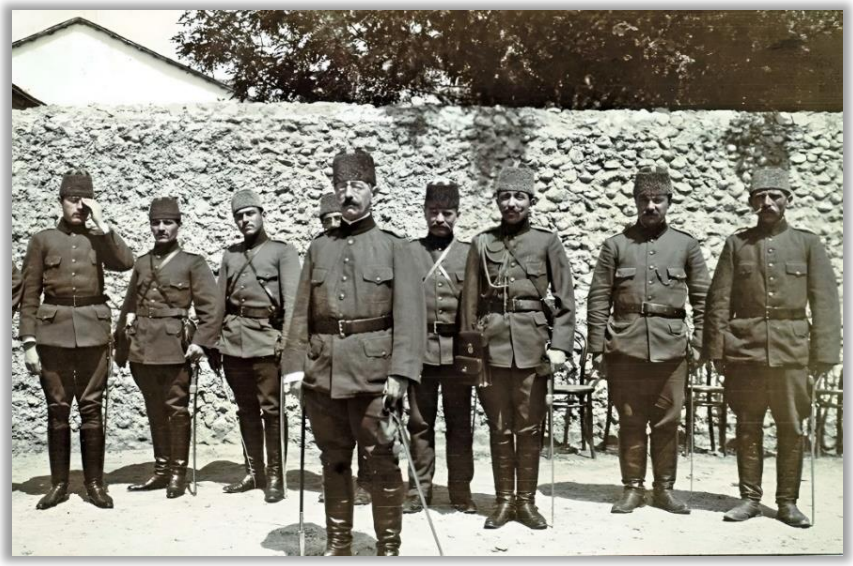

Görsel 4: Arnavutluk'ta Türk Subayları (1910)
Önde Şevket Turgut Paşa.[79]

[77] Banu İşlet Sönmez, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, s. 178.
[78] *Tanin*, "Şevket Turgut Paşa ile Mülakat", 20 Ağustos 1910, s. 3.
[79] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 303.

Şevket Turgut Paşa, Arnavutluk'ta isyanın bir nebze de olsa sükûn bulmasıyla 1910 yılının kasım ayında Harbiye Nezareti'ne yaptığı müracaatla iki ay süreyle tedavi maksadıyla Avrupa kaplıcalarına gitmek üzere izin talebinde bulunmuş ve bu talebine olumlu cevap verilmiştir.[80] Arnavutluk'tan kaçan isyancıların Karadağ'a sığınarak oradan taarruzlarda bulunmaları üzerine 1911 yılı başlarında tekrar şiddetli çarpışmalar cereyan etmeye başlamıştır. İsyanın yeniden alevlenmesi üzerine Şevket Turgut Paşa komutasındaki birlikler 29 Mart 1911'de İstanbul'dan deniz yoluyla Arnavutluk'a hareket etmiştir.[81] Gazete haberlerine göre, Karadağ hududuna kuvvet nakli gerçekleştirilmiş ve Şevket Turgut Paşa'nın 2 Nisan 1911'de İşkodra'ya gelmesi ahali üzerinde önemli bir moral kaynağı olmuştur. Paşa, İşkodra'da toplanan ahaliye, Osmanlı Devleti'ne ve askerine verdikleri destek için bir teşekkür konuşması yapmıştır.[82] İşkodra'da 11 Mayıs'ta sıkıyönetim ilan eden paşa, Arnavut asilere evlerine dönmeleri ve beş gün içinde silahlarını teslim etmeleri hâlinde af sözü vermiştir. Fakat ahaliden aldığı cevapta bir önceki yıl Osmanlı hükûmetince verilen sözlerin tutulmadığı ifade edilmiştir.[83] Bu sırada paşanın komuta ettiği mürettep kolordu kumandanlığına Mirliva Esat (Yanyalı) Paşa'nın tayin edilmiş, bunun üzerine paşa, 3 Ağustos 1911'de İşkodra'dan İstanbul'a dönmüştür. Bu durum gazete haberinde, paşanın oradan ayrılmasından dolayı bütün ahalinin üzüldüğü ve hükûmete sadık Arnavutların da gayet samimi nümayişler yaptığı yorumuyla yansımıştır.[84] Kolordunun Kurmay Başkanı Binbaşı Fevzi Bey, hatıratında bu olayı doğrulamakta ve Müslüman ahalinin paşayı bırakmamak için toplanıp yetkili makamlara telgraflar çektiklerini yazmaktadır.[85]

Bölgedeki isyanların bir sonraki yıl da devam etmesi askerî harekâtla bir netice alınamadığını göstermektedir. Öte yandan, Hüseyin Kâzım Kadri hatıralarında, Şevket Turgut Paşa'nın harekât esnasında şiddet kullandığı imasında bulunarak "*Arnavutluk'taki fesadın sâiklerini hazırlayan biz değil miydik? Şevket Turgut Paşa'nın yaptığı zulümlerden kendimizi tebrie etmek çok müşküldür. Cahil ve mutaassıp Arnavutları dinden, imandan çıkaran bu*

[80] BOA, *İ.HB*. 65/54. 5 Kasım 1910. BOA., *BEO*, 3821/286512. 8 Kasım 1910.
[81] Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 83.
[82] *Tanin*, 8 Mayıs 1911, s. 2.
[83] Banu İşlet Sönmez, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, s. 184.
[84] *Tanin*, 3 Ağustos 1911, s. 3; Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 130-131.
[85] Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 131.

mezâlim idi"[86] ifadelerini kullanarak tedip harekâtını tenkit etmiştir. Benzer bir yorum Fevzi Çakmak tarafından da yapılmakta ve Şevket Turgut Paşa'nın Mürettep Kolordu Kumandalığından alınarak yerine Yanyalı Esat Paşa'nın atanmasının arka planında Şevket Turgut Paşa'nın harekât sırasında çete faaliyetlerini artırmasının ve Arnavutların bundan duydukları rahatsızlığı İstanbul'a bildirmelerinin etkili olduğunu yazmaktadır. Paşanın tedip harekâtında şiddeti artırması, bir emrivaki yaparak veya acele bir karar vererek devletin başına bir haricî gaile açması korkusunun da paşanın görevden alınmasında etkili olduğu yorumunda bulunmaktadır.[87] Diğer taraftan, harekâtı takip eden Ernst Jackh'ın aktardığına göre, Avrupa'da Şevket Turgut Paşa'nın sözde zulümleri konuşulurken, Türk subayları Şevket Turgut Paşa'dan önceki komutanları olan ve Arnavutlar tarafından "Gavur Paşa" olarak adlandırılan Cavit Paşa'nın yeniden komutan olarak atanması gerektiğini düşünmekteydiler. Bu subaylar Şevket Turgut Paşa'nın harekâtı bastırmada yumuşak kaldığını ifade ediyorlardı.[88] Ayrıca Jackh, Avrupa gazetelerinin korku ve dehşet dolu hikayelerine karşın kendisinin Arnavutluk'ta gördüğü şeyin aslında son derece adil bir savaş yönetiminin yanı sıra cesur ve güvenilir bir ordu olduğunu ifade etmekte ve görüştüğü bazı yabancı gazeteci ve diplomatlar vasıtasıyla bu görüşünü doğrulamaktadır.[89]

Dönemin İstanbul gazetelerinde Şevket Turgut Paşa kumandasında icra edilen tedip harekâtına övgüler dizildiği; paşa için cesur, muktedir ve mücadeleci sıfatları kullanıldığı görülmektedir. Harekât sırasında sivillere zarar verilmemesi konusundaki hassasiyetine de değinilmiştir.[90] Batı'da yayınlanan gazetelerde ise harekâtı gölgelemek maksadıyla aleyhte yayınlar yapılmıştır. Times'da Viyana muhabirinden gelen bilgiye dayanılarak verilen bir haberde Şevket Turgut Paşa'nın emrindeki kuvvetlerin Arnavutluk'ta kadın, çocuk, ihtiyar demeden katledildiği, kadınların ırzına tecavüz edildiği, aynı şekilde isyancıların teskin edilmeyip katl ve imha edilmek istendiği ifade edilmişti. Bu haber bizzat Şevket Turgut Paşa tarafından tekzip edildiği gibi haberi yapan muhabir kolorduya davet

[86] Hüseyi Kâzım Kadri, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Hatıralarım*, Yay. Haz. İsmail Kara, 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, s. 118.
[87] Fevzi Çakmak, *Rumeli'de Son Demler ve Ötesi*, c. 1, s. 167.
[88] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 21-22.
[89] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 112-113, 168, 220.
[90] *Balkan*, 14 Nisan 1326, s. 1; *Tanin*, 28 Haziran 1910, s. 1.

edilerek harekâtı izlemesine izin verilmiştir.[91] Nitekim İngiliz muhabir, paşa tarafından gayet nazik şekilde misafir edildiğini, harekâta dair detaylı malumat verildiğini yazmıştır. Paşanın emrinde elli bine yakın asker bulunduğu, asilerin Karadağ'a sığınmış olmaları sebebiyle Karadağ ile bir sorun yaşanmaması için oraya karşı bir harekâtın söz konusu olmadığı bilgisini veren muhabir, evlerin veya kiliselerin yakılması gibi bir hadisenin vuku bulmadığını yazmıştır. Şevket Turgut Paşa'nın bu konuda hassas davranılmasını emrettiği bilgisini de paylaşmıştır.[92] Ayrıca Şevket Turgut Paşa, 11 Haziran 1911'de Dâhiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifreli telgrafında, harekâtta şiddet uygulandığına dair İngiliz gazetesinde yayınlanan haberlerin tamamen yalandan ibaret olduğunu belirterek bütün iddialara cevap vermiştir. Paşa Osmanlı matbuatının bu gibi yalanlar karşısında hakikatleri yazarak bir görev ifa etmesi gerektiğini belirterek bir çağrıda bulunmuştur.[93]

Harbiye Nazırı Mahmud Şevket Paşa da ordunun icra ettiği harekâtı karalamaya yönelik çıkan haberleri yalanlayarak bu tür haberleri "Alçakça isnatlar" olarak tanımlamıştır. Hiçbir kiliseye zarar verilmediği gibi kadın ve çocuklara zarar verecek bir hareketin vuku bulmadığına dair açıklamada bulunmuştur.[94] Şevket Turgut Paşa'nın Arnavutluk'taki isyanı bastırmakla görevli olduğu döneme dair ifade edilebilecek bir diğer not da *Şevket Turgut Paşa* Marşı olarak matbuata yansıyan "Beşâir-i sükûndan sonra neşâid-i sürûr" isimli bir marşın yazılmış olmasıdır.[95]

Balkan Harbi'nde Kolordu Kumandanlığı Görevi

Şevket Turgut Paşa, Balkan Harbi'nin ilk safhasında Ferik Abdullah (Kölemen) Paşa'nın komutası altındaki Şark Ordusu'na bağlı ve karargâhı Kırcaali'de bulunan 2. Kolordu'nun Komutanlığını yapmıştır. Bu sırada 2. Kolordu'nun emrinde 4. ve 5. tümenler ile Kastamonu Redif Tümeni bulunmaktaydı.[96] Kolordu; Kırklareli, Lüleburgaz ve Birinci Çatalca

[91] *Tanin*, 28 Haziran 1910, s. 1; *Tanin*, 30 Haziran 1911, s. 1.
[92] *Tanin*, 10 Temmuz 1911, "Şevket Turgut Paşa ve Asiler", s. 1.
[93] BOA, *Dahiliye Siyasi (DH.SYS.)*, 69/1, 11 Haziran 1911.
[94] *Sabah*, 2 Temmuz 1911, "Karadağ Hududunda Mahmud Şevket Paşa'nın Beyanatı", s. 1.
[95] Söz konusu marşın notaları 28 Ağustos 1910 tarihli *Şehbal* mecmuasında yer almaktadır. Bkz. *Şehbal*, "Şevket Turgut Paşa Marşı", 15 Aralık 1326, Sayı 25, s. 11.
[96] İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu (1912-1922)*, TTK Yayınları, Ankara 1993, s. 18-19.

muharebelerinde bulunmuştur.[97] Şevket Turgut Paşa'nın buradaki kolordu kumandanlığı sırasında bağlısı olduğu Şark Ordusu kumandanı ile emir-komuta yönünden ve harekâta müteallik bazı hususlarda ihtilaflar yaşadığı da anlaşılmaktadır.[98] Harbin sonraki safhasında Çatalca Ordusu emrinde Sol Kanat Ordu Komutanlığı bağlısı 1. Kolordu'nun komutanı olarak görev yapan Şevket Turgut Paşa'nın bu sırada ise emrinde 2. ve 28. Tümen ile Fatih Tümeni bulunmaktaydı. Çatalca Ordusu, Çatalca ve Bolayır'dan Edirne'nin geri alınması için icra edilen ileri harekâtı gerçekleştirmiş ve başarılı olmuştur.[99] Balkan Harbi devam ederken Kala-i Sultaniye Ordusu karargâhının lağvedilmesi üzerine kale ve çevresinde kalacak askerî birliklerin kumandasına 28 Eylül 1912'de Şevket Turgut Paşa tayin edilmiştir.[100] Savaş döneminde Çanakkale Boğazı tarafından gelebilecek muhtemel düşman saldırılarına karşı bölgeyi korumak amacıyla Bahr-ı Sefid Kuva-yı Mürettebe Kumandanlığının teşkiline karar verilmişti. Bu kuvvetin başına da Kasım 1912 tarihinde Şevket Turgut Paşa getirilmiştir. Kuvvetin erkân-ı harbiye reisi olarak ise Yakub Şevki Bey (Subaşı) atanmıştır.[101] Bu dönemde Şevket Turgut Paşa'nın komutanı olduğu 2. Kolordu Kurmay Başkanı ise, sonradan temayüz edecek Medine Müdafii Fahreddin Paşa'dır. 15 Ocak 1911'de Tekirdağ'da Şevket Turgut Paşa kumandasındaki kolorduya atanan Miralay Fahreddin Bey, Türk-İtalyan Harbi döneminde Çanakkale Boğazı'nın kara savunmasında görev almıştır.[102]

---

[97] Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 19; Şevket Turgut Paşa'nın 2. Kolordu Kumandalığı döneminde verdiği cephe emirlerine dair bkz. *Abdullah Paşa'nın Balkan Savaşı Hatıratı ve Mahmut Muhtar Paşa'nın Cevabı*, Çeviren: Hülya Toker-Sema Demirtaş-Mustafa Toker, Alfa Yayınları, İstanbul 2012, s. 160, 163, 170, 206, 232, 237, 246, 249, 263, 279, 302, 323, 356.

[98] *1328 Balkan Harbi'nde Şark Ordusu Kumandanı Abdullah Paşa'nın Balkan Harbi Hatırâtı*, Yay. Haz. Tahsin Yıldırım-İbrahim Öztürkçü, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2012, s. 288-289, 326, 342, 401. Bu eserde Şevket Turgut Paşa'nın Şark Ordusu Kumandanlığına gönderdiği bazı harekât raporlarının suretleri de mevcuttur.

[99] İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 33-34.

[100] BOA, ATASE Arşivi, Osmanlı-İtalyan Harbi (OİH), 70/342/43. Kala-i Sultaniyye Ordusu Kumandanlığından 2. Kolordu Kumandanlığına, 28 Eylül 1912.

[101] Mehmed Nihad, "Çanakkale Muhârebâtı Erkân-ı Harb Binbaşısı Mehmed Nihad Bey'in Hâtıratı", *Çanakkale Muharebeleri'nde Zâbitân İzlenimleri*, Yay. Haz. Burhan Sayılır, Murat Karataş ve Barış Borlat, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2017, s. 144; Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, s. 19.

[102] Ömer Faruk Şerifoğlu, *Fahreddin Paşa: Medine Müdafii*, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, İstanbul 2023, s. 52.

Görsel 5: Türk-İtalyan Savaşı esnasında Çanakkale Boğazı'nın savunmasından sorumlu 2. Kolordu Kumandanı Şevket Turgut Paşa (ortada), Kurmay Başkanı Albay Ömer Fahreddin Bey (hemen arkasında) ve diğer görevliler.[103]

Şevket Turgut Paşa, Balkan Harbi'nden sonra 1913 yılı başında, daha evvel uzun yıllar ataşemiliter olarak bulunduğu Romanya'ya bu defa askerî delege olarak gönderilmiştir.[104] Bu görevinde ne kadar süreyle Romanya'da kaldığını tespit etmek mümkün olamamıştır. Kâzım Karabekir 1 Mayıs 1914'te, Fevzi Çakmak ise 31 Temmuz 1914'te Yıldız Sarayı'nın Selamlık Dairesi'ne gittiğinde orada Şevket Turgut Paşa'yı da ziyaret ettiklerini ifade etmektedir.[105] Bu durum paşanın Yıldız Sarayı'nda masa başı bir görevde olduğunu izlenimini vermektedir. Dolayısıyla paşanın Romanya'ya askerî delege olarak kısa süreliğine gidip dönmüş olması ihtimal dâhilindedir. Diğer taraftan paşa, 6 Ocak 1914'te tümgeneral

[103] Ömer Faruk Şerifoğlu, *Fahreddin Paşa: Medine Müdafii*, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, İstanbul 2023, s. 51.
[104] Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 19; BOA., *HR.SYS.* 2080/4. Lef 6. 21 Ocak 1913.
[105] Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 1, s. 385; Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 281.

rütbesine terfi etmiştir.[106] Aynı tarih Fevzi Çakmak Paşa'nın günlüğünde Şevket Turgut Paşa'nın emekli olduğu tarih olarak ifade edilmektedir.[107] Nurcan Fidan da bu tarihi İsmet Görgülü'ye dayandırarak paşanın kendi isteğiyle emekli olduğu tarih olarak aktarmaktadır.[108]

Mütareke Dönemi'nde Nafia Nazırlığı, Harbiye Nazırlığı ve Erkân-ı Harbiye Reisliği

Şevket Turgut Paşa'nın Birinci Dünya Harbi'nin cereyan ettiği dönemi de kapsayan 1914-1919 yılları arasında hangi görevde olduğunu tespit etmek mümkün olamamıştır. Savaşın sona ermesinden sonraki süreçte yani Mütareke döneminde ise Damat Ferit Paşa'nın birinci ve ikinci hükûmetinde 24 Şubat 1919-19 Mayıs 1919 tarihleri arasında Nafia (Bayındırlık) Nazırı, 19 Mayıs-29 Haziran 1919 tarihleri arasında ise Harbiye Nazırı olarak görev yapmıştır. Harbiye Nazırı olduğu dönemde aynı zamanda Nafia Nezareti de vekâleten uhdesinde bırakılmıştı.[109]

Şevket Turgut Paşa, Harbiye Nazırlığı görevine getirildikten sonra ordu müfettişliklerine gönderdiği 23 Mayıs 1919 tarihli bir telgrafında "*Yaşamakta olduğumuz şu pek zor dakikalarda mukaddes vatanımızın selamet ve saadeti yolunda bütün silah arkadaşlarımın fikren, bedenen birlikte çalışmaları hâlinde mesaimizde de muvaffak olacağımızdan eminim*" ifadelerine yer vermişti.[110] Bu sırada 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'da bulunan Mustafa Kemal Atatürk, Şevket Turgut Paşa'ya gönderdiği aynı gün tarihli tebrik telgrafında, pek zor bir zamanda Harbiye Nezareti vazifesine atanması münasebetiyle hem kendisini hem de vatanın kurtarılması ve selameti gayesiyle çalışacak olan yeni kabineyi tebrik etmişti. Kabinenin başarılı olması için elinden gelen gayreti göstermeyi ve destek vermeyi mukaddes bir vazife bildiğini ifade etmişti.[111]

---

[106] *Harp Akademisinin 127 Yılı Şeref Dolu Yıllar*, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul 1975, s. 17.

[107] Nilüfer Hatemi, *Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, Yapı Kredi Yayınları, c. 2, İstanbul 2002, s. 262

[108] Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 19.

[109] *Takvim-i Vekayi'*, 26 Şubat 1335, s. 1; *Takvim-i Vekayi'*, 20 Mayıs 1335, s. 1; Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 19; Ali Fuat Türkgeldi, *Görüp işittiklerim*, 6. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2021, s. 219, 252-253.

[110] Murat Bardakçı, Bir *Devlet Operasyonu: 19 Mayıs Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun Yolculuğu ve Yolculukla İlgili Belgeler*, 2. Baskı, Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2019, s. 242-243.

[111] Murat Bardakçı, Bir *Devlet Operasyonu: 19 Mayıs,* s. 244-245.

Şevket Turgut Paşa, 40 gün süren Harbiye Nazırlığı görevinden Meclis'te Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey ile aralarında şiddetli bir münakaşa zuhur etmesi üzerine istifa etmek zorunda kalmıştır. Ali Kemal Bey de bu olay sonrası istifa etmiştir.[112] Kavganın temel sebebi ise Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'daki faaliyetlerinden kuşkulanan İngilizlerin onun İstanbul'a çağrılmasını talep ederek hükûmete baskı kurmasıydı. Şevket Turgut Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın görevden alınmaması için uzun süre direnmiş, nihayetinde artık göreve devam edemeyeceğini anlayınca Millî Mücadele'ye karşıtlığıyla bilinen Dâhiliye Nazırı Ali Kemal'i de beraberinde götürmüştür.[113] Olayın perde arkası, Ali Kemal'in İstanbul'dan müfrezeler gönderip millî kuvvetlerin ezilmesi ve Mustafa Kemal Paşa'nın ele geçirilerek tutuklu olarak İstanbul'a getirilmesine ilişkin teklifini Meclis-i Vükela'ya kabul ettirememesiydi. Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa görevi süresince Mustafa Kemal'in Anadolu'daki faaliyetlerinin önlemesi maksadıyla padişah ve hükûmet tarafından çeşitli iradeler tebliğ edilse de bu talepleri tam olarak yerine getirmemiştir.[114] Paşa, emrinde bulunan bir kumandanın Harbiye Nezareti'nin onayı alınmaksızın sivil makamlar tarafından azledilmeye çalışılmasını da bir izzet-i nefis meselesi hâline getirmiş ve meseleyi süründemede bırakarak Mustafa Kemal Paşa'ya olabildiğince zaman tanımaya çalışmıştır.[115] Nitekim Şevket Turgut Paşa, Fevzi Paşa ve Cevat Paşa İngilizlerin taleplerini mümkün mertebe geciktirip ordulara tebliğ ederek ordu komutanlarına olumsuz durumlar karşısında tedbir alarak hazırlıklı olma imkânı vermişlerdir.[116] Bu gelişmelerin farkında olan İngiliz Yüksek Komiserliği ise Harbiye Nezareti'ni ülkedeki hükûmet

---

[112] Ali Fuat Türkgeldi, *Görüp işittiklerim*, s. 273. Şevket Tugut Paşa, Millî Mücadele'ye verdiği destekle Damat Ferit hükûmetinde farklı bir yere sahipti. Öyle ki, Falih Rıfkı Atay, Şevket Turgut Paşa'nın kabine içindeki müstesna konumunu şu sözlerle ifade etmekteydi: "*İzmir etrafında telgrafhanelere koşuşan halk, aç susuz, İstanbul'dan, saray ve Bab-ı âli'den haber beklemekte... 19 Mayıs'ta ise Damat Ferit hükümeti büsbütün Hürriyet ve İtilâfçı bir karakter almıştır. Yeni Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa müstesna! Çünkü o politika ile uğraşmayan sade ve mütevazı bir askerdi*." Bkz. Falih Rıfkı Atay, *Çankaya*, s. 209.

[113] Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014, s. 268.

[114] Mehmet Tevfik Biren, *Bir Devlet Adamının II. Abdülhamid, Meşrutiyet ve Mütareke Devri Hatıraları*, c. 2, Yay. Haz. F. Rezan Hürmen, Arma Yayınları, İstanbul 1993, s. 239.

[115] Yelda Ünal, "Refik Halit Karay ve Millî Mücadele", *History Studies*, Sayı 1 (2013), c. 5, s. 374-375.

[116] Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, TTK Yayınları, Ankara 2001, s. 76. Ayrıca bkz. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. I, Ankara 1994, s. 346.

aleyhtarı akımın odak noktası hâline gelmekle suçlamıştır.[117] Bu durum, Şevket Turgut Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki Millî Mücadele'ye taraftar olduğu ve el altından desteklediği yorumlarını da beraberinde getirerek paşanın sonunda istifaya mecbur edildiği bir sürecin yolunu açmıştır. Paşanın istifaya mecbur edildiği hususunda kaynaklar da hemfikirdir. Ali Kemal ile aralarındaki tartışmanın Hürriyet ve İtilaf Fırkası programı ile kabinenin izlediği politikanın uyuşmamasından kaynaklandığı ve bu yüzden her iki ismin kabineden istifa ettiği yorumları ise işin görünen tarafını oluşturmuştur.[118]

Olayların nasıl geliştiğine kısaca değinmek gerekirse, işgal altındaki İstanbul'da İngiliz birliklerinin komutanı General Milne, Harbiye Nezareti'ne gönderdiği 6 Haziran 1919 tarihli yazısında Mustafa Kemal Paşa ve maiyetinin Anadolu'daki vilayetlerde dolaşmalarını uygun bulmadığını bildirmişti. Ordu müfettişini yerinde tutma çabalarının sonuç vermemesi üzerine Şevket Turgut Paşa, hükûmetin aldığı kararı Mustafa Kemal'e bildirerek telgrafında "*Maiyetinizde bulunan istimbotlardan biriyle İstanbul'a teşrifiniz rica olunur*" ifadesini kullanmıştır. Fakat Mustafa Kemal Paşa bu daveti çeşitli sebeplerle geciktirmiş ve zaman kazanmak maksadıyla böyle bir emrin neden verildiğini sormuştur. Şevket Turgut Paşa ise "*İstanbul'a davetiniz hükûmetin kararı neticesidir*" cevabını vermiştir.[119] Şevket Turgut Paşa'nın davetini Mustafa Kemal Paşa'nın görevden alındığı şeklinde yorumlayanlar olsa da yine Şevket Turgut Paşa tarafından 11 Haziran 1919'da Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen Doğu Anadolu'da Ermeniler karşısında alınması gereken tedbirleri içeren talimat, Mustafa Kemal'in hâla görevde olduğunu ve bu geri çağırmanın göstermelik olduğunu düşündürmektedir.[120]

Mustafa Kemal Paşa'nın aldığı bu emri zamana yaymak istediği görülmekle birlikte İstanbul'da hem işgal güçlerinin temsilcisinin hem de hükûmet içinde başta Dâhiliye Nazırı Ali Kemal olmak üzere Anadolu'daki

---

[117] Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, s. 265, 268.

[118] Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler, Mütareke Dönemi*, c. II, (Genişletilmiş 2. Baskı), Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1986, s. 267-268; Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 2, s. 656; Nurcan Fidan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 20.

[119] *Arşiv Belgelerinde Mustafa Kemal Atatürk*, c. 2, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2017, s. 105, 111-113, 155-156; Utkan Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2015, s. 135-136.

[120] Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, s. 265.

millî mücadele karşıtlarının baskısı üzerine Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa, Mustafa Kemal'in görevden alınarak yerine 15. Kolordu Komutanı Mirliva Kâzım Karabekir'in tayinini gündeme getirdi. Fakat Mustafa Kemal'in müfettişlik görevinden alınmasının Millî Mücadele'yi sekteye uğratacağını değerlendiren Kâzım Karabekir bu teklifi kabul etmedi. Bu sırada Mustafa Kemal Paşa'nın görevden azledildiğinin Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey tarafından gizlice vilayetlere bildirilmesi üzerine paşa Harbiye Nezareti'ne gönderdiği 28 Haziran 1919 tarihli telgrafında mevcut görevine padişah tarafından tayin edildiğini, görevden alınmasına dair padişahın bir iradesi olmadığını yazdı. Ayrıca Sadaret ve Harbiye Nezareti makamlarından azledildiğine dair bir emir almadığını bildirerek ülkenin selameti için görevine devam edeceğini açıklamıştı.[121]

Paşa'nın telgrafının İstanbul'a geldiği gün Osmanlı hükûmeti kabinesinde Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey ile Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın Mustafa Kemal'in görevden alınıp İstanbul'a çağrılmasına dair olan aralarındaki ihtilaf önce şiddetli bir tartışmaya ardından da ikisinin kabineden istifasıyla neticelenmişti. Şevket Turgut Paşa'nın bu tavrı doğal olarak onun Millî Mücadele yanlısı politika izlemesi olarak yorumlanmıştı ki bu yorum büyük ölçüde doğruydu. İngilizler de Şevket Turgut Paşa'nın Anadolu hareketini desteklediğine ilişkin kanaate sahiptiler.[122]

Mustafa Kemal Paşa'nın 30 Nisan 1919'da 9. Ordu Müfettişliğine atanmasından evvel yaşanan bazı gelişmeler de Şevket Turgut Paşa'nın millî mücadele taraftarı olduğunu açıkça göstermekteydi. Bu dönemde ordu müfettişliklerinin yeniden teşkili gündeme gelmiş, yeni yapılanmada orduların lağvedilmesiyle görevlerinden alınarak İstanbul'da toplanmış olan üst rütbeli komutanların tekrar aktif vazifeye atılmaları için hazırlanmış bir fırsat olarak da görülmüştü. Bu süreçte Şevket Turgut Paşa, Cevat (Çobanlı) Paşa ve Fevzi (Çakmak) Paşa,[123] Anadolu'nun mütarekeden sonra işgal

---

[121] *Arşiv Belgelerinde Mustafa Kemal Atatürk*, c. 2, s. 176, 187.

[122] Abdurrahman Çaycı, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayatı ve Eseri)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s. 94-95, 99, 150-151.

[123] Fevzi Çakmak, Şevket Turgut Paşa'nın Arnavutluk'taki isyanı bastırması esnasında binbaşı rütbesinde ve paşanın emirindeki mürettep kolordunun kurmay başkanı olarak vazife yapmıştı. Bkz. Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 79-83, 113. Fevzi Çakmak, günlüğünde Şevket Turgut Paşa'nın kendisine 8 Haziran 1919'da İstanbul'daki 1. Ordu'nun müfettişliğiyle beraber, İstanbul Muhafızlığı'nı teklif ettiğini ve müfettişlik görevini kabul ettiğini yazması aralarındaki ilişkiyi göstermesi açısından önemlidir. Bkz. Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 2, s. 653-654.

edileceği görüşünden hareketle bir girişimde bulunmuşlardı. 1919 yılının nisan ayı içerisinde İstanbul'da yaptıkları gizli toplantılarda, mevcut duruma hâl çareleri aramaya koyulmuşlardı. Bu kapsamda üç ordu müfettişliğinin teşkili, ordunun emir komutasının yeniden tanzimi, mümkün olduğu kadar çok miktarda silah, cephane ve mühimmatın Anadolu'daki muhtelif depolarda toplatılarak İtilaf devletlerine teslim edilmemesi, Anadolu'da bir millî idare vücuda getirilmesi, millî galeyandan istifade edilerek Kuva-yı Milliye teşkili ve millî iradenin buna dayandırılması ile savunma yerine taarruza geçilmesi gerektiği gibi hususlar üzerinde karar almışlardı. Bu kararlar ve girişim daha sonra "Üçler Misâkı" adıyla anıldı. Nitekim Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Genelkurmay Başkanı) Cevat Paşa tarafından hemen teşkilatlanma çalışmalarına başlanılmış, ordu müfettişlikleri teşkil edilmiş olup bu girişimler aynı zamanda millî mücadeleye de zemin hazırlamıştı.[124] Diğer taraftan Üçler Misâkı'na dair kaynakların çok yetersiz olması, buna ilişkin bilimsel çalışma bulunmaması konuya ihtiyatla yaklaşmayı gerektirmektedir. Bu teşebbüsten hemen sonra müfettişliklerin teşkiline dair gelişmelerin[125] bahse konu misâkla ilişkilendirilmesi de yine ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir. Ancak Üçler Misâkı'nda yer alan Fevzi Çakmak Paşa hatıralarında gayet namuslu ve vatanperver bir zat olarak tanımladığı Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'ya Cevat Paşa ile birlikte giderek vatanın kurtuluşu için yapacakları harekette kendisinden yardım talebinde bulunduklarında nazırın elinden gelen yardımı yapacağına dair söz verdiğinden bahsetmektedir. Fevzi Çakmak bu hareketi "Üçlü Karar" olarak isimlendirmiştir. Paşadan talep ettikleri maddelere bakıldığında oradaki isteklerin Millî Mücadeleyi desteklemek amaçlı hususlar olduğu açıktır. Yukarıda değinilen Üçler Misâkı'ndaki taleplerle aynı olduğu görülmektedir. Fevzi Çakmak, aradan bir ay geçmeden "Üçlü Kararın" meyvelerinin alınmaya başladığını, doğudaki kuvvetlerin Mustafa Kemal Paşa'nın emrine girerken 2. Ordu Müfettişliği'ne bağlı 57. Tümenin Yunan birliklerine karşı taarruza başladığını ifade etmektedir.[126]

---

[124] Zekeriya Türkmen, *Mütarekeden Millî Mücadeleye Mustafa Kemal 1918-1919*, Bengi Yayınları, İstanbul 2010, s. 105-107; Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, s. 104-105.

[125] Murat Bardakçı, Bir *Devlet Operasyonu: 19 Mayıs*, s. 33. Üçler Misâkı'ndan ilk bahseden eserlerden biri olan Süleyman Külçe, akademik yaklaşımdan uzak, referans vermeden konuyu hikâye etmektedir. Bkz. Süleyman Külçe, *Mareşal Fevzi Çakmak Askerî, Hususî Hayatı*, 2. Baskı, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, İstanbul 1953, s. 108-109. Aynı yazar, eserinin ilk baskısında ise bu konudan hiç bahsetmemektedir. Bkz. Süleyman Külçe, *Mareşal Fevzi Çakmak Askerî, Siyasî, Hususî Hayatı*, Ticaret Basımevi, İzmir 1946.

[126] Fevzi Çakmak, *Rumeli'de Son Demler ve Ötesi*, c. 2, s. 49-51.

Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın Sadaret'e gönderdiği 6 Haziran 1919 tarihli tezkerede Osmanlı ordusunun müfettişliklere taksimi, müfettişliklerin vazifeleri, müfettişlerin mülki yetkililerle ne şekilde temasta bulunacaklarına dair hazırlanmış olan talimatname ile müfettişlik mıntıkalarını gösteren haritanın onay için tezkereye ek olarak sunulması dikkat çekicidir.[127] Nitekim onay alınmış[128] ve 1. Ordu Müfettişliği İstanbul ve çevresi, 2. Ordu Müfettişliği İzmir ve çevresi, eski 9. Ordu Müfettişliği olan ve Trabzon, Sivas, Erzurum, Van vilayetlerini kapsayan mıntıka ise 3. Ordu müfettişliği olarak kabul görmüştür.[129] Ancak bu teşkilatlanma uzun ömürlü olmayacak ve Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlayan millî hareketin güçlenmesi üzerine 16 Ağustos 1919'da Sadrazam Damat Ferit ve Harbiye Nazırı Süleyman Şefik paşaların teklifleri ve Sultan Vahdettin'in onayıyla lağvedilecekti.[130]

Şevket Turgut Paşa'nın Millî Mücadele'yi desteklediğini gösteren birçok eylemi olduğunu ifade etmek gerekir. Bunlardan özellikle Batı Anadolu'da millî direniş hareketlerine verdiği destekten bahsetmek yerinde olacaktır. Şevket Turgut Paşa'nın Harbiye Nazırı olması Batı Anadolu'daki direniş açısından önemli bir olaydı. Paşa göreve başlar başlamaz İzmir'de dağılan kuvvetlerin toplanarak emir komutanın yeniden tesis edilmesi ve Batı Anadolu'daki karışık durumun düzeltilmesi için önlemler almaya başlamıştır. Verdiği emirlerde birliklerin yerlerini ve silahlarını terk etmemesi için çaba göstermiştir. Batı Anadolu'daki faaliyetler kapsamında paşanın en önemli girişimlerinden biri de millî mücadele tarihinde önemli bir yere sahip olacak olan Albay Bekir Sami Bey'i 56. Tümen komutanı ve 17. Kolordu komutan vekili olarak hızla bölgeye göndermesi olmuştur. Paşa bu atamada öylesine aceleci davranmıştır ki nezarete geldiği günün ertesinde, 20 Mayıs günü atama kararını bizzat Bekir Sami Bey'e tebliğ edip resmi atama ve emirleri beklemeden onu hemen Manisa'ya göndermiştir.[131]

---

[127] BOA., *BEO*, 476/343173, Lef 2. Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'dan Sadaret'e, 24 Mayıs 1919.

[128] BOA., *BEO*, 476/343173, Lef 1. Sadaret'ten Harbiye ve Dâhiliye Nezaretlerine, 28 Mayıs 1919.

[129] İlgili talimatname ve müfettişliklerin görev sahalarını gösteren harita için bkz. BOA., *BEO*, 476/343173, Lef 3-5.

[130] Murat Bardakçı, Bir *Devlet Operasyonu: 19 Mayıs,* s. 35.

[131] Hamdi Gürler, *Kurtuluş Savaşında Albay Bekir Sami (Günsav) (Mayıs-Haziran 1919)*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 1994, s. 40-43. Ayrıca bkz. Zeki Sarıhan*, Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. I, s. 262; Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, s. 175-176. Şevket Turgut Paşa, mütarekeyle eksikliği hepten hissedilmeye başlanan cephane ve mühimmatın olabildiğince korunması için de ayrı

Görev yerine gitmeden önce Şevket Turgut Paşa'nın huzuruna çıktığında paşanın "*Size hiçbir emir vermedik, Anadolu'da ne yapacaksınız*" diye sorması üzerine Bekir Sami Bey, "*Vatanım neyi emrederse onu*" cevabını verdiğinde paşanın ağladığı nakledilmektedir. "*Allah muvaffak etsin oğlum*" dedikten sonra "*Hemen Manisa'ya hareketle İzmir'den çıkan ve etrafa yayılmış birlikleri süratle toplayıp tanzim ediniz. Fakat bir mecburiyet olmadıkça Yunanlılarla çarpışmamaya dikkat ediniz*" demiştir. Bu sırada masanın çekmecesinden çıkardığı bin Türk Lirasını Bekir Sami Bey'e vererek "*Haydi oğlum, vatanın neyi emrediyorsa onu yap. Vatanın emrini yapanlar her devirde aziz ve mübarek olurlar. Sen de aziz ve mübarek ol*" demiştir.[132] Şevket Turgut Paşa'yı henüz Harbiye Nazırı olmadan evvel evinde ziyaret eden Kâzım Karabekir de kendisinin doğuda görev almak istediğini söyleyerek bu konuda delaletini rica ettiğinde paşanın "*Çek kılıcını, bu işi sen yaparsın*" dediğini günlüğünde nakletmektedir.[133] Bu diyalog da paşanın, düşman işgaline karşı koymanın Anadolu'dan başlatılacak bir hareketle mümkün olacağına dair inancının bir göstergesidir. Şevket Turgut Paşa'nın Anadolu'da millî hareketi desteklediğini gösteren bir diğer işaret ise onun Müdafaa-i Hukuk davasını desteklemek maksadıyla İstanbul'da teşekkül eden gizli cemiyetlerden biri olan Müsellah Mim Mim Grubu'nun (Silahlı Müdafaa-i Milliyle Grubu) elemanları arasında olmasıdır. Bu grubun görevine ait hususiyetlerden birisi, Anadolu'ya yardım için kaçırılması gereken teçhizatın bulunduğu mevki ve depolarda, şüpheli görülen memurların, Harbiye Nezareti'ndeki nüfuzlu elemanlar vasıtasıyla değiştirilmesi olmuştur.[134]

---

bir çaba sarfetmiştir. Albay Bekir Sami Bey ve Trakya'daki I. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya gönderdiği şifreli telgraflarda silah ve mühimmatın güvenli yerlere taşınarak düşmana bir tek fişek dahi kaptırılmamasını özellikle emretmiştir. Bkz. Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, s. 175; Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü,* c. I, s. 273, 284. Kâzım Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, TTK Yayınları, Ankara 2020, s. 11, 15-16,

[132] *Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları*, Yay. Haz. Muhittin Ünal, Cem Yayınları, İstanbul 1994, s. 23; Rahmi Apak, *İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, TTK Yayınları, Ankara 1990, s. 17; Adnan Sofuoğlu, *Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 1994, s. 78-79; Hamdi Gürler, Kurtuluş Savaşında Albay Bekir Sami (Günsav) (Mayıs-Haziran 1919), s. 42.

[133] Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 1, s. 578-579.

[134] İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, Genişletilmiş 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2014, s. 280; Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952*, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul 1952, s. 524.

Şevket Turgut Paşa, Harbiye Nezareti'nden istifa ettikten sonraki süreçte Harbiye Nezareti bünyesinde teşkil edilmiş olan Şûrâ-yı Askerî azalığına iki defa atanmıştı (4 Ağustos 1919 ve 3 Ocak 1920). 3 Şubat 1920'de Harbiye Nazırı olarak atanan Fevzi Çakmak Paşa, Erkân-ı Harbiye Riyaseti'ni (Genelkurmay Başkanlığı) Şevket Turgut Paşa'ya teklif etmiş, bu teklifi kabul eden Şevket Turgut Paşa 1920 yılı şubat ayında göreve atanmıştır.[135] İstanbul'un resmî olarak işgali paşanın Erkân-ı Harbiye Reisi olduğu dönemde, 16 Mart günü gerçekleşmiştir. Harbiye Nazırı Fevzi Paşa ile yaptıkları istihbarat çalışmalarının sonucunda İstanbul'un işgal edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu 14 Mart 1920'de Sadrazam Salih Paşa'ya yazdıkları raporda bildirerek alınması gereken tedbirleri detaylı bir şekilde sıralamışlardır. İzmir'de yaşandığı gibi bir baskınla karşılaşmamak adına tedbir alınmak istenmiştir fakat İngilizlerle çatışma riski göze alınamamıştır.[136] Paşa, işgal üzerine Genelkurmay Başkanlığı görevinden alınmış, 16 Nisan 1920 tarihinde emekli olmuştur.[137]

Vefatı

Şevket Turgut Paşa, emekli olduktan sonra kendisine bağlanan aylık yeterli gelmediğinden maddi olarak sıkıntılar yaşamış ve zaruret içersinde kalmıştır. Bu yüzden ticaretle meşgul olmuş ve Cağaloğlu'nda küçük bir ilan şirketinin müdürlüğünü yapmıştır. 23 Mart 1924'te İstanbul'da Beşiktaş Akaretler'deki evinde vefat etmiştir.[138] Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak ile birlikte İsmet İnönü'ye yaptıkları müracaat sonrasında Şevket Turgut Paşa'nın Fatih Camii haziresine defnedilmesini sağladıklarını ifade

---

[135] *Takvim-i Vekayi'*, 4 Ağustos 1335, s. 1; *Takvim-i Vekayi'*, 3 Kanun-ı sani 1336, s. 1; Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 2, s. 681, 684-685, 691, 695; Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 1, s. 663.

[136] Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, s. 241; Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, s. 335.

[137] MSB. Arşiv Müdürlüğü Şevket Turgut Paşa'nın Emeklilik Dosyası. Fevzi Çakmak, günlüğünde Şevket Turgut Paşa'nın 7 Ocak 1914'te emekliye sevk edilen 280 subay arasında yer aldığını yazmaktadır. Bkz. Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1, s. 261. Eğer verdiği bilgi doğruysa Şevket Turgut Paşa'nın sonradan tekrar orduya alındığı yorumu da yapılabilir ki MSB Arşivi'ndeki emeklilik dosyasında yer alan (1334-34 P.) sicil numarası da bunu teyit etmektedir. Paşa'nın aynı dosyada 328-282 olarak bir diğer sicil numarası daha mevcuttur.

[138] *İkdam*, "Şevket Turgut Paşa'nın İrtihali, 24 Mart 1924, s. 1; *Son Saat*, "Hazin Bir Tecelli Şevket Turgut Paşa'nın Zevcesi Ne Hâlde?", 21 Mart 1925, s. 3; Galip Kemali Söylezoğlu, *Hariciye Hizmetinde Otuz Sene Mutlakiyet-Meşrutiyet ve Milli Mücadele Yıllarında Gördüklerim ve Başıma Gelenler 1892-1922*, s. 168.

etmektedir. Gazete haberlerinde de bu bilgi teyit edilmektedir.[139] Ancak bu çalışma hazırlanırken Fatih Camii haziresinde yaptığımız saha çalışmasında paşanın mezar yeri tespit edilememiştir.[140]

Romanya'da görev yaptığı dönemde kendisine büyük saygı duyulan paşa, Romanya Kraliyet sarayı müşiriyeti görevinde bulunan General Viladesko'nun kızıyla evlenmişti.[141] Ernst Jackh da paşanın Romanya'da ataşemiliterken Romanya Kraliçesi'nin nedimesiyle evlendiğini, hatta bu durumdan siyaseten olumsuz etkilendiğini de aktarmaktadır.[142] Paşanın vefatından sonra İstanbul'da maddi olarak zor durumda kalan zevcesine hükûmet tarafından bir ara para yardımı da yapılmıştır.[143] Kâzım Karabekir de paşanın ailesinin zor durumda olduğundan Fevzi Çakmak ile birlikte müşterek bir telgrafla durumu İsmet Paşa'ya bildirdiklerini ve yardım yapılmasını sağladıklarını beyan etmektedir.[144]

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'daki faaliyetlerine destek olan Şevket Turgut Paşa'nın vefatının birinci yılında isimsiz olarak kaleme alınan bir gazete yazısında onun ülkenin mukadderatına uzun zaman hâkim olan askerler arasında olmasına dikkat çekilmiştir. Buna rağmen isminin Cumhuriyet'in ilanından sonra ikinci, üçüncü derecede kaldığı oysa bu büyük ruhlu askerin görevde bulunduğu yıllarda ifa ettiği vazifelerle memlekete olan derin muhabbet ve alakasını ispat ettiği, ihtiras ve makam hevesi olmadığı ifade edilmiştir.[145]

Şevket Turgut Paşa'ya dair bilgi veren kaynaklar onun siyasete ve fırka işlerine alet olmayan, askerî disipline sahip, aldığı vazifeleri hakkıyla yerine getiren, tecrübe sahibi, namuslu, vatanperver, cesur, mücadeleci,

---

[139] Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 2, s. 912-913; *Tevhid-i Efkâr*, "Şevket Turgut Paşa'nın İrtihali", 24 Mart 1924, s. 5.

[140] Fatih Camii haziresinde medfun olanların büyük kısmı tespit edilmiş, yerleri numaralandırılarak kayıt altına alınmıştır. Bu mezarlardan bazıları ise mezar taşı olmadığı için isimsiz olarak kaydedilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Fevzi Gönüç, *Türk Kültür ve Medeniyet Tarihinde Fatih Külliyesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2007.

[141] *Son Saat Gazetesi*, "Hazin Bir Tecelli Şevket Turgut Paşa'nın Zevcesi Ne Hâlde?", 21 Mart 1925, s. 3.

[142] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 103-104.

[143] *Son Saat Gazetesi*, "Hazin Bir Tecelli Şevket Turgut Paşa'nın Zevcesi Ne Hâlde?", 21 Mart 1925, s. 3.

[144] Kâzım Karabekir, *Günlükler*, c. 2, s. 912.

[145] *Son Saat Gazetesi*, "Hazin Bir Tecelli Şevket Turgut Paşa'nın Zevcesi Ne Hâlde?", 21 Mart 1925, s. 3.

muktedir, astlarının görüşlerine değer veren ve onları teşvik eden, çelebi ruhlu, lider tabiatlı, entelektüel bir asker olarak anmaktadır. Bükreş sefaretine başkâtip olarak 1902 yılında tayin edilen Hariciye Nezareti bürokratlarından Galip Kemali (Söylemezoğlu), birlikte teşrik-i mesai yaptığı Şevket Turgut Paşa'dan hürmet ve sitayişle bahsetmekte olup onun çok namuslu, çok asil, necip ve kıymetli askerî kumandan olduğunu beyan etmektedir.[146]

Refik Halit Karay da Şevket Turgut Paşa hakkındaki müspet değerlendirmeleri desteklemekte ve paşa ile karşılaşmasının kendisinde bıraktığı izlenimleri şu sözlerle ifade etmektedir: "*Şevket Turgut Paşa son günlerde, Nafiaya getirilmiş çelebi bir zattı. Hatırımdan çıkmaz, bir sabah Hariciye Konağında iken intizar odasına, zayıf vücutlu, ürkek edalı, sırtında dar bir bonjur, sükûti bir zat dahil oldu. Yaverlerden sordum: Meğerse dün gece Sadrazam Paşa'nın, İstanbul'un altını üstüne getirtip bin müşkülatla buldurduğu Şevket Turgut Paşa o imiş... Bende, Şevket Turgut ismi, eski Arnavutluk vukuatından beri, müthiş bir tesir bırakmıştı; zannederdim ki böyle Türkçesi Arapçasından keskin, Arapçası Türkçesinden mahuf, iki isim taşıyan zat, dev cüsseli, palabıyık, iri sakal bir kumandandır; gözleri şimşek gibi çakar, sesi gök gibi gürler, basınca yer yerinden oynar... Halbuki bu timsal nerede? Şevket Turgut Paşa, şimdi, karşımda kapının yanına yarı ilişmiş; ayaklarını, gösterilmesi ayıp bir uzuvmuş gibi mümkün olduğu kadar sandalyesinin altına saklanmış, tekaüt maaşıyla geçinemediğinden dolayı İaşede mıntaka müfettişliği istemeye gelmiş bir Defteri Hakanî mümeyyizi tavrıyla, heyecan, mahcubiyet içinde bekleyip duruyordu.*".[147]

Şevket Turgut Paşa'nın 31 Mart hadisesinde Hareket Ordusu'nda fırka kumandanlığı yapmış olması ve Yıldız Sarayı'nın işgalinde görev alması onun kamuoyunda tanınmasını sağlamıştır. Arnavutluk isyanının bastırılmasında da matbuatta adından sıkça bahsedilmiştir. Anca bu harekât

---

[146] Galip Kemali Söylemezoğlu, *Hariciye Hizmetinde Otuz Sene Mutlakiyet-Meşrutiyet ve Milli Mücadele Yıllarında Gördüklerim ve Başıma Gelenler 1892-1922*, Şaka Matbaası, İstanbul 1950, s. 78, 168.

[147] Refik Halit Karay, *Minelbab İlelmihrab*, İnkılap Yayınları, İstanbul 2009, s. 201. Şevket Turgut Paşa'nın siması Sultan Vahdettin'e de çokça benzetilmekteydi. Öyle ki, İzmir'in işgali sonrasında düzenlenen Sultanahmet mitingini Harbiye Nazırı olarak görmeye giden paşa, kalabalık tarafından padişaha benzetilmiş, "Padişahım çok yaşa" tezahüratıyla karşılaşmıştır. Harbiye Nezâreti'ne kadar kalabalıkla gelen paşa, miting temsilcilerinden bir grubu alarak padişaha götürmüştür. Bkz. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. I, s. 270; İsmail Hakkı Sunata, *İstanbulda İşgal Yılları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012, s. 38; Celal Bayar, *Ben de Yazdım*, c. 6, Sabah Yayınları, İstanbul 1997, s. 100.

esnasında kendisi yalanlasa ve kabul etmese de şiddete başvurduğu iddialarında bulunulması kendisinin eleştirilmesine sebep olmuştur.

Şevket Turgut Paşa'nın aile efradına dair detaylı malumata erişmek mümkün olamamakla beraber, Cumhuriyet döneminde Sümerbank umum müdürü olarak görev yapan ve daha sonra TBMM'de VII. ve VIII. dönemlerde Kırşehir milletvekilliği yapan Şevket Turgut (Torgut) Bey'in, paşanın oğlu olduğu anlaşılmaktadır.[148] Yukarıda gazete haberine istinaden Şevket Turgut'un Romanyalı bir eşi olduğu bilgisi paylaşılmakla beraber Yılmaz Öztuna eserinde, paşanın Lütfiye Hanım ile evlendiğini ve bu evlilikten bir kızı ile bir oğlu olduğu bilgisini vermektedir.[149]

[148] Cemal Kutay, "31 Mart Ayaklanması Üzerine Şevket Turgut Paşa'nın Hükümleri", s. 30; *Türkiye Cumhuriyeti Parlamenterler Ansiklopedisi: 3 Nisan 1920-6 Kasım 1983*, Yankı-Pamukbank, Ankara 1985, s. 232.

[149] Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990),* c.2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 589. Şevket Torgut, Neyir Kutay ile evlenip Fatma Yazman, Rifat Turgut, Seren Turgut adlı çocukları oldu. Neyir Kutay'ın kız kardeşi Fâika Hanım, M. Şevki Yazman ile evlendi. Bkz. Yılmaz Öztuna, aynı eser, s. 589.

II. BÖLÜM

ROMANYA ORDUSUNUN ASKERÎ GÜCÜ BAŞLIKLI 1891 TARİHLİ ATAŞEMİLİTER RAPORU

ROMANYA DEVLETİ'NİN KUVVE-İ ASKERİYYESİ*

Boğdan'ın bir kısmıyla Eflak ve Dobruca kıt'alarından müteşekkil yeni Romanya kraliyeti irsen müntakil bir hükûmet-i meşrûta olup şimâl ve şimâl-i garbî cihetlerinde Avusturya'dan Karpat silsile-i cibâliyle şimâl-i şarkî ve şark cihetlerinde Rusya'dan Prut Nehri ve Tuna munsablarıyla cenûb-ı garbîde Sırbistan'dan Tuna Nehriyle ve cenûben Bulgaristan'dan Tuna Nehri ve Silistre'den başlayan Bahr-i Siyâh sâhilinde kâ'in Mankalya'ya müntehî olan bir hatt-ı müstakîm ile tefrîk olunur.

Romanya'da kuvve-i müsellaha dört kısmdan ya'nî:

Evvelâ- Ordu-yı dâ'imî ve ihtiyâtdan;

Sânîyen- Ordu-yı muvakkat ve ihtiyâtdan;

Sâlisen- Asâkir-i redîfeden;

Râbi'an- Asâkir-i müstahfızadan mürekkebdir.

Nizâmiye (hareket) ordusu ordu-yı dâ'imîyle ordu-yı muvakkatdan teşkîl olunur. Ordu-yı dâ'imî sunûf-ı muhtelife-i askeriyyeden mürettebdir. Ordu-yı muvakkat yalnız piyâde ve süvâri sınıflarından ibâret ise de nizâmiye ordusu piyâde ve süvârinin kuvve-i asliyyesini teşkîl eylediğinden nizâmiye ordusunun kolordu, fırka ve livâ usûl-i tertîbâtında ve arâzînin devâ'ir-i askeriyyeye taksîmâtında esâs ittihâz olunmuşdur.

Memleketeyn ordusunun esâs teşkilâtı daha on dördüncü asr-ı mîlâdiyyede Eflak Prensi Mircea ve Boğdan Prensi Aleksander taraflarından ittihâz olunan tertîbât-ı askeriyye ile başlamış ve tensîkât-ı hâzıra şimdiye kadar o esâs üzerine icrâ' edilen ta'dilât-ı müte'addideden hâsıl olmuşdur.

Son Osmanlı ve Moskof seferi bidâyetinden şimdiye kadar Memleketeyn ordusunca yapılan tensîkât ve ta'dilât Romanya hükûmetinin son Osmanlı ve Moskof seferine iştirâka resmen karâr verdiği 1877 senesi mayısının onuncu günü Eflak ve Boğdan ordusu teşkîlâtı ber-vech-i âtî idi:

* Turgudzâde Şevket, *Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyesi*, 05 Aralık 1891, Envanter No: 11509.

1- Ordu-yı Dâ'imî

Piyâde- Dörder bölüklü 4 nişancı taburundan ve 3200 kişiden;

Beheri dörder bölüklü dört taburdan müretteb 8 alay hat piyâdesinden cem'an 12800 kişiden;

Süvâri- Roşiori (kırmızı süvâri) denilen dörder bölüklü 2 süvâri alayından cem'an 1500 süvâri ve 1400 beygirden;

Topçu- Biri piyâde ve beşi süvâri bataryası olmak üzere altışar bataryadan müretteb 4 alay topçu ile 3 amele bölüğünden ve cem'an 3200 topçu ve 1700 beygirden;

İstihkâm- Biri telgraf biri de köprücü bölüğü olmak üzere 6 bölükden ve 900 kişiden mürekkeb bir taburdan;

İdâre- Bir sıhhiye bölüğü ile bir amele bölüğünden ve iki nakliye bölüğünden cem'an 900 kişi ve 400 beygirden;

Jandarma- 2 bölük piyâde ile 2 bölük süvâriden ve cem'an 600 kişi ve 200 beygirden ibâret olup ordu-yı dâ'imî 23100 kişiden 3800 beygirden ve 144 kıt'a topdan müretteb idi.

2- Ordu-yı Muvakkat

Piyâde- Dörder bölüklü ikişer taburdan müretteb 17 alay Dorobanti'den ve 42500 kişiden;

Süvâri- Dörder bölüklü 8 alay Calaraşi ile üç müstakil bölükden cem'an 11000 süvâri ve 10000 beygirden;

Topçu- Vakt-i hazarda hidmet-i itfâ'iyyede kullanılan ordu-yı muvakkat topçusu 9 batarya ile 2 takımdan 2500 kişiden 900 beygirden ve 100 kıt'a topdan mürekkeb idi.

Ordu-yı dâ'imî ordu-yı muvakkat kuvve-i mevcûdesiyle birleşdiği sûretde nizâmiye ordusu 79100 kişiden 15800 beygirden ve 244 kıt'a topdan mürekkeb bir kuvvet teşkîl ediyordu.

O vakit Memleketeyn piyâdesi Ulah modeli Peabody tüfenkleriyle, süvârisi mızrak, filinta, buesko(?) usûlünde altıpatlar revolver ve kılıç ile topçu neferâtı revolver ve kılıç ile müsellah idi.

Bundan mâ-'adâ piyâde ve süvâri sınıflarında her iki nefere birer kürek verilmişdi ki bu küreklerin Plevne muhâsırîni tarafından pek büyük muhassenâtı görülmüşdür.

3- Asâkir-i Redîfe

Harb-i ahîrde Romanya'nın asâkir-i milliyyesi (redîf) 30 tabur piyâde ile 30 bölük süvâriden ibâret olup Rus sisteminde Krnka ve Alman usûlü Dreyse tüfenkleriyle teslîh olunmuşlar idi fakat mükemmel redîf zâbitânı mefkûd idi.

4- Asâkir-i Müstahfıza

Harb-i ahîre kadar asâkir-i müstahfıza için hiçbir nev'î tertîbât ittihâz olunmamışdı.

Son Osmanlı ve Moskof seferi bidâyetinde Eflak ve Boğdan ordusu ikişer fırkalı iki kolorduya taksîm olunarak her fırka ikişer alay Dorobanti piyâdesiyle birer alay hat piyâdesinden müretteb iki piyâde livâsından, iki alaylı bir süvâri livâsından, altı bataryalı bir topçu alayından (biri süvâri bataryası), bir bölük istihkâmdan ve idâre asâkirinden mürekkeb idi.

İbtidâ-yı seferde Ruslar Ulahların müstakil hareket eylemelerine müsâde etmediklerinden Rusya ile Romanya arasında o vakit akd olunan ittifaknâmede Eflak ve Boğdan ordusunun vazîfe ve harekâtı tefrîk ve tahdîd edilmemişdi. O cihetle Romanya hükûmeti Ruslara karışmakdan mümkün mertebe ihtirâzen kendi ordusunu Oltu Nehri'nin sağında cem' ile o aralık asâkir-i şâhâne tarafından vukû' melhûz olan harekât-ı ta'arruziyyeye karşı "Turnu Magurele"den "Turnu Severin"e kadar Tuna Nehri'nin müdâfa'asına karâr vermişdir. Bu maksad için Memleketeynin birinci kolordusu Calafat şehri karârgâh olmak üzere nehr-i mezkûrun şimâl tarafına yerleşmiş ve ikinci kolordusu Caracal şehrini karârgâh ittihâz ile Calafat'dan Oltu Nehri'nin Tuna'ya olan mansabı yakınında kâ'in "Turnu Magurele" mevki'ine kadar Tuna sâhiline yayılmışdır.

Mu'ahharen mezkûr iki kolordu Tuna Nehri'nin sağ sâhiline geçerek Birinci Fırka şimdiki hâlde İkinci Kolordu kumandanı olan Ferik General Cernat kumandasıyla Rahova ve Vidin üzerlerine tarassuda gönderilmiş ve diğer üç fırka bi'z-zât Prens Şarl kumandasında olarak Ruslarla Plevne muhâsarasına iştirâk etmiş olduğundan kolordu taksîmâtı bit-tab'i harb nihâyetine kadar muhâfaza olunamamışdır.

Harb-i ahîrden şimdiye kadar Memleketeyn ordusu teşkîlâtınca pek çok ta'dilât icrâ' olunmuşdur. Ordu-yı muvakkatin piyâde alayları otuza ve süvâri alayları on bire iblâğ olduğu gibi Dobruca kıt'asında zabt u rapt

hidmeti için dahi bir Calaraşi alayı teşkîl edilerek 1891 sene-i mîlâdiyyesinde mezkûr alaya jandarma alayı nâmı verilmişdir.

Ordu-yı dâ'imî topcusuna altı bataryalı bir Roşiori alayı ile iki amele bölüğü ve ordu-yı muvakkat topçusuna beş batarya daha ilâve olunmuşdur.

1882 sene-i mîlâdiyyesinde istihkâm bölüklerinin adedi ona kadar tertîb olunarak her taburda bir telgraf bölüğü bir köprücü bölüğü bir şimendifer bölüğü ve iki kazmacı-lağımcı bölüğü bulunmak üzere iki taburlu bir istihkâm alayı teşkîl edilmişdir. Mevcûd olan iki nakliye bölüğü dörde ve bir sıhhiye bölüğü ikiye iblâğ olunmuşdur.

Yine 1882 sene-i mîlâdiyyesi 8 haziranında sâdır olan bir irâde-i kralî ile Romanya kraliyeti dört kolordu dâ'iresine taksîm ve Dobruca kıt'ası müstakil bir fırka dâ'iresi i'tibâr olunarak devâ'ir-i mezkûrede o vakte kadar zamân-ı hazarîde mevcûd olmayan kolordu ve fırka hey'et-i dâ'imîleri teşkîl ve îcâb eden ümerâ ve zâbitân ta'yîn olunmuşdur. Bu sûretle ordu-yı dâ'imî mevcûdundan her kolordu dâ'iresine birer nişancı taburuyla ikişer hat alayı piyâdesi te'sîs edilmişdir.

Dobruca arâzîsinde bulunan müstakil fırkanın kıta'âtı Köstence ve Tulca sancaklarından alınan Dorobantilerle kolordu devâ'irinde tefrîk olunan asâkirden teşkîl olunur.

Roşiori ya'nî ordu-yı dâ'imî süvârisi müstakilen muhâfızlık etmek mültezim olduğundan ona dokunulmayıp yalnız 1881 sene-i mîlâdiyyesinde Jandarma Alayı nâmını alan Dobruca kıt'asındaki Calaraşi dâ'imî alayı 1884'te Raşiori alayına tahvîl olunarak ordu-yı dâ'imînin Üçüncü Süvâri Alayını teşkîl etmişdir.

1883'te Ordu-yı Muvakkat piyâdesinin Birinci ve On birinci alaylarından bit-tefrîk 31. ve 32. Dorobanti alayları teşkîl ve bir on ikinci Calaraşi alayı te'sîs olunarak her kolordu dâ'iresine dört livâ teşkîline muktezî sekiz Dorobanti piyâde alayı ve üç alaylı bir Calaraşi süvâri livâsı tahsîs olunmuşdur.

Ordu-yı muvakkat topcusundan üç alay teşkîl olunarak mezkûr alaylarla ordu-yı dâ'imînin beş topçu alayı sekize ve her alayı terkîb eden bataryaların mikdârı muhtelif olmak üzere sekiz alayın mürettebâtı 50 bataryaya iblâğ olunmuşdur. Her alaya bir süvâri bataryası ve her iki alaya bir cebel bataryası verilmişdir.

1884'te iki istihkâm taburundan dört bölüklü (bir telgraf ve şimendifer bölüğü, bir köprücü bölüğü, iki kazmacı-lağımcı bölüğü) iki tabur daha ilâve olunarak dört taburlu muvakkat bir istihkâm alayı teşkîl edilmişdir.

1885'te her kolorduya bir bölük verilmek üzere sıhhiye bölüklerinin adedi dörde çıkarılmışdır.

1887'de ordu-yı dâ'imî için sekiz süvâri bölüğü daha ihdâs olunmuş ise de onlardan alay teşkîline ve îcâb eden hey'et-i erkânın ta'yînine o vakitki bütcenin adem-i müsâdesi mâni' olduğundan mezkûr bölükler Calaraşi alaylarına taksîm olunarak bu sûretle Calaraşi alaylarında dahi dâ'imî süvâri bölükleri bulundurulmaya başlanmışdır.

Sene-i mezkûre zarfında mevcûd olan sekiz topçu alayı nısf-ı evveli kolordu topçusu ve nısf-ı diğeri fırka topçusu olmak üzere dörder alaydan müretteb iki fırkaya ayrılmışdır. Bu münasebetle yeniden teşkîl olunan sekiz batarya beşinciden sekizinci alaya kadar ikişer ikişer tevzî' olunarak mezkûr alayların beherinde bulunan bataryaların adedi sekize iblâğ edilmişdir. Fırka topçu alaylarında o vakite kadar bulunan süvâri bataryaları piyâde bataryasına ve kolordu topçu alaylarının beherinde bir piyâde bataryası birer ikinci süvâri bataryasına tahvîl olunmuşdur. Cebel bataryaları da piyâde bataryasına münkalib olmuşdur.

1885'te ikinci topçu alayına muvakkaten iki muhâsara bölüğü ilhâkıyla bir muhâsara topçusu ihdâs edilmişdir. 1888'te mevcûd olan iki muhâsara bölüğüne iki bölük daha ilâve olunarak müstakil bir muhâsara taburu hâsıla gelmişdir.

1886'ta istihkâm alayını terekküb eden dört istihkâm taburunun beherine birer beşinci bölük ilâve edilerek bu sûretle her taburda bir telgraf ve bir şimendifer bölüğü vücûd bulmuşdur.

1887'te istihkâm alayı iki alaya tefrîk olunarak şimendifer bölüklerinden bir tabur teşkîliyle birinci alaya ve köprücü bölüklerinden teşkîl olunan diğer bir tabur ikinci alaya verilmişdir.

Telgraf bölükleri müstakil tabur sûretinde olmayub kazmacı ve lağımcı bölükleriyle birlikte dört muhtelit tabur teşkîl ederler. Muhtelit taburlar yarımşar yarımşar ya'nî bir telgraf bölüğü ve iki kazmacı bölüğü olmak üzere her alaya ikişer kısm tefrîk olunurlardı.

1888'de dört kazmacı ve lağımcı bölüğü daha ihdâs olunarak muhtelit istihkâm taburlarının bölükleri dördere ikmâl edilmişdir.

Yine sene-i mezkûrede bir sanâyi' bölüğü bir erzâk bölüğü ihdâs olunduğu gibi kolordu devâ'ir-i askeriyyesi dahi ta'dîl ve yeniden fırka livâ ve alay dâ'irelerine taksîm olunmuşdur.

1889 sene-i mîlâdiyyesinden 1891 senesine kadar yapılan ta'dilât Memleketeyn ordusunun teşkîlât-ı hâzırasından ibâret olduğundan ayrıca arz ve tafsîl olunacakdır.

1- MESÂHA-İ SATHİYYE VE NÜFÛS

Romanya kraliyeti arâzîsi yüz yirmi dokuz bin dokuz yüz kırk yedi kilometre mürebbâında olup 1890 sene-i mîlâdiyyesinde icrâ' ve işbu 1891 sene-i mîlâdiyyesi 13 temmuzunda Romanya hükûmetinin cerîde-i resmiyyesiyle neşr olunan tahrîr-i nüfûs cetveline nazaran 5,044,723 sekene-i mevcûdesi bulunduğundan beher kilometre mürebbâına takrîben kırk bir nüfûs isâbet etmektedir. Her sancağın mikdâr-ı nüfûsu taksîmât-ı mülkiyye bahsinde arz edilecekdir.

2- TAKSÎMÂT-I MÜLKİYYE VE ASKERİYYE

1- Taksîmât-ı mülkiyye– Romanya kraliyeti 32 sancağa 163 kazâya, 72 kasabaya ve 2998 nâhiyeye münkasım olup otuz iki sancağın on yedisi Eflak'da on üçü Boğdan'da ve ikisi Dobruca'dadır.

Her sancak cânib-i hükûmetden ta'yîn olunan bir mutasarrıf ve ahâlî tarafından intihâb olunub üç azâ'dan müretteb bir şu'be-i dâ'imîsi mevcûd olan bir meclis-i beledî ile idâre olunur.

Her kazâ' bir kâ'immakâmın taht-ı idâresindedir.

Her nâhiyede ahâlî tarafından müntehib bir meclis-i idâre bulunub nâhiye müdür ve mu'âvinleri meclis-i mezkûr vâsıtasıyla intihâb ve cânib-i hükûmetden tasdîk olunur.

Sâlifü'l-'arz otuz iki sancağın esâmîsi ve makarr-ı idâreleriyle mikdâr-ı ahâlîsi ber-vech-i âtîdir:

Eflak'da

Sancakların İsimleri	Mikdâr-ı Nüfûsları	Makarr-ı İdâreleri
1 Mehedinti	208833	Turnu severin
2 Gorj	154527	Targu Jiu
3 Valcea	166666	Ramiku Valcea
4 Arceç	176406	Piteşti
5 Muscel	94494	Campulung
6 Dambovita	176143	Targovişte
7 Prahova	256693	Ploeşti
8 Buzau	200344	Buzau
9 Ramnicu Sarat	114778	Ramnicu Sarat
10 İbrail (Braila)	118731	İbrail
11 İalomita	146630	Calaraşi
12 İlfov	421136	Bükreş
13 Vlaşca	171610	Giurgiu
14 Deliorman	188332	Turnu Magurele
15 Olt	119743	Slatina
16 Romanati	163393	Caracal
17 Dolj	302385	Craiova
Eflak'ın Sekîne-i Mevcûdesi	**3183844**	

Boğdan'da

Sancakların İsimleri	Mikdâr-ı Nüfûsları	Makarr-ı İdâreleri
1 Putna	126432	Fokşani
2 Bacau	182496	Bacau
3 Neamt	155141	Piatra
4 Roman	101549	Roman
5 Suceava	115854	Falticeni
6 Botoşani	148380	Botoşani
7 Dorohoi	135048	Dorohoi
8 Iaşi	185988	Yaş
9 Vaslui	99841	Vaslui
10 Tecuci	107072	Tecuci
11 Falciu	83694	Huşi
12 Tutova	102521	Barlad
13 Covurlui	127153	Galati
Boğdan'ın Sekîne-i Mevcûdesi	**1661169**	

Dobruca'da

Sancakların İsimleri	Mikdâr-ı Nüfûsları	Makarr-ı İdâreleri
1 Tulca	103677	Tulca
2 Köstence	96033	Köstence
	199710	

2- Taksîmât-ı Askeriyye

Romanya kraliyeti arâzîsi 1889 sene-i mîlâdiyyesi 11 Şubat'ında sâdır olan bir irâde-i kralî ile 4 kolordu 8 fırka 16 livâ ve 33 alay dâ'iresine taksîm olunub her alay dâ'iresi de dörder bölüklü iki tabur dâ'iresine ayrılmışdır.

1880 sene-i mîlâdiyyesine kadar Romanya arâzîsi her sekiz sancak bir kolordu dâ'iresi olmak üzere dört kolordu dâ'iresine taksîm olunmuşdur. Eski taksîmât-ı askeriyyede her dâ'ireye isâbet eden ahâlînin mikdârı nazar-ı dikkate alınmamış olduğundan vakt-i hazarda tekâlîf-i askeriyye her sancağın mikdâr-ı nüfûsu ile mütenâsib degildi. Seferberlik zamânında ise bir kolordunun yalnız bir iki senelik ihtiyât efrâdı celb edilerek o kolordunun mevcûd-ı seferîsi ikmâl olunduğu hâlde diğer bir kolordunun seferber hâle vaz' için tekmîl ihtiyât neferâtının silâh altına celbine mecbûriyet hâsıl olabilirdi.

O cihetle 1889'da yapılan taksîmât-ı askeriyyede kolordu dâ'irelerine isâbet eden mikdâr-ı ahâlînin mehmâ-emken birbirlerine müsâvâtı nazar-ı dikkate alınmış ve her kolordu dâ'iresine nüfûsu nispetinde müte'addid sancak ve kazâ'lar tahsîs olunmuşdur.

Her kolordu dâ'iresinin hâvî olduğu sancaklar ber-vech-i âtîdir:

Birinci Kolordu Dâ'iresi- Merkez Craiova olup Mehedinti, Gorj, Dolj, Valcea, Olt ve Romanati sancaklarını hâvîdir.

İkinci Kolordu Dâ'iresi- Merkezi Bükreş şehri ve hâvî olduğu sancaklar Muscel, Arceç, Dambovita, Deliorman, Vlaşca ve İlfov'dur.

Üçüncü Kolordu Dâ'iresi- Prahova, Buzau, İalomita, Ramnicu Sarat, İbrail, Putna ve Covurlui sancaklarıyla Tecuci sancağının Nicoreşti kazâ'sını ve Bacau sancağının Trotuş kazâ'sını hâvî olup merkezi Galati şehridir.

Dördüncü Kolordu Dâ'iresi- Merkez olarak Iaşi şehrini ve Dorohoi, Botaşani, Falciu, Suceava, Neamt, Roman, Vaslui, Iaşi, Tutova sancaklarıyla Bacau sancağının Trotuş'dan mâ-'adâ olan üç kazâ'sını ve Tecuci sancağının Barcea ve Zalatinu (?) kazâ'larını şâmildir.

Kolordu dâ'irelerinin mikdâr-ı nüfûslarıyla fırka merkezleri, piyâdenin livâ, alay ve tabur merkezlerine ve süvârinin livâ, alay ve bölük merkezleri diğer sahîfeye derc olunacak cetvelde tafsîl edilecekdir.

1. Kolordu Taksîmât-ı Askeriyye Cetveli

Süvâri (Calaraşi)			Piyâde (Dorobanti)			Fırka Merkezleri	Kolordu Dâireleri Merkezleri	Kolordu Dâîrelerinin Mikdâr-ı Nüfûsları
Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi	Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi			
1. Turnu Severin	9. Turnu Severin	1. Craiova	1. Turnu Severin	17. Turnu Severin	1. Turnu Severin	1. Turnu Severin	1. Craiova	1,115,547
2. Turnu Severin			2. Strahaba (?)					
3. Turnu Severin								
4. Targu Jiu			1. Calafat	31. Calafat				
1. Craiova	1. Craiova		2. Goruia (?)					
2. Craiova			1. Targu Jiu	18. Targu Jiu	2. Targu Jiu			
3. Craiova			2. Targu Jiu					
4. Ramnicu Valcea								
1. Caracal	2. Caracal		1. Craiova	26. Craiova				
2. Caracal			2. Filiaşi					
3. Caracal								
4. Slatina			1. Craiova	1. Craiova	3. Craiova	2. Craiova		
			2. Bechet					
			1. Caracal	19. Caracal				
			2. Corabia					
			1. Ramnicu Valcea	2. Ramnicu Valcea	4. Slatina			
			2. Dragaşani					
			1. Slatina	3. Slatina				
			2. Slatina					

2. Kolordu Taksîmât-ı Askeriyye Cetveli

Süvâri (Calaraşi)			Piyâde (Dorobanti)			Fırka Merkezleri	Kolordu Dâireleri Merkezleri	Kolordu Dâirelerinin Mikdâr-ı Nüfûsları
Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi	Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi			
1. Bükreş	3. Bükreş	2. Bükreş	1. Piteşti	4. Piteşti	5. Campulung	3. Targovişte	2. Bükreş	1,231,161
2. Bükreş			2. Argeş					
3. Bükreş			1. Campulung	30. Campulung				
4. Bükreş			2. Dealu					
1. Piteşti	4. Piteşti		1. Targovişte	22. Targovişte	6. Targovişte			
2. Piteşti			2. Puciosa					
3. Targovişte			1. Gaeşti	28. Gaeşti				
4. Campulung			2. Titu					
1. Giurgiu	10. Giurgiu		1. Giurgiu	5. Giurgiu	7. Giurgiu	4. Bükreş		
2. Giurgiu			2. Giurgiu					
3. Turnu Magurele			1. Turnu Magurele	20. Turnu Magurele				
4. Turnu Magurele			2. Aleksandria					
			1. Bükreş	6. Bükreş	8. Bükreş			
			2. Bükreş					
			1. Bükreş	7. Bükreş				
			2. Bükreş					

3. Kolordu Taksîmât-ı Askeriyye Cetveli

Süvâri (Calaraşi)			Piyâde (Dorobanti)			Fırka Merkezleri	Kolordu Dâireleri Merkezleri	Kolordu Dâîrelerinin Mikdâr-ı Nüfûsları
Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi	Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi			
1. Fokşani	6. Fokşani	3. Galati	1. Ploieşti	7. Ploieşti	9. Ploieşti	5. Buzau	3. Galati	1,184,391
2. Kalas			2. Campina					
3. Tecuci								
4. İbrail			1. Mizil	32. Mizil				
1. Ploieşti	5. Ploieşti		2. Valeni					
2. Ploieşti			1. Buzau	8. Buzau	10. Buzau			
3. Calaraşi			2. Patarlagele					
4. Calaraşi								
1. Buzau	12. Buzau		1. Calaraşi	23. Calaraşi				
2. Buzau			2. Urziceni					
3. Ramnicu Sarat								
4. Ramnicu Sarat			1. Fokşani	10. Fokşani	11. Fokşani	6. Fokşani		
			2. Adjud					
			1. Ramnicu Sarat	9. Ramnicu Sarat				
			2. Ramnicu Sarat					
			1. Galati	11. Galati	12. Galati			
			2. İbrail					
			1. Tecuci	24. Tecuci				
			2. Tecuci					

4. Kolordu Taksîmât-ı Askeriyye Cetveli

Süvâri (Calaraşi)			Piyâde (Dorobanti)			Fırka Merkezleri	Kolordu Dâireleri Merkezleri	Kolordu Dâirelerinin Mikdâr-ı Nüfûsları
Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi	Tabur Merkezi	Alay Merkezi	Livâ Merkezi			
1. Yaş	7. Iaşi	4.Yaş	1. Barlad	12. Barlad	12. Barlad	7. Roman	4. Iaşi	1,313,914
2. Vaslui			2. Falciu					
3. Huşi			1. Vaslui	25. Vaslui				
4. Barlad			2. Huşi					
1. Roman	8. Roman		1. Roman	14. Roman	14. Roman			
2. Bacau			2. Roman					
3. Piatra			1. Iaşi	13. Iaşi				
4. Piatra			2. Iaşi					
1. Botaşani	12. Botaşani		1. Bacau	27. Bacau	15. Bacau	8. Botaşani		
2. Botaşani			2. Ocna					
3. Dorohoi			1. Piatra	15. Piatra				
4. Falticeni			2.Neamt					
			1. Falticeni	16. Falticeni	16. Falticeni			
			2. Botaşani					
			1. Dorohoi	29. Dorohoi				
			2. Dorohoi					

3- AHZ-I ASKER USÛLÜ VE MÜDDET-İ HİDMET

Romanya'da ahz-ı asker usûlü esâsen 1873 sene-i mîlâdiyyesinde yapılıp 1882 ve 1891 senelerinde ba'zı cihetleri ta'dîl olunan nizâmnâme ile ta'yîn olunmuşdur.

Nizâmnâme-i mezkûre mûcibince silâh taşımaya ve ordu hidemâtı müteferri'asından birinde istihdâma adem-i iktidârları resmen tahakkuk etmeyen umûm Romanya teb'a-i mevcûdesi şahsen hidmet-i askeriyye ile mükellefdirler.

Romanya'da tevellüd edip pederleri teb'aen ecnebîyyeden olan gençler diğer bir ecnebî memleketi ordusunda îfâ-yı hidmet eylediklerini veya eyleyeceklerini isbât etmedikçe mükellefiyet-i askeriyyeden kurtulamazlar.

Müddet-i hidmet tam yirmi beş sene olup yirmi bir yaşından başlayarak kırk altı yaşında nihâyet bulur. Müddet-i mezkûrenin dokuz senesi nizâmiye, altı senesi redîf ve mütebâkî on senesi dahi müstahfız sınıfında edilecek hidmete mahsûstur. O cihetle sinn-i mükellefiyete dâhil olan efrâd yirmi bir yaşından otuz yaşına erinceye kadar asâkir-i nizâmiyye silkinde otuzdan otuz altı yaşına kadar asâkir-i redîfe ve otuz altıdan kırk yaşına kadar asâkir-i müstahfıza silklerinde bulunurlar.

Romanya'da nizâmiye ordusunu teşkîl eden ordu-yı dâ'imî ile ordu-yı muvakkat hidmet ve terekkiyâtca muhtelif olduklarından mezkûr iki orduda neferâtın silâh altında geçirdikleri müddetler de gayr-i müsâvîdir. Çünkü hazarda ordu-yı muvakkat kısm-ı â'zamının yalnız hey'et-i erkânî dâ'imî olup ekseriyyâ neferât üç hafta hânelerinde ve bir hafta silâh altında bulunurlar. Ancak büyük manevralar ve asâyiş-i dâhilî îcâbı için lâzım görülen içtimâ'lar müstesnâdırlar.

O sûretle ordu-yı dâ'imîde her sınıf asker için müddet-i nizâmiyyenin üç senesi silâh altında ve altı senesi ordu-yı dâ'imî ihtiyâtında geçirilir.

Hâlbuki ordu-yı muvakkatda piyâde neferâtı (Dorobanti) müddet-i nizâmiyenin beş senesini ve süvâri efrâdı (Calaraşi) müddet-i mezkûrenin dört senesini bilâ-münâvebe silâh altında ve mütebâkî dört veya beş senesi ordu-yı muvakkat ihtiyâtında geçirirler.

Şimdiki Harbiye Nâzırı General (Iacob Lahovary)'nin Meclis-i Meb'ûsana takdîm ve ba'de'l-müzâkere 1891 sene-i mîlâdiyyesi haziranının yirmi ikisinde meclis-i mezkûrun kabûl eylediği lâyiha mûcibince dokuz seneden ibâret olan müddet-i nizâmiyye tahte'l-silâh, hâl-i me'zûniyyet ve ihtiyât

i'tibâriyle üç kısma ayrılmışdır. O vecihle ba'demâ ordu-yı dâ'imîde sunûf-ı muhtelifeye mensûb efrâd müddet-i nizâmiyyenin üç senesi silâh altında dört senesi hâl-i me'zûniyyetde ve bâkî kalan iki senesini de ihtiyâtda geçireceklerdir.

Ordu-yı muvakkat hidmet-i mütenâvibesinde ise piyâde efrâdı beş sene mütenâviben silâh altında iki sene me'zûniyyet hâlinde ve iki sene ihtiyâtda ve süvâri efrâdı dört sene hidmet-i mütenâvibede üç sene hâl-i me'zûniyyetde ve iki sene ihtiyâtda bulunacaklardır.

Muvâzene- mâliyyenin darlığı hâlinde harbiye nâzırı silâh altındaki müddet-i hidmetlerinin son senesine dâhil olmuş olan neferâtın kâffesine veya bir kısmına memleketlerine azîmet için ruhsat i'tâsı salâhiyetini hâ'izdir. Neferât-ı merkûme müddet-i mütebâkîlerini me'zûniyyet hâlinde geçirirler.

Her sınıfta müddet-i hidmet şubat ayından ibtidâ' ve i'tibâr olunur. Vakt-i seferde bir sınıfdan sınıf-ı diğere geçmek câiz değildir

Ordu-yı dâ'imî ve ordu-yı muvakkat efrâdı ordu-yı muvakkat süvârisi (Calaraşi) için îcâb eden sıra nazar-ı dikkate alınmak şartıyla kur'a ile intihâb ve tefrîk olunur.

Dobruca ahâlîsi muvakkaten ordu-yı dâ'imî hidmet-i askeriyyesinden mu'âf iseler de ordu-yı muvakkatda îfâ-yı hidmete mecbûrdurlar.

Vakt-i hazarda gerek ordu-yı dâ'imî ve gerekse ordu-yı muvakkat ihtiyât neferâtı ta'lîm zamânlarında irâde-i kralî ile silâh altına celb olunurlar.

Her kolorduya muktezî umûmî efrâd o kolorduya â'id dâ'ire-i askeriyyeden ahz olunur.

Şimdiye kadar ordu-yı dâ'imînin her kıt'a-yı askeriyyesi için iktizâ eden efrâd bir sınıf kıta'âtının adedine göre bâ-tekmîl bir kolordu dâ'iresinden veyâhûd birkaç sancakdan alınırdı. Bu husûsî taburların serian seferber hâle geçmelerine mâni olduğundan tensîkât-ı cedîde muktezasınca ba'demâ ordu-yı dâ'imînin her taburu mensûb olduğu Dorobanti alayı dâ'iresinden ahz olunacakdır. Sunûf-ı sâire için de yeniden (…) mahsûsa te'sîs edilecekdir.

Hidmet-i Askeriyyeden İstisnâ'-yı Mûcib Olan Esbâb ve İzâr

Cinâyetle müttehem olanlarla iki sene veya daha ziyâde bir müddet için hapse mahkûm olup hukûk-ı şahsiyyeden ıskât olunanlar hidmet-i askeriyye

şerefine nâ'iliyetden mahrûm olurlar. Ordu hidemâtından hiçbirinde îfâ-yı vazîfe edemeyecek derecede sakat ve ma'lûl olan gençler askerlikden kâmilen müstesnâdırlar.

Dul bir kadının yâhûd a'mâ veya yetmiş yaşına gelmiş veyâhûd sakatlığı sebebiyle kendi ma'îşetini tedârikden âciz bir ademin yalnız bir oğlu ve eger merkûmun birden ziyâde oğlu var ise en büyüğü,

Bir yetimin büyük karındaşı,

Silâh altında bulunan veya silâh altında vefât eden veyâhûd hidmet-i askeriyye esnâ'sında sakatlanub tekâ'üd edilen bir neferin ebeveyni veyâhûd hiç oğlu veya damadı olmayan amca veya halası başka bir muavenetden mahrûm ve kendiliklerinden i'âşe-i nefse gayr-i muktedir oldukları hâlde merkûm neferin karındaşı,

Vakt-i hazarda hidmet-i nizâmiyyeden müstesnâ tutulurlar.

Sâlifü'l-'arz istisnâ'iyet hâlleri bir ahz-ı asker meclisi huzûrunda isbât olunmalıdır silâh altındayken mezkûr hâllerden birine tesâdüf eden neferât bi't-tab'i yalnız silâh altında geçirecekleri müddet-i mütebâkîyeden affolunarak derhâl mezûneten memleketlerine gönderilirler lakin neferât-ı merkûme sene-i atiyyede ahz-ı asker meclislerinden birine murâca'atla meclis-i mezkûr huzûrunda dahi bulundukları istisnâ'iyet hâllerini arz ve tafsîle mecbûrdur.

Esbâb-ı ma'rûzadan dolayı vakt-i hazarda hidmet-i nizâmiyeden müstesnâ tutulub kendi hânelerinde kalmaları elzem görülen efrâd vakt-i seferde kendileriyle beraber sinn-i mükellefiyete dâhil olan efrâd-ı sâire gibi silâh altına da'vet olunurlar.

Hânelerinde kalan efrâd vakt-i hazarda Dorobanti (muvakkat piyâde) bölükleri ma'rifetleriyle bir dereceye kadar ta'lîm ve terbiye olunurlar. Efrâd-ı merkûme me'zûniyyet ve ihtiyât müddetlerini kendi sınıflarındaki Dorobantilerini ordu-yı muvakkat piyâde neferleriyle beraber geçirirler.

Yirmi altı yaşında ruhbâniyet imtihânı vermeye muktedir her cemâ'at-i diniyye mensûbu papaz talebesi kâmilen hidmet-i askeriyyeden müstesnâdırlar. Bu hâl-i istisnâ'iyet Dobruca ahâlî-i müslimesinden ulûm-ı diniyye tahsîliyle istifâde eden talebe için dahi câridir.

Tenkîs ve Te'hîr-i Müddet

Memleketeyn ordusunda müddet-i askeriyye için bir de tenkîs veya te'hîr-i müddet usûlü mevcûddur.

Tenkîs-i Müddet

Mekâtib-i ibtidâ'iyyede tedrîse me'mûr olup on sene hidmet-i tedrîsiyede devâmı der-'uhde eden, mekâtib-i alîyyeden icâzet alan gerek Romanya ve gerekse sa'îr memleket-i ecnebîyye dâru'l-funûnlarında tahsîlde bulunan kimseler ile ve ma'âdin mektebleri talebesi ordu-yı dâ'imîde yalnız altı ay silâh altında bulunmakla mükelleftirler.

i'dâdiye, sanâyi', zirâ'at, orman, ticâret ve sanâyi' nefîse mektebleri şâkirdânı için silâh altında geçirilen müddet-i askeriyye bir senedir.

Fakat bu tenkîs-i müddet imtiyâzı yirmi altı yaşında ikmâl-i tahsîl ile şehâdetnâme istihsâl edebilen (…) dâru'l-funûn ve mekâtib-i mütenevvi' telebesine münhasır olup yirmi altı yaşına kadar icâzet alamayan talebe tenkîsat imtiyâzından mahrûmdur.

Tenkîs-i müddet imtiyâzına müstahak gençler on sekiz yaşından i'tibâren silâh altına girib îfâ-yı hidmet etmek ve tahsîlleri devâm etdiği sûretde yirmi altı yaşına kadar Harbiye Nezâreti'nden müte'âkiben bir senelik me'zûniyyetler istihsâl eylemek şıklarında serbest iseler de yirmi altı yaşından sonra behemehâl silâh altına girmiş olmaları mecbûridir. Silâh altında altı ay veya bir sene îfâ-yı hidmet eden imtiyâzlı neferât yirmi yedi yaşına kadar me'zûniyyet hâlinde ve otuz yaşına kadar ihtiyât sınıflarında bulunurlar.

Dâru'l-funûn ve mekâtib-i alîyye talebesi silâh altında altı ay îfâ-yı hidmetden sonra ihtiyât mülâzım-ı sânîliği imtihânını vermekle mükelleftirler. Bu imtihânı mutlak muvâfık sûretde veremeyenler üç ay alaylarda kalmaya ve ikinci def'a olarak yine imtihânda muvaffak olamayanlar üç ay daha ya'nî cem'an bir sene silâh altında kalmaya mecbûrdurlar.

Te'hîr-i Müddet

Sinn-i mükellefiyete dâhil olup da metâ'ib-i askeriyyeye mukâvemet edemeyecek derecede zayıf'ül-bünye veya kasîr-ül kame veyâhûd a'zâ-yı bedeniyyesi daha tamamıyla teşekkül etmemiş olanlar hakkında müte'âkiben iki sene te'hîr-i müddet edilmesi câizdir. Bu te'hîr-i müddet

mu'âmelesi efrâdın bidâyet-i mu'âyenelerinde olduğu gibi askerliğe duhûllerinden sonra dahi icrâ' olunabilir. Bunun için efrâd-ı merkûme tahsîs olundukları sınıf ve kıta'ât-ı muhtelifeye vusûllerini müteakib üç askerî tabîbden müteşekkil bir komisyon tarafından dikkatle mu'âyene olunurlar.

Bedel-i Nakdî

Esbâb-ı ma'rûzadan biriyle hidmet-i askeriyyeden müstesnâ tutulan veya müddetleri te'hîr edilen gençler zî-kudret oldukları hâlde bir bedel-i nakdî i'tâ'sına mecbûrdurlar. Bedel-i nakdîden hâsıl olan meblağ ordunun Teçhîzât Sandığı'na teslîm olunub ez-cümle kıdemli küçük zâbitân ile neferâta ve sinn-i şeyhûhete vâsıl olan asâkirlerle onların ailelerine verilen tahsîsata hasr olunur.

Ahz-ı Asker Mu'âmelâtının Sûret-i İcrâ'iyyesi

Her sene yirmi beş yaşına dâhil olan gençlerin nüfûs cetvelleri o senenin kânûn-ı sânîsi nihâyetinde belediye re'îsleri tarafından nâhiyelere neşr ve münâsib mahallere ta'lîk ile i'lân olunur.

Ba'dehu Harbiye Nezâreti'nden ta'yîn olunan bir zâbit ile Dâhiliye Nezâreti'nden meb'ûs bir me'mûr ve her mahallin belediye riyâsetinden mürekkeb bir komisyon ma'rifetiyle mezkûr cetveller tedkîk edilir.

Bu tedkîk komisyonlarının her nâhiye dâhilinde meskûn ve sa'îr yerlerden gelüb oralarda mütemekkin olan otuz yaşına kadar gençlerin kavânîn-i askeriyye mûcibince mecbûr oldukları vezâ'ifi tamamen îfâ edip etmediklerini teftîş salâhiyyetleri vardır. Otuz yaşını geçmiş olanlar senelerine göre bi't-tab'i redîf ve müstahfız sınıflarına â'id vezâ'iften başka bir şeyle mükellef değildirler.

Nüfûs cetvelleri alâ-mele'in-nâs kırâ'at ve silk-i askerîye alınacak efrâdın ebeveyn ve akrabâsı taraflarından beyân olunan mülâhazât kemâl-i dikkatle istimâ' olunur ve her şeye belediye re'îsinin re'yi sorulduktan sonra karâr verilir. Bu sûretle tedkîk edilen nüfûs cetvelleri yeniden kilise ve belediye dâ'ireleri kapılarına ta'lîk edilir.

Her kazâ' merkezinde tecemmu' eden o kazâ' kâ'immakâmlarıyla orada bulunan Dorobanti bölüğü yüzbaşısından ve en muteber bir zâtdan mürekkeb diğer bir komisyon ahz-ı asker mu'âmelâtına dâ'ir ahâlî tarafından vukû' bulan taleb ve iddi'âları kabûl ile kazâ'-yı mezkûrun ma'-mülâhazât bir nüfûs cetvelini tertîbe me'mûrdur.

Sancak merkezlerinin nüfûs cetvelleri ayrı ayrı mahallî komisyon ma'rifetleriyle tanzîm olunur. Mezkûr komisyonlar tertîb eyledikleri nüfûs cetvellerinin birer sûretlerini bulundukları sancakların mensûb oldukları alay kumandanlarına irsâl ederler.

İşbu mu'âmelâtı muhtelifenin zamân-ı icrâ'sı kânûnen mu'ayyen olup vakt-i seferden ayrı olan ahvâlde teşrîn-i sânî ve kânûn-ı evvel aylarıdır.

Ahz-ı Asker Meclisleri

Ahz-ı asker mu'âmelâtı için her sancakta üç a'zâ'dan ya'nî mezkûr sancak mutassarrıfının taht-ı riyâsetinde olarak idâre meclisi a'zâ'sından bir zât ile bâ-irâde-i kralî ta'yîn olunan bir büyük zâbitden müteşekkil bir komisyon mevcûd olup esnâ'-yı müzâkerâtda bir askerî tabîb ile ahz-ı asker şu'besi müdürü dahi meclisde hâzır bulunurlar.

Ahz asker meclisi a'zâ'sından birinin gıyâbı hâlinde müzâkerâta devâm olunamayub her şeye ittihâd-ârâ ile karâr verilir bir mes'ele için a'zâ'yı sâlise beynlerinde ihtilâf-ı efkâr vukû'nda keyfiyet derhâl harbiye nâzırına bildirilib müşkülât bi'z-zât müşârün-ileyh tarafından hallolunur.

Ahz-ı asker meclisleri kazâ' ve nâhiye merkezlerine giderek esnâ'-yı müzâkerâtda muhtelif nâhiyelerin belediye re'îsleri dahi hâzır bulunurlar. Ahz-ı asker meclislerinin vezâ'ifi nüfûs cetvellerinde mukayyed taleb ve iddi'âları ve hidmet-i askeriyyeden vukû' bulan her nev'î istisnâ'ları tedkîk ile taht-ı karâra alınmakdan ve yeni ahz olunacak efrâda kur'a çekdirmekden ibâretdir.

Her içtimâ'da evvelâ efrâdı celb olunan nâhiyenin nüfûs cetveli alâ-mele'in-nâs kırâ'at olunur. Hey'et-i meclis efrâdın akrabâ ve ta'allukât taraflarından iddi'â ve der-miyân olunan mülâhazâtı istimâ' ve tedkîk etdikden sonra nüfûs cetvellerini yeniden ve kat'iyyen tanzîm eder.

Ahz-ı asker meclisleri efrâdın kâbiliyet-i askeriyyelerini mu'âyene ve hidmet-i askeriyyeden müstesnâ veya mu'âf tutulanları veyâhûd za'fiyet-i bedeniyeleri sebebiyle müddetleri te'hîr olunanları tedkîk ederler.

Ahz-ı asker mu'âmelâtına kazâ' merkezlerine en uzak olan nâhiyelerden başlanarak devâm ve en yakın nâhiye en sonraya terk edilir.

Ahz-ı asker meclislerinin hidmet-i askeriyyeden istisnâ'iyet hakkında verdikleri karârlar kat'î olup mu'ayyen olan günlerde isbât-i vücûd edemeyen efrâda hak ve iddi'âlarını isbât için yirmi gün mühlet verilir. Müddet-i mezkûr münkazî olduktan sonra gelen efrâdın taleb ve iddi'âları

sene-i atiyyeye ta'lîk olunarak kendileri silâh altına alınarak kur'a cetvelleri dahi ahz-ı asker meclisleri tarafından tertîb olunur. Bunun için erbâb-i esnân ber-vech-i âtî beş kısma ayrılır.

Birinci kısm- hidmet-i askeriyyeye kâbiliyetleri tahkîk edip nizâmiye ordusuna alınacak efrâd

İkinci Kısm- Za'fiyetleri yâhûd kasr-ı kâmetleri veya devâm-ı tahsîlleri sebebiyle müddetleri te'hîr olunan

Üçüncü Kısm- Müddetleri bir seneye veya altı aya tenkîs edilen efrâd

Dördüncü Kısm- Silâh altında bulunan efrâd ile mekâtib-i askeriyye talebesi

Beşinci Kısm- Hidmet-i askeriyyeden istisnâ' ile akrabâ ve ta'allukât nezdlerinde terk edilen efrâddır.

Her sancak merkezlerinde mezkûr sancağı teşkîl eden kazâ'lara â'id cetveller birleşdirilerek birer umûmî nüfûs cetveli tertîb olunur.

Kur'a Keşîdesi

Romanya'da kur'a keşîdesinden maksad bâlâda ma'rûz kur'a cetvelinde birinci kısmı teşkîl eden efrâd-ı cedîdenin ordu-yı dâ'imî ile ordu-yı muvakkata tefrîkinden ibâretdir.

Birden başlayarak ordu-yı dâ'imîye (teşkîlât-ı cedîdeye nazaran kuvve-i dâ'imî) lüzûmu olan acemi neferât kadar numro keşîde eden efrâd ordu-yı dâ'imîye (kuvve-i dâ'imî) alınıp efrâd-ı mütebâkîyye ordu-yı muvakkat piyâdesine (Dorobanti) tahsîs olunur.

Ordu-yı muvakkat süvârisinin (Calaraşi) şimdiki hâlde teşkîl olunmakda olan dâ'imî bölüklerine mensûb olmayan efrâd kendi hesâblarına olarak birer at tedârikâtına mecbûr olduklarından kur'aya dâhil olmayub kendi arzûlarıyla tefrîk olunurlar. Bu sûretle tefrîk olunan süvâri efrâdı lâzım gelen mevcûddan ziyâde olursa beynlerinde kur'a ile intihâb ve mikdâr-ı mezkûrdan dûn olduğu takdîrde her nâhiyenin şerâ'it-i müte'allikeyi îfâya en zengin gençlerinden ahz ve ikmâl olunur.

Bahriye hidmetine muktezî neferât gönüllü olarak ayrılır. O cihetle kur'a keşîdesinden evvel efrâd-ı cedîdeye hidmet-i berriyye veya bahriyeden hangisini arzû etdikleri sorulur. Hidmet-i bahriyye için gönüllü olarak ayrılan efrâd ile mevcûd-ı nizâmî ikmâl olunamadığı sûretde Tuna Nehri ve Bahr-i Siyâh sevâhili efrâdından kur'a keşîdesiyle itmâm-ı noksân edilir. Bu husûsî kur'alara dâhil olan efrâd umûmî kur'aya giremezler.

Kur'a keşîdesi her nâhiye efrâdı beynlerinde ayrı ayrı vukû' bulur. Birinci kur'alar mükerrer ve hile ile hidmet-i askeriyyeden kurtulmaya çalışanlara hasr olunarak kur'a torbasından çıkarılır.

Kur'a efrâdı nüfûs cetvellerinde nâhiyelerinin esâmîsi mukayyed olduğu tertîb mûcibince (elif-bâ sırasıyla) çağırılır. Keşîde olanlar numerolar cehren kırâ'at ve hâzır bulunan belediye re'îslerinden en genç iki zât taraflarından tahrîr olunur.

Kur'a keşîdesi mu'âmelesi kat'î olup hiçbir sûretle tekrâr olunmaz. Ba'de keşîde olunan numerolarla cetvelleri ahz-ı asker meclisleri taraflarından tertîb olunarak her nâhiyeye ta'lîk ve i'lân edilir.

Efrâd-ı Cedîdenin Kıta'ât-ı Muhtelifeye Sûret-i Taksîmi

Her sancak ve her kazâ'da ahz-ı asker mu'âmelâtının netayici ahz-ı asker şu'beleri müdürleri taraflarından Harbiye Nezâreti'ne iş'âr olunur.

Ordu-yı dâ'imî ve ordu-yı muvakkat kıta'ât-ı muhtelifesine muktezî efrâd-ı cedîdenin mikdârını Harbiye Nezâreti ta'yîn etdikden sonra ahz-ı asker şu'beleri efrâd-ı merkûmeyi keşîde etdikleri numerolara göre ordu-yı dâ'imî ve muvakkat kıta'âtına gönderirler.

Bunun için ahz-ı asker şu'beleri müdürleri neferât-ı cedîdenin künye defterlerini tanzîm ile dâhil olacakları kıta'âta irsâl ve neferât-ı merkûmenin her birine birer yol tezkeresiyle mensûb oldukları kıt'alara vâsıl oldukları târihi müş'ir birer celb pusulası i'tâ' ederler.

Efrâd-ı cedîde her sene kıta'ât-ı muhtelifeye şubat ayında taksîm olunur. Efrâd-ı merkûme kendi kıt'alarına dâhil olur olmaz her şeyden evvel dâ'imâ krallarına ibrâz-ı sadâkat ve kavânîn-i mevcûde ile mükellefât-ı askeriyyeye arz ve i'tâat edeceklerine dâ'ir bir resm-i kasem icrâ' ederler.

Ahz-ı Asker Şu'beleri

Ahz-ı asker mu'âmelâtının mihver-i lâyıkında sûret-i icrâ'iyyesi için her Dorobanti alayı dâ'iresinde mezkûr alaya mensûb bir yüzbaşının taht-ı idâre ve kumandasında olarak umûr-ı tahrîrde kullanılmak üzere bir çavuş ile bir de onbaşıdan müretteb bir ahz-ı asker şu'besi vardır.

Ahz-ı asker şu'beleri müdürleri olan yüzbaşılar mensûb oldukları Dorobanti alayları kumandanlarının taht-ı emirlerinde olarak ahz-ı asker, seferberlikde ve tekâlîf-i harbiyye mu'âmelâtının kâffe-i tafsîlâtıyla suver-i icrâ'iyyelerine me'mûrdurlar.

Her ahz-ı asker şu'besinde bulunan bir künye defterine o şu'benin â'id olduğu alay dâ'iresinde bulunub kur'a keşîdesine dâhil olan kâffe-i efrâdın esâmîyyesi ve efrâd-ı merkûmenin tekmîl müddet-i askeriyyeleri hitâm buluncaya kadar askerlik nokta-i nazarından bulundukları hâl ve mevki'lerce vukû' bulan tebdîlât ve tafsîlat kayd ve işâret olunur.

İşbu künye defterlerinde esâmîsi mukayyed olan zevât bir mahalden diğer bir mahalle tebdîl-i mesken etdikleri zamân gerek terk ve gerekse yeni mesken ittihâz etdikleri mahallerin belediye re'îslerine ve mahallîn-i ecnebîyyede şehbenderhânelere mürâca'atla i'lân-ı keyfiyete mecbûrdurlar. Mecbûriyet-i mezkûreye ri'âyet etmeyenler on Frankdan iki yüz Franka kadar ceza'-yı nakdî ve on beş günden üç aya kadar hapis ceza'sı ile mücâzât olunurlar.

Tekmîl Dorobanti bölükleri ve Calaraşi alayları kumandanları dahi kendi dâ'irelerinde bulunub ta'lîm ve terbiyelerine me'mûr oldukları ihtiyât ve redîf efrâdının adedini tahkîk ve teftîş ederler.

Orduya Gönüllü Olarak, Ya Terk-i Tezkere ile Veyâhûd Tecdîd-i Hidmetle Giren Neferât

Tenkîs-ı müddet bahsinde arz olunan dâru'l-funûn ve mekâtib-i mütenevvi'ye talebesinden mâ-'adâ daha sinn-i mükellefiyete dâhil olmayan on sekiz-yirmi bir yaşına kadar olan gençler vakt-i hazarda ordu-yı dâ'imîni sunûf-ı muhtelifesine ordu-yı muvakkatin şimdiki hâlde mevcûd olan piyâde ve süvârisine müddet-i mukannene için ya'nî ordu-yı dâ'imî sunûf-ı muhtelifesine üç sene ve ordu-yı muvakkatin piyâdesine beş sene süvârisine dört sene için gönüllü olarak dâhil olabilirler.

Vakt-i seferde ise hem daha sinn-i mükellefiyete dâhil olmadıkları cihetle silâh altına da'vet olunmayan on sekiz yaşından yirmi bir yaşına kadar olan gençler ve hem de silâh altından geçib müddet-i nizâmiyyelerini ma'-ihtiyât ikmâl eden efrâd sefer devâm etdiği müddetçe gönüllü olarak orduya nefer kayd olunabilirler.

Gönüllü olarak orduya dühûl için ya ahz-ı asker şu'beleri müdürlerine veyâhûd doğrudan doğruya kıta'ât-ı askeriyye kumandanlarına mürâca'at etmek îcâb eder. Silâh altında bulunub ikmâl-i müddet eden neferât iki üç veya dört sene için terk-i tezkere ve nizâmiye ordusu ihtiyâtında olan efrâd dahi yine o müddetler için tecdîd-i hidmet-i askeriyye edebilir. Fakat bu gibi terk-i tezkere veya tecdîd-i hidmet arzûsunda olanlar silâh altındayken küçük

zâbit rütbesini ihzâr etmiş veyâhûd hiç olmazsa onbaşılık rütbesini ihzâra muktedir olmalıdırlar.

Terk-i tezkere veya tecdîd-i hidmet istid'âları kıta'ât-ı askeriyye kumandanları taraflarından kabûl olunur. Arzû eden efrâd için terk-i tezkere ve tecdîd-i hidmet mu'âmelelerinin efrâd-ı merkûmenin asâkir-i müstahfıza silkine dâhil oluncaya kadar tekrârı câizdir.

4- HÂL-İ HAZARÎ

Memleketeyn Ordusu Teşkîlâtı

Başkumandan

Romanya kânûnnâme-i meşrûtiyyesi iktizâsınca haşmetlü Kral Birinci Şarl hazretleri Romanya ordusunun başkumandanı olup vakt-i hazarda kumanda ve idâre husûsları doğrudan doğruya Harbiye Nezâretine muhavveldir.

Ma'iyet-i Kraliyye Erkân-ı Harbiyyesi

Ma'iyet-i kraliyye erkân-ı harbiyyesi mîrlivâ rütbesinde bir re'îs ile iki mîralay, iki kâ'immakâm ve bir binbaşıdan ve cem'an altı büyük zâbitden mürettebdir.

Ma'iyet-i kraliyye erkân-ı harbiyyesi yâverlik hidmetine bi'l-hâssa mesâ'il-i askeriyyede kral hazretleriyle müşâvereye me'mûr olduğu gibi husûsat-ı resmiyyede müşârün-ileyh ile düvel-i ecnebîyye ataşemiliterleri beynindeki mu'âmeleye dahi tavassut eder. Ber-vech-i ma'rûz altı büyük zâbitden mâ-'adâ gerek bilâ-fâsıl hidmetde ve gerekse mütekâ'id ba'zı zâbitân kralın fahrî yâverliği ünvânını hâ'izdirler.

Harbiye Nezâreti

Harbiye Nezâreti biri bi'l-hâssa askerliğe ve diğeri yalnız idâreye müte'allik mesâ'il-i mahsûsa olmak üzere iki dâ'ire-i umûmiyyeye ve her dâ'ire ber-vech-i âtî beş şu'beye münkasımdır:

Birinci Dâ'irenin Şu'abâtı

1- Erkân-ı Harbiyye ve Piyâde Şu'besi olup mekâtib ve mehâkim-i askeriyyeye dahi me'mûrdur.

2- Süvâri ve Remont Şu'besi

3- Topçu Şu'besi

4- İstihkâm Şu'besi

5- Bahriye Şu'besi

İkinci Dâ'irenin Şu'abâtı

6- İdâre ve levâzım Şu'besi

7- Muhâsebât Şu'besi

8- Teftîş Şu'besi

9- Sıhhiye Şu'besi
10- Tekâ'üd ve İ'âne Şu'besi

Harbiye Nezâreti Zâbitân ve Me'mûrîni

1 harbiye nâzırı (mîrlivâ)
1 müfettiş-i umûmi (mülkiyeden)
2 mîralay
1 idâre mîralayı
3 kâ'immakâm
1 tabîb (kâ'immakâm rütbesinde)
3 binbaşı
2 idâre binbaşısı
8 yüzbaşı
2 idâre yüzbaşısı
3 mülkiye me'mûru
1 eczâcı (yüzbaşı)
1 mahkeme me'mûru (mülkiyeden)
6 başkâtib
6 idâre mülâzım-ı evveli
1 cerrâh (mülâzım-ı evvel)
5 ikinci kâtip
1 ser-mi'mâr
3 mi'mâr
7 mukayyid
5 hattât
15 birinci sınıf mübeyyiz
16 ikinci sınıf mübeyyiz
6 levâzım küçük zâbiti
Yekûn 116

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâ'iresi

Harbiye Nezâreti'nden müfrez ve fakat Harbiye Nezâreti'nin taht-ı emrinde olan ordu Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyyesi tensîkât-ı askeriyye, tedârikât-ı harbiyye ve hâl-i hazarîden hâl-i seferîye geçmek husûsları için îcâb eden vesâitin tedkîk ve taharrîsine me'mûrdur.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâ'iresi re'îsi olmak üzere bir mîrlivânın ve re'îs-i sânî olarak bir mîralayın taht-ı idâresinde bulunub erkân-ı harbiyye re'îsi mekâtib-i askeriyyenin teftîşine dahi me'mûrdur.

Erkân-ı Harbiyye Dâ'iresi birer mîralayın taht-ı idâresinde olarak üç şu'beye taksîm olunub mezkûr şu'belerin vezâ'ifi ber-vech-i âtîdir.

Birinci şu'be- tensîkât-ı askeriyye, tedârikât-ı harbiyye, seferberlik ve cem'-i asker mesâ'iliyle sonbahar büyük manevralarının tertîbine ve memleketin harekât-ı askeriyye nokta-i nazarından tedkîkine,

İkinci Şu'be- şimendifer, posta, telgraf ve ahz-ı ma'lûmât gibi ordunun seferber hâline … hidemât-ı fer'îyye ecnebî ordularının tedkîkine ve muhârebât ve harekât-ı cesîme târihlerini tahrîre me'mûrdur.

Üçüncü Şu'be- üç kısmdan mürekkeb olup birinci kısm taksîm-i arâzî, ikinci kısm topografya ve üçüncü kısm tersîmât ile iştigâl eder.

Erkân-ı Harbiyye Dâ'iresinde sâlifü'l-'arz üç şu'beden başka erkân-ı harbiyye re'îsinin taht-ı riyâsetinde olarak dâ'ire-i mezkûrenin ikinci şu'besi müdürleriyle ordunun hidemât-ı muhtelifesinden gönderilen birer zâbitden, şimendifer müdüründen, Dâhiliye ve Umûr-ı Nâfi'a nezâretlerinden meb'ûs birer me'mûrdan müteşekkil bir komisyon gerek vakt-i hazarın ve gerekse hengâm-ı seferlerde ahvâl-i muhtelifesine göre nakliyât-ı askeriyye ve menzil hidmetlerinin sûret-i icrâ'iyyesini tedkîk ve tanzîm eder.

Şimendiferlerin, yolların, seyr-i sefâ'ine müsâ'id nehirlerin ve limanların ahvâli ve bunların askerlik nokta-i nazarından sûret-i isti'mâl için dâ'imâ mezkûr komisyona mürâca'at olunur.

Şimdiki hâlde erkân-ı harbiyye-i umûmiyye zâbitân ve me'mûrîni ber-vech-i âtîdir:

1 mîrlivâ (re'îs)

3 mîralay (şu'be müdürleri)

1 kâ'immakâm (taksîm-i arâzî kısmı müdürü)

1 binbaşı (topografya kısmı müdürü)

10 yüzbaşı

8 mülâzım-ı evvel (topografya kısmında)

1 idâre yüzbaşısı

1 kit'abhâne me'mûru ve mütercim

1 kâtib

1 mukayyit
1 birinci sınıf mübeyyiz
1 ikinci sınıf mübeyyiz
1 matba'a hakkâkı
1 hakkâk mu'âvini
1 matba'a ressamı
1 resim mu'âvini
1 matba'acı (litografyacı)
1 matba'acı mu'âvini
1 fotografcı
2 amele
Yekûn 40

5- PİYÂDE

İşbu 1891 sene-i mîlâdiyyesi 27 Temmuzuna kadar Memleketeyn ordusu piyâdesi;

Evvelâ- ordu-yı dâ'imî tertîbâtı olarak dörder bölüklü 4 nişancı taburuyla yine dörder bölüklü ikişer taburdan müretteb 8 hat alayından,

Sânîyen- ordu-yı muvakkat da dörder bölüklü ikişer taburdan mürekkeb 33 Dorobanti alayından ibâret idi.

Fakat ordu-yı muvakkatın 33 alayı kâmilen silâh altında bulunmayub her alayın hey'et-i erkânı gayr-i mükemmel yalnız ikişer bölüğü dâ'imî ve altışar bölüğü hidmet-ı münâvebeye mahsûs idi.

Memleketeyn piyâdesinin şu sûretle tertîbinde mehâzîr-i atiyye mevcûddur:

Evvelâ- alayların ikişer taburdan müretteb olmaları ta'biyece evvelâ üç hat üzere taksîmâta muvâfık olmadığı gibi sevku'lceyşice olan tertîbât için de noksândır çünkü hâl-i seferîde Romanya'da mevcûd dört kolordunun beheri ikişer taburlu sekiz Dorobanti (ordu-yı muvakkat piyâdesi) alayıyla iki hat alayından ve bir nişancı taburundan ya'nî cem'an yirmi taburdan müretteb olup hâlbuki Romanya'ya mücâvir olan düvel-i muntazama ordularında her kolordu Devlet-i Aliyye-i Osmâniye'de 34, Rusya'da 32, ve Avusturya'da 25 taburdan müretteb olduğuna binâ'en kolordu teşkîlâtında Ulah piyâdesi düvel-i mücâvere piyâdesinden dûndur.

Sânîyen- her Dorobanti alayının 6-8 gün zarfında seferberlik hâline geçebilmesi hesâb olunduğu hâlde hat alayları mevki'-i muhtelifede bulundukları cihetle kendi debboylarından uzak ve ihtiyât neferâtı dağınık olduklarından mezkûr alayların beherinin seferberliği için 14-16 gün lâzımdır.

Sâlisen- ekseriyâ hat alaylarından uzak kalan debboylar kendi alaylarıyla birlikde hareket etdikleri sûretde hem mesârif-i azîmeyi hem de edevâtın ziyâ'lığı mûcib olmakdadır.

Râbi'an- hey'et zâbitânı gayr-i mükemmel olarak Dorobanti alaylarında dâ'imâ mevcûd olan ikişer bölük piyade hat piyâdesi kadar masrafı mûcib olduğu hâlde pek küçük kıt'alara ayrılmış dağınık bir hâlde bulunduklarından mensûb oldukları alayların efrâd-ı cedîdesini lâyıkıyla ta'lîm ve terbiyeye ciddî bir hidmete gayr-i muktedirler.

Mehâzır-i mebhûs Harbiye Nâzır-ı lâhiki General "Lahovari" tarafından nazar-ı i'tinâ'ya alınarak piyâdenin ta'dîl-i teşkîlâtı ve ordu-yı dâ'imî

piyâdesiyle ordu-yı muvakkat piyâdesinin tevhîdi hakkında bu kerre Meclis-i Mebûsân'a kabûl etdirdiği tensîkât-ı cedîde lâyihası 1891 sene-i mîlâdiyyesi 27 Temmuz'undan itibaren (…) mevki'-i icrâ'iyye vaz' olunmuş ve gelecek efrencî teşrîn-i evvelin yirmi yedisine kadar itmâm-ı ta'dilât edileceği taht-ı karâra alınmışdır.

Tensîkât-ı cedîde mûcibince Ulah piyâdesi şimdiki hâlde şu sûretle tertîb edilmektedir:

Evvelâ- piyâde hat alayları Dorobanti alaylarıyla birleşerek her alayda biri dâ'imî ve ikisi muvakkat olmak üzere üç tabur teşkîl edilerek bunların hey'et-i erkânı nasb ve ta'yîn olunmuşdur.

Sânîyen- 33. Dorobanti alayı dâ'irelerinde beherinde üç sene silâh altında bulunmak üzere ahz olunacak neferât dâ'imî taburlara ve efrâd-ı mütebâkîye muvakkat taburlara tahsîs olunacakdır. Bu muvakkat taburlar ta'lîm, hidmet-i muhâfaza, büyük manevralar ve mevcûd-ı dâ'imîyede zuhûr eden noksânı ikmâl için muvakkaten silâh altına celb olunabileceklerdir. Muvakkat taburların hey'et erkânı ta'yîn olunmuşdur. İleride her bölüğe mahsûs ahz-ı asker dâ'ireleri dahi te'sîs edilecekdir.

Sâlisen- tertîbât-ı cedîde sayesinde her dâ'imî taburun mevcûd-ı hazarîsinde noksân vukû' buldukça muvakkat taburlar efrâdından alınarak mevcûd-ı dâ'imîye aslâ halel gelmeyecekdir.

Râbi'an- mevcûd-ı dâ'imî için silâh altına celb olunan efrâd mukannen olan üç sene hidmet-i askerîyi îfâ etdikden sonra Memleketeyn'e avdetle dört sene me'zûniyyet hâlinde bulunacaklardır. Bu dört sene zarfında efrâd-ı merkûme seferberlik hâli müstesnâ olmak üzere yalnız büyük manevralar için silâh altına alınacaklardır. Üç sene silâh altında dört sene hâl-i me'zûniyyetde bulunan efrâd cem'an dokuz seneden ibâret olan hidmet-i nizâmiyyeden mütebâkî iki seneyi de ihtiyât sınıfında geçireceklerdir.

Hamisen- Dâ'imî taburlarda vazîfe-i askeriyelerini bihakkın ve kemâl-i dikkatle îfâ eden efrâd-ı askeriyye sonraki senelerinde hüsn-i hareketlerine mükâfâten memleketlerine izâm olunacaklar onların yerlerine muvakkat taburların hidmet-i mütenâvibesinde bulunub îfâ-yı vazîfede tekâsül edenler alınacakdır.

İleride silâh altında bulunan neferâtın üç seneden daha az bir müddet zarfında ta'lîm ve terbiyeleri imkânı tahakkuk eylediği sûretde silâh altındaki müddet-i hidmet tenkîs olunabilecekdir.

Sadisen- şimdiki hâlde dâ'imî taburlar efrâdı için müddet-i hidmet üç senedir. Her alayda birer tabur olmak üzere otuz üç dâ'imî taburun teşkîline gelince: 32 Dorobanti alayında mevcûd olan 64 dâ'imî bölüğü 8 hat alayının 64 bölüğü ile tevhîd edilerek dörder bölüklü 32 dâ'imî tabur teşkîl olunduğu gibi Dobruca'da bulunan 33. Dorobanti alayının dâ'imî taburunun teşkîliyle muktezî efrâd dahi Dobruca ahâlîsinden ahzedilebilecekdir.

Sabian- Dorobanti alaylarının dâ'imî taburları birer binbaşı kumandasıyla mensûb oldukları alayların idâre ve seferberlik hâline aslâ halel gelmeksizin kendilerine muktezî edevâtı alay debboylarından alarak seyyâr tabur hâlinde Bükreş, Craiova, Galati ve Iaşi gibi büyük şehirlerde ve Dobruca mıntıkasında muhâfız hidmetine me'mûr olabileceklerdir.

Şimdiki hâlde Romanya'da müddet-i nizâmiyyenin yedi senesine mensûb (silâh altında ve me'zûniyyetde bulunan) efrâd 33 Dorobanti alayının mevcûdlarını hadd-ı seferîye iblâğı kâfi olduğundan altı sene efrâdından ibâret olan ihtiyât neferâtından dahi her alay için bir ihtiyât zâbitinin taht-ı kumandasında olarak birer dördüncü debboy taburu teşkîli mutasavverdir.

Şimdiye kadar Romanya'da piyâde alayları yalnız kendilerine mahsûs numerolar ile yâd olunmakdayken bu kerre bâ-irâde-i kralî her alaya bir ism-i mahsûsi verilmişdir. Esâmî-i mezkûre alayların mensûb oldukları devâ'ir-i askeriyyeyi yâhûd devâ'ir-i askeriyye dâhilinde kâ'in mevâki'-i meşhûreyi veya Romanya târihinde kesb-i iştihâr eden zevâtı iş'âr eder. Alaylara verilen yeni isimleri şunlardır:

Birinci alay = Dolj

İkinci alay= Valcea

Üçüncü alay= Olt

Dördüncü alay= Arceç

Beşinci alay= Vlaşca

Altıncı alay= Mihai Viteazu

Yedinci alay= Prahova

Sekizinci alay= Buzau

Dokuzuncu alay= Ramnicu Sarat

Onuncu alay= Putna

On birinci alay= Siret

On ikinci alay= Cantemir

On üçüncü alay= Stefan cel Mare

On dördüncü alay= Roman
On beşinci alay= Resbuyeti (?)
On altıncı alay= Suceava
On yedinci alay= İntaiul Mehedinti
On sekizinci alay= Gorj
On dokuzuncu alay= İkinci Romanati
Yirminci alay= Deliorman
Yirmi birinci alay= Dördüncü İlfov
Yirmi ikinci alay= Üçüncü Dambovita
Yirmi üçüncü alay= Beşinci İalomita
Yirmi dördüncü alay= Altıncı Tecuci
Yirmi beşinci alay= Yedinci Rahova
Yirmi altıncı alay= Rovin
Yirmi yedinci alay= Bacau
Yirmi sekizinci alay= Radu Negru
Yirmi dokuzuncu alay= Sekizinci Dragoş
Otuzuncu alay= Muscel
Otuz birinci alay= Calafat
Otuz ikinci alay= Mircea
Otuz üçüncü alay= Dobruca

Mevcûd-ı Dâ'imîde Bulunmayan Efrâdın Sûret-i Ta'lîmleri

1- Pazar ta'lîmleri- Pazar günleri icrâ' olunan ta'lîmler her sene-i rûmîyenin nisan ibtidâ'sından mayıs on beşine kadar bölük merkezlerinde ve ağustosun on beşinden sonbahar manevralarına değin mümkün oldukça tabur merkezlerinde icrâ' olunur. Ta'lîm müddeti pazar günleri altı ve kış günleri dört saatdir. Bu ta'lîmlerde neferât hedefler üzerine nişan endâhtına dahi alışdırılır.

2- Efrâd-ı cedîde ta'lîmleri- sinn-i mükellefiyete dâhil olup mevcûd-ı dâ'imîde bulunmayan gençler mütenâviben celb olunarak altmış gün ta'lîm edilir.

3- umûmî ta'lîm zamânları veya büyük manevralar için en son sınıflar efrâdı dahi on beş veya yirmi gün için cem olunarak ta'lîm ve terbiye olunur.

Ta'lîm için bu sene temmuzundan gelecek sene temmuzuna kadar münâvebeten silâh altına alınacak efrâdın mecmû' 63063 kişidir.

Nişancı Taburları

Tensîkât-ı cedîdede avcı taburlarının adedini sekize iblâğ etmek arzûsu beyân olunmuş ise de muvâzeneten mâliyenin adem-i müsâdesi cihetiyle şimdilik alâ hâlihi ibka edilmişdir. Her kolorduya bir tabur isâbet etmek üzere dört nişancı taburu mevcûd olup her tabur sıradan hâriç bir takımla dört bölükden mürettebdir.

Bir Nişancı Taburunun Tertîbâtı

Tabur erkânı- Bir binbaşı (tabur kumandanı), bir yüzbaşı (kumandan mu'âvini), iki idâre mülâzım-ı evveli, bir ikinci sınıfdan alay tabîbi (yüzbaşı rütbesinde), bir tabur icrâ'cı (mülâzım-ı sânî rütbesinde) cem'an 4 zâbit ile 2 zâbit mu'âvini,

Küçük erkân- Bir zâbit mu'âvini (başçavuş ile mülâzım-ı sânî arasında bir rütbedir), bir başçavuş (sancakdar), bir trampet çavuşu, bir trampet onbaşısı cem'an 4 küçük zâbit,

Sıradan hâriç takım- Bir başçavuş, iki çavuş (kâtib), bir çavuş (bölük emîni), bir çavuş (debboy emîni), bir çavuş (terzi), bir çavuş (kunduracı), üç onbaşı (yazıcı) bir onbaşı (sulukçu), bir onbaşı (tüfenkçi), bir onbaşı (terzi), bir onbaşı (kunduracı), bir nefer (tüfenkçi), sekiz nefer (terzi), yedi nefer (kunduracı) cem'an 30 küçük zâbit ve neferdir.

Bir nişancı taburunun tekmîl erkânı 6 zâbit ile 34 küçük zâbit ve neferdir.

Bir nişancı bölüğünün mevcûdu- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel, bir veya iki mülâzım-ı sânî (taburun iki bölüğünde ikişer ve diğer iki bölüğünde birer mülâzım-ı sânî vardır), bir başçavuş, bölük emîni (çavuş), dört sıra çavuş, sekiz onbaşı, dört trampet neferi doksan nefer – Cem'an 3 veya 4 zâbit ile 108 küçük zâbit ve neferdir.

Dört bölüğün mevcûdu 14 zâbit ile 432 küçük zâbit ve neferdir. Binâ'en-'aleyh bir nişancı taburunun mevcûd-ı hazarîsi 20 zâbit ile 466 küçük zâbit ve neferdir. Dört taburun mevcûd-ı hazarîsi 80 zâbit ile 1864 küçük zâbit ve neferdir. Bir nişancı taburunun mevcûd-ı seferîsi 1050 kişidir.

Piyâde Alayları

Birer taburları dâ'imî ve ikişer taburları muvakkat olmak üzere teşkîl olunmakda olan otuz üç piyâde alayı için bu kerre ta'yîn olunan ümerâ ve zâbitân ile mevcûd olan neferât ber-vech-i âtîdir:

24 mîralay (16 mîralay hem livâlara ve hem de alaylara kumanda edeceklerdir. 8 mîralay yalnız alaylara kumanda edeceklerdir)

25 kâ'immakâm (9 kâ'immakâm alayı kumandanı, 16 kâ'immakâm alay mu'âvini)

83 binbaşı (17 binbaşı alay muavini, 66 binbaşı tabur kumandanı)

429 yüzbaşı (33 yüzbaşı tabur kumandanı, 33 yüzbaşı muhasebe me'mûru, 33 yüzbaşı ahz-ı asker şu'besi müdürü, 330 yüzbaşı bölük kumandanı)

419 mülâzım-ı evvel (63 mülâzım-ı evvel bölük kumandanı, 33 mülâzım-ı evvel muhasebe me'mûru, 330 mülâzım-ı evvel bölüklere me'mûr)

297 mülâzım-ı sânî (33 mülâzım-ı sânî bölük mu'âvini, 234 mülâzım-ı sânî bölüklere me'mûr)

33 ikinci sınıfdan alay tabîbi (yüzbaşı rütbesinde)

8 tabur tabîbi (yüzbaşı rütbesinde)

8 alay eczâcısı (mülâzım-ı evvel rütbesinde)

10 tabur eczâcısı (mülâzım-ı sânî rütbesinde)

9 musıka me'mûru

Yekûn 1355

Küçük Zâbitân ve Neferât

33 zâbit mu'âvini

9 çavuş (musıka me'mûru mu'âvini)

424 başçavuş

1378 çavuş

2202 onbaşı

13945 nefer (muvakkat taburların efrâdı dâhil değildir)

Yekûn =18296 silâh endâz, 1355 zâbit

Nişancı taburlarının mevcûd-ı dâ'imîsi = 1864 silâh endâz, 80 Zâbit

Tekmîl piyâde sınıfının mevcûd-ı dâ'imîsi= 20160 silâh endâz, 1435 zâbit.

6- SÜVÂRİ

Memleketeyn ordusunda iki nev'î süvâri vardır. Biri Roşiori, ya'nî ordu-yı dâ'imî muntazam süvârisi olup edevât ve teçhîzât ve hayvânâtı hükûmet tarafından ve diğeri Calaraşi ya'nî ordu-yı muvakkat süvârisi olup muvakkat bölüklerin hayvânları neferâtın kendi hesâblarına olarak tedârik olunur.

Roşiori (ordu-yı dâ'imî süvârisi) – Üç müstakil alaydan müretteb ve her alay sıradan hariç bir takımla dört bölükden mürekkebdir. Alaylar birer mîralayın taht-ı kumandasında olup mîralay mu'âvini olmak üzere her alayda birer kâ'immakâm ile birer de binbaşı vardır. Bir alay dört yüzbaşı kumandasıyla dört bölüğe her bölüğün ikisi birer mülâzım-ı evvel ve diğer ikisi birer mülâzım-ı sânî kumandasında olarak dört takım ve her takım bir çavuş kumandasıyla ikişer nısf takıma münkasımdır.

Bir Süvâri Alayının Tertîbâtı

Alay erkânı – Bir mîralay, bir kâ'immakâm, bir binbaşı, iki idâre yüzbaşısı, bir idâre mülâzım-ı evveli, bir ikinci sınıfdan alay tabibi (yüzbaşı rütbesinde), bir tabur tabîbi (mülâzım-ı evvel) bir tabur icrâ'cısı (mülâzım-ı sânî), bir kolordu baytarı (mülâzım-ı evvel), bir bölük baytarı (mülâzım-ı sânî) cem'an 11 zâbitdir.

Küçük erkânı- İki zâbit mu'âviniyle bir başçavuşdan (sancakdar) ya'nî 3 küçük zâbitden ibâretdir.

Sıradan hâriç takım- Bir başçavuş, 8 çavuş (bir bölük emîni, bir sulukçu, bir debboy emîni, bir eskrim mu'allimi, bir tüfenkçi, bir terzi, bir kunduracı, bir sarâç), 7 onbaşı (üç sulukçu, bir tüfenkçi, bir terzi, bir kunduracı, bir sarâç), 29 nefer (iki tüfenkçi, on üç terzi, on bir kunduracı, üç sarâç) – cem'an 16 küçük zâbit ve 29 nefer= 45

Bir süvâri bölüğünün mevcûdu – bir yüzbaşı iki mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî, bir başçavuş, bir çavuş rütbesinde bölük emîni, sekiz sıra çavuşu, bir bölük emîni mu'âvini (onbaşı), on altı onbaşı, dört boruzen, dört nalband, doksan beş nefer - cem'an 5 zâbit ile 130 küçük zâbit ve nefer ve 110 beygirdir.

Dört bölüğün mevcûdu 20 zâbit ile 520 küçük zâbit ve nefer ve 440 beygirdir.

Büyük zâbitânın ikişer ve diğer zâbitânın yalnız birer beygir almaya salâhiyyetleri olduğundan bu sûretle tekmîl süvâri alayının mevcûdu 31 zâbit

568 küçük zâbit ve nefer ve 35 zâbit beygiri ve 446 küçük zâbit ve nefer beygiridir.

Binâ'en-'aleyh üç süvâri alayının mevcûd-ı hazarîsi 93 zâbit ile 1704 küçük zâbit ve nefer ve 1443 beygirden ibâretdir.

Bir Roşiori alayının mevcûd-ı seferîsi 750 kişidir.

Calaraşi Ya'nî Ordu-yı Muvakkat Süvârisi

Romanya'da ordu-yı muvakkat süvârisine Calaraşi ta'bîr olunur ki atlı efrâd ma'nâsınadır. Calaraşi dâ'ima on iki alay ise de 1889 sene-i mîlâdiyyesinden şimdiye kadar mezkûr alaylarda tertîbâtça bir hayli ta'dilât icrâ' edilmişdir.

Şimdiki hâlde on iki Calaraşi alayından dört alayın dörder bölüğü dâ'imî ve birer bölüğü muvakkat olup mütebâkî sekiz alayın yalnız birer bölüğü dâ'imî ve üç bölüğü muvakkatdir. Fazla olarak Dobruca'da dahi iki muvakkat bölük mevcûddur.

Calaraşi alaylarının dâ'imî bölüklerini teşkîl eden hey'et-i erkân ve neferât Roşiori (ordu süvârisi) gibi tertîb ve ahz olunub aynı vezâ'ifle mükellefdirler.

Hidmet-i mütenâvibe için gelen muvakkat Calaraşi efrâdının kendi taraflarından tedârik ile getirdikleri beygirler bölük kumandanları ve birer baytar ma'rifetleriyle mu'âyene edildikten sonra alay kumandanlarının karârlarıyla kabûl olunur veyâhûd neferât-ı merkûmeye üç yüz frank mukâbilinde remontdan matlûb birer beygir verilir.

Muvakkat Calaraşi efrâdı hidmet-i askeriyye hâricindeyken beygirlerini kendi hesâblarına olarak beslemeye mecbûr olup yalnız esnâ'-yı hidmetde hükûmet mesârifiyle beslenir.

Muvakkat Calaraşi efrâdının müddet-i ta'lîmleri ber-vech-i âtîdir:

Birinci sene= 120 gün

İkinci sene= 90 gün

Üçüncü sene= 60 gün

Dördüncü sene= 30 gün

Yekûn= 300 gündür

Hidmet-i âdîye için muvakkat Calaraşi bölüklerinin mevcûdları dörder kısma ayrılıb her kısm dört haftada bir hafta nöbete girer. Her hidmet nöbetinde bölüklerin tekmîl mevcûdları celb olunmayub yalnız îcâb eden

mikdâr çağırıldığından her nefere ancak sekiz haftada bir nöbet isâbet eder. Bu sûretle hidmet-i adiye için her neferin dört sene zarfında silâh altında bulunduğu müddet takrîben 20 hafta veyâhûd 140 gün eder. Bu müddet dört sene zarfındaki ta'lîm müddetlerine ilâve olunursa her muvakkat Calaraşi neferinin dört sene zarfında min-haysü'l-mecmû' takrîben (440) gün silâh altında bulunduğu anlaşılıyor.

Calaraşi alayları, efrâd-ı jandarmaya â'id hidemâtın kısm-ı â'zamını dahi îfâya me'mûrdurlar.

Efrâd-ı merkûme asâyiş-i dâhilinin muhâfazası ve adliyeye â'id kavânîn ve o emrin tatbîk ve icrâ'sı için ba'zı şerâ'it tahtında olarak mülkiye ve adliye me'mûrları taraflarından istihdâm olunurlar. Calaraşi zâbitânı adliye polis zâbitânının hukûk ve vezâ'ifinde hâ'iz ve hâmildir.

Calaraşi alayları süvâri redîf efrâdının ta'lîmlerine me'mûr olup bunun için ahz-ı asker şu'belerine mürâca'at etmeksizin dâ'imâ efrâd-ı merkûme Calaraşi alayları taraflarından taht-ı teftîşde bulundurulur.

Teşkîlât- on iki Calaraşi alayı üçer üçer birleşerek her biri bir kolorduya â'id olmak üzere dört süvâri livâsı teşkîl eder. Calaraşi alayları zabt u rapt ve hidmet-i umûmiyye cihetleri kolordu kumandanlarının zîr-i kumandalarında ve efrâdın ta'lîmi için süvâri müfettiş-i umûmiyyesinin taht-ı emrinde bulunurlar.

Her süvâri livâsı bir mîralayın taht-ı kumandasında bulunub mîr-i mûmâileyh aynı zamânda bir alaya dahi kumanda ederler. Mütebâkî sekiz Calaraşi alayı birer kâ'immakâm kumandasındadır.

Şimdiye kadar Calaraşi alayları dörder bölükden ve o vecihle Dobruca'daki iki muvakkat bölük de dâhil olduğu hâlde on altısı dâ'imî ve otuz dördü muvakkat olmak üzere cem'an elli bölükden ibâret idi.

Bu kerre işbu 1891 sene-i mîlâdiyyesi temmuzunun yirmi yedisinde icrâ' edilen ta'dilâtda on iki Calaraşi alayından 1., 2., 3., 4., 5., 9., 10., 12. alayların (8 alay) birer bölüğü dâ'imî ve üçer bölüğü muvakkat ve 3., 7., 8. ve 11. Alayların dörder bölüğü dâ'imî ve birer bölüğü muvakkat olarak tertîb olunmakdadır.

Dobruca muvakkat bölükleri alî hâlihi ibka edebilecekdir.

Bu sûretle dâ'imî bölüklerin mevcûdu 16'dan 24'e iblâğ ve yeniden dört muvakkat bölük teşkîl edilerek mevcûd Calaraşi bölüklerinin adedi 54'e bâliğ olacakdır.

Calaraşi Alaylarının Tertîbâtı

Alay erkânı- bir mîralay yâhûd kâ'immakâm, bir binbaşı, iki idâre mülâzım-ı evveli, bir alay baytarı (mülâzım-ı evvel) – cem'an 5 zâbit

Küçük erkân ve sıradan hâriç takım – bir başçavuş (sancakdar), bir çavuş rütbesinde livâ kâtibi (her dört alayda bir kâtib vardır), dört çavuş (bir alay kâtibi, bir bölük emîni, bir boruzen, bir nalband), üç onbaşı (iki yazıcı, bir bölük emîni), on sekiz nefer (üç terzi, iki çizmeci, iki tüfenkçi, üç damızcı, sekiz emir neferi (alay zâbitânının)) – 27 veya 26 (livâ kâtibi çıkarılırsa) küçük zâbit ve neferdir.

Bir dâ'imî Calaraşi bölüğünün mevcûdu- bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî, bir başçavuş, bir bölük emîni (çavuş), sekiz sıra çavuşu, bir bölük emîni mu'âvini (onbaşı), on altı onbaşı, üç boruzen, iki nalband, iki arabacı yetmiş bir nefer, beş emir neferi cem'an 5 zâbit ile 110 küçük zâbit ve nefer ve 90 beygirdir.

Bir muvakkat Calaraşi bölüğünün hey'et-i dâ'imîsi- bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî, cem'an 4 zâbit ile 14 küçük zâbit ve nefer ve 8 beygirdir.

Bu sene hidmet-i mütenâvibe için her muvakkat bölüğe dâhil olacak efrâdın mikdârı 272 küçük zâbit ve neferdir.

Dobruca'da bulunan iki müstakil bölükden beherinin hey'et-i dâ'imîsi- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel, bir mülâzım-ı sânî ya'nî 3 zâbit ile 26 küçük zâbit ve nefer ve 17 beygirdir. Bu sûretle yalnız birer bölüğü dâ'imî ve üçer bölüğü muvakkat olan 1., 2., 3., 4., 5., 9., 10. ve 12. Calaraşi alaylarından beherinin mevcûdu 22 zâbit 180 küçük zâbit ve nefer ile 138 beygirdir. Ve sekiz alayın mevcûdu 22x8= 176 zâbit, 180x8= 1440 küçük zâbit ve nefer ile 148x8= 1186 beygirdir.

6., 7., 8. ve 11. alaylardan beherinin mevcûdu 29 zâbit 483 küçük zâbit ve nefer ile 392 beygirdir.

Dört alayın mevcûdu 29x4=116 zâbit, 4x483=1932 küçük zâbit ve nefer ile 392x4=1568 beygirdir.

İki müstakil Dobruca bölüğünün mevcûdu dahi 6 zâbit 52 küçük zâbit ve nefer ile 34 beygir olduğundan on iki Calaraşi alayının mevcûd-ı hazarîsi:

	Zâbitân	Küçük Zâbit	Beygir
Dörder Bölüklü Sekiz Alayın Mevcûd-ı Hazarîsi	176	1440	1186
Beşer Bölüklü Dört Alayın Mevcûd-ı Hazarîsi	116	1932	1568
İki Müstakil Dobruca Bölüğünün Mevcûd-ı Hazarîsi	6	52	34
Tekmîl Calaraşi Alaylarının Mevcûd-ı Hazarîsi	**298**	**3424**	**2788**

Kâideten bir Calaraşi alayının mevcûd-ı seferîsi 650 küçük zâbit ve nefer ile 604 beygirdir.

Remont Debboyu

Şimdiki hâlde mîralay rütbesinde topçu müfettiş mu'âvininin taht-ı nezâretinde olan remont debboyu bir süvâri kâ'immakâmından bir ser-baytardan, umûr-ı tahrîriye müdürü bir binbaşıdan, remont bölüğü kumandanı bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel, bir fırka baytarı, idâreye me'mûr iki küçük zâbit, bir başçavuş, dört ser-çavuş, sekiz onbaşı ile seksen yedi neferden – cem'an 7 zâbit ile 100 küçük zâbit ve neferden mürekkebdir.

Sâlifü'l-'arz topçu mîralayı ile süvâri kâ'immakâmının ve ser-baytarın vazîfeleri remont debboyunu sûret-i mütemadiyede teftîşden ibâret olduğundan mûmâileyhim remont debboyunun hey'et-i zâbitânından mâdûn değildir.

Ordu Hârâsı

Bir süvâri yüzbaşısının taht-ı kumandasında olan hârâ bir mülâzım-ı evvel ile bir idâre mülâzım-ı sânîsi, bir fırka baytarı, bir tabur hekîmi, bir başçavuş, dört sıra çavuşu, on onbaşı ile doksan altı neferden – cem'an 5 zâbit ile 111 küçük zâbit ve neferden mürettebdir.

Vakt-i seferde hayvânâtça olan noksânı tedârik ve ikmâl için komisyon-ı mahsûsları vâsıtalarıyla me'mûrîn-i askeriyye ve mülkiye muvâcehelerinde ahâlînin mutasarrıf olduğu beygir ve esterler mu'âyene olunarak matlûb-ı muvâfık olunanlardan kur'a târîkiyle ahz olunur.

Tekmîl Süvâri Sınıfının Mevcûd-ı Hazarîsi

	Zâbitân	Küçük Zâbit ve Nefer	Beygir
Üç Roşiori Alayı	93	1704	1443
On İki Calaraşi Alayı	298	3424	2788
Remont Bölüğü	7	100	-
Ordu Hârâsı	5	111	-
Yekûn	**403**	**5339**	**4231**

7- TOPÇU

Romanya topçu sınıfı sahrâ topçusu, muhâsara topçusu ve amele bölükleri nâmlarıyla üç kısma ayrıldığı gibi büyük şehirlerde itfâ'iye hidmeti de topçu sınıfına muhavveldir.

Sahrâ Topçusu

Şimdiki hâlde sahrâ topçusu sekiz alay olup alayların birden sekize kadar birer numeroları vardır. Her iki alay birleşerek her biri bir kolorduya mahsûs olmak üzere dört livâ teşkîl eder.

Sekiz alayın nısf-ı evveli kolordu topçusu olup mensûb oldukları kolorduların numerolarıyla ya'nî birden dörde kadar numerolarla yâd olunurlar. Mütebâkî dört alay fırka topçusu i'tibârıyla kolordulara numero sırasıyla ya'nî beşinci alay birinci kolorduya ve altıncı alay ikinci kolorduya ve diğerleri de bu sûretle taksîm olunmuşdur.

Kolordu topçusunun birinci ve ikinci alayları altışar bataryadan ve üçüncü ve dördüncü alayları yedişer bataryadan bu sûretle kolordu topçusu cem'an 26 bataryadan müretteb olup her alayda iki süvâri bataryası vardır. İleride muvâzene-i mâliyye müsaade etdiği hâlde mezkûr alayların mürettebâtı dokuz bataryaya iblâğ olunacakdır.

Fırka topçusu alayları sekiz piyâde bataryasından ve cem'an 32 bataryadan mürekkeb olup her alay dörder bataryalı iki fırkaya (tabur) münkasımdır.

O cihetle tekmîl sahrâ topçusunun 50 piyâde ve 8 süvâri bataryası mevcûddur. Bir de her topçu alayında sıradan hâriç bir takım vardır.

Topçu livâları birer mîralayın ve topçu alayları birer kâ'immakâmın taht-ı kumandalarında bulunub her alayda fırkalara (tabur) kumanda etmek ve birisi alay kumandanının mu'âvini olmak üzere iki de binbaşı vardır.

Şimdiki hâlde mevcûd elli sekiz bataryanın yirmi dördünde bir yüzbaşı ile iki mülâzım-ı evvel ve otuz dördünde bir yüzbaşı ile bir mülâzım-ı evvel ve bir mülâzım-ı sânî ve bu sûretle her bataryada üç zâbit bulunmakdadır.

Topçu Alaylarının Tertîbâtı

Bir Alayın Erkânı- Bir kâ'immakâm (alay kumandanı), iki binbaşı, bir idâre yüzbaşısı, bir idâre mülâzım-ı evveli, bir idâre mülâzım-ı sânîsi, bir alay hekîmi (birinci veya ikinci sınıfdan), bir tabur hekîmi, bir eczâcı, bir alay baytarı, bir bölük baytarı- cem'an 6 zâbit ve 5 zâbit mu'âvini

Küçük erkân- İki zâbit mu'âvini, bir başçavuş (sancakdar), bir borozancı çavuşu, bir sanâyi' me'mûru- cem'an 5 küçük zâbit.

Sıradan hâriç takım- 6 çavuş (iki kâtib, bir bölük emîni, bir terzi, bir kunduracı, bir debboy emîni), 11 onbaşı (iki yazıcı, bir sulukçu, iki terzi, iki kunduracı, bir tüfenkçi, bir marangoz, bir sarâç, bir nalband), 33 nefer (iki sulukçu, on beş terzi, on dört kunduracı, iki sarâç) – cem'an 50 küçük zâbit ve nefer.

Bir topçu alayının erkânıyla sıradan hâriç takımı 11 zâbit ile 55 küçük zâbit ve neferden, bir piyâde bataryasının mevcûdu- Bir yüzbaşı bir mülâzım-ı evvel, bir mülâzım-ı sânî (yâhûd mülâzım-ı evvel) cem'an 3 zâbit 81 küçük zâbit ve nefer ile 50 beygirdir.

Bir süvâri bataryasının mevcûdu- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı sânî, bir mülazım-ı evvel, 92 küçük zâbit ve nefer ile 82 beygirdir. Bu sûretle sekiz topçu alayının mevcûdu ber-vech-i âtîdir.

Kolordu Topçusu

	Zâbit	Küçük Zâbit ve Nefer	Beygir
Birinci Alay	29	563	394
İkinci Alay	29	563	394
Üçüncü Alay	32	644	644
Dördüncü Alay	32	644	449

Fırka Topçusu

	Zâbit	Küçük Zâbit ve Nefer	Beygir
Beşinci Alay	35	**703**	438
Altıncı Alay	35	703	438
Yedinci Alay	35	703	438
Sekizinci Alay	35	703	438

Yekûn= 262 zâbit, 5226 küçük zâbit ve nefer, 3438 beygir

Muhâsara Topçusu

Şimdiki hâlde muhâsara topçusu altı bölüklü bir taburdan ve sıradan hâriç bir takımdan ibâret olup ber-vech-i âtî tertîb olunmuşdur:

Tabur erkânı ve sıradan hâriç takım- Bir binbaşı (tabur kumandanı), iki idâre mülâzım-ı evveli, iki idâre mülâzım-ı sânîsi, bir alay hekîmi (ikinci sınıfdan), bir zâbit mu'âvini, bir başçavuş, dört çavuş, (iki kâtib, bir bölük emîni, bir debboy emîni), dört onbaşı (iki yazıcı, bir terzi, bir kunduracı), on

yedi nefer (bir tüfenkçi, sekiz terzi, sekiz kunduracı) – cem'an 6 zâbit 27 küçük zâbit ve neferdir.

Bir muhâsara topçu bölüğünün mevcûdu- bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî, bir başçavuş, bir bölük emîni (çavuş), dört sıra çavuşu, bir bölük emîni mu'âvini (onbaşı), beş onbaşı ve yetmiş yedi nefer- cem'an 4 zâbit 89 küçük zâbit ve nefer.

Altı bölüğün mevcûdu 24 zâbit 534 küçük zâbit ve nefer ve tekmîl taburun mevcûdu 30 zâbit 531 silâh endâzdır. Muhâsara topçusu zâbitânı beygirlere râkibdir.

Bu kerre mevki'-i icrâ'ya konulmakda olan tensîkât-ı cedîde mûcibince şimdiye kadar inşâ'âtı rehin-i hitâm olan istihkâmata yerleşmek üzere dörder bölüklü iki taburdan müretteb bir muhâsara alayı teşkîli mühim olduğundan o hâlde muhâsara topçusunun mevcûdu 43 zâbit ile 849 küçük zâbit ve nefere iblâğ olunacakdır.

Amele Bölükleri

Topçu amelesi iki bölük ile iki müfrezeden ibâret olup ber-vech-i âtî tertîb ve taksîm olunmuşdur:

1- Bükreş'te kâ'in topçu i'mâlâtı fabrikasındaki amele bölüğü- Bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel ile 400 küçük zâbit ve neferden:

2- Mezkûr fabrikanın debboy müfrezesi- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel ve bir mülâzım-ı sânî ile 70 küçük zâbit ve neferden.

3. Sanâyi' nârîyye bölüğü- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel ve bir tabur hekîmi ile 224 küçük zâbit ve neferden.

4- Baruthâne müfrezesi- Bir yüzbaşı taht-ı kumandasında olarak 40 küçük zâbit ve neferden mürettebdir.

Bu sûretle amele bölüklerinin mevcûdu 10 zâbit ile 734 küçük zâbit ve neferdir.

İtfaiye Hidmeti

Topçu sınıfının itfâ'iye hidmetine me'mûr olan kısmı yirmi bir takım üzerine tertîb ve ber-vech-i âtî şehirlere taksîm olunmuşdur:

Bükreş'de – 1 yüzbaşı kumandasında 5 takım = 5 Mülâzım-ı evvel, 197 küçük zâbit ve nefer, 100 beygir

Yaş'da – 1 yüzbaşı kumandasıyla 3 takım = 3 Mülâzım-ı evvel, 118 küçük zâbit ve nefer, 60 beygir

Craiova'da – 1 yüzbaşı kumandasında 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 55 küçük zâbit ve nefer, 24 beygir

Galati'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 55 küçük zâbit ve nefer, 24 beygir

İbrail'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 55 küçük zâbit ve nefer, 24 beygir

Ploeşti'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 50 küçük zâbit ve nefer, 26 beygir

Fokşani'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 50 küçük zâbit ve nefer, 26 beygir

Botoşani'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 50 küçük zâbit ve nefer, 26 beygir

Severin'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Piteşti'de – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Giurgiu'da – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Buzau'da – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Barlad'da – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Bacau'da – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Roman'da – 1 takım = 1 Mülâzım-ı evvel, 40 küçük zâbit ve nefer, 20 beygir

Tekmîl-i Romanya'da 21 takım, 23 zâbit, 910 küçük zâbit ve nefer, 450 beygirdir.

Tekmîl Topçu Sınıfının Mevcûd-ı Dâ'imîsi:

	Zâbit	**Küçük Zâbit ve Nefer**	**Beygir**
Sekiz Topçu Alayı	262	**5266**	3438
Muhâsara Taburu	30	561	31
Yirmi Bir İtfâ'iye Takımı	23	910	450
Yekûn	**315**	**6737**	**3919**

8- SUNÛF-I SÂİRE

1- İstihkâm Sınıfı

Ordunun kâffe-i hidemât-ı fennîyyesine me'mûr olan istihkâm sınıfı şimdiki hâlde dörder bölüklü üçer taburdan ve sıradan hâriç birer takımdan müretteb iki alaydır.

Her alayın birinci ve ikinci taburlarının üçer bölüğü kazmacı ve lağımcı ve birer bölüğü telgrafçı olup birinci alayın üçüncü taburu şimendifer hidmetine ve ikinci alayın üçüncü taburu köprücülüğe münhasırdır. Bu sûretle istihkâm sınıfı 12 bölük kazmacı ve lağımcı, 4 telgraf bölüğü, 4 şimendifer bölüğü ile 4 köprücü bölüğünden ve sıradan hâriç iki takımdan ibâretdir.

Telgraf, şimendifer ve köprücü bölükleri neferâtı istihkâmât inşâ'âtında kullanıldığı gibi kazmacı ve lağımcı efrâdı dahi köprücülük hıdemâtına ta'lîm edilir.

Şimendifer taburu Bükreş şehri etrâfında inşâ olunmakda olan istihkâmâtı tevhîd eden şimendifer hattının işlenmesine me'mûrdur ki hatt-ı mezkûr da şimendifer taburu tarafından yapılmışdır.

Küçük zâbitân ile neferâtı nazarî ve amelî olarak tedrîs ve ta'lîm ve istihkâm edevât-ı seferîyesiyle piyâde ve süvâri sınıflarına â'id âlâtı muhâfaza maksadlarıyla birinci istihkâm alayı için birinci ve ikinci kolordulara mahsûs Bükreş'te ve ikinci istihkâm alayı için üçüncü ve dördüncü kolordulara mahsûs Fokşani'de birer alay mektebi vardır.

Mezkûr mektebler mensûb oldukları istihkâm alayları kumandanlarının taht-ı idârelerinde bulunub istihkâm tabur binbaşıları mütenâvibeten mekteblere kumandan ta'yîn olunurlar ve her mekteb kumandanı ma'iyetine bir yüzbaşı ile bir mülâzım-ı evvel mu'âvin verilir.

İstihkâm alayları birer mîralayın ve istihkâm taburları birer binbaşının taht-ı kumandalarında olup her alayda kumandan mu'âvini olmak üzere birer de kâ'immakâm mevcûddur.

İstihkâm Alaylarının Tertîbâtı

İstihkâm alayları erkânı- Bir mîralay, bir kâ'immakâm, üç binbaşı, iki idâre yüzbaşısı, bir istihkâm mektebine me'mûr yüzbaşı, bir idâre mülâzım-ı evveli, mekteb me'mûru bir mülâzım-ı evvel, iki idâre mülâzım-ı sânîsi, bir alay hekîmi, iki tabur hekîmi ile bir alay eczâcısından ve cem'an 16 zâbitden mürettebdir.

Küçük erkân- Üç zâbit mu'âvini, bir başçavuş, (sancakdar), bir borozan çavuşu ile bir borozan onbaşısından ve cem'an 6 küçük zâbitden ibâretdir.

Sıradan hâriç takım – Bir başçavuş, 10 sıra çavuşu (iki kâtib, bir bölük emîni, bir debboy emîni, bir eskrim mu'allimi, bir tüfenkçi, bir marangoz, bir terzi, bir kunduracı, bir arabacı), 11 onbaşı (dört yazıcı, bir bölük emîni mu'âvini, bir sulukçu, bir tüfenkçi, bir marangoz, bir terzi, bir kunduracı, bir arabacı), ile 71 nefer (dört tüfenkçi, dört demirci, altı marangoz, 22 terzi, 15 kunduracı, 20 arabacı) ve cem'an 93 küçük zâbit ve neferdir. Alay erkânıyla sıradan hâriç takım 16 zâbit 99 küçük zâbit ve neferdir.

Bir istihkâm bölüğünün mevcûdu- Bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel ile 106 küçük zâbit ve neferdir.

Bir alayı teşkîl eden on iki bölüğün mevcûdu 36 zâbit, 1272 küçük zâbit ve neferdir. Bu sûretle bir alayın mevcûd-ı dâ'imîsi 52 zâbit, 1371 küçük zâbit ve neferdir. İki alayın mevcûd-ı hazarîsi 104 zâbit 2742 küçük zâbit ve neferdir.

Büyük zâbitân ile bölük kumandanları râkibdirler.

Bir istihkâm bölüğünün mevcûd-ı seferîsi 6 zâbit ile 250 küçük zâbit ve neferdir.

Vakt-i hazarda her istihkâm alayının sıradan hâriç takımında bir başçavuş, bir onbaşı ve 20 neferden müretteb bir küçük müfreze iki yedek ve 21 koşum beygiriyle bir yüzbaşı tarafından nakliye hidmetine ta'lîm edildiklerinden seferberlik zamânında nakliye bölüklerinden veya süvâriden alınan ihtiyât neferâtı ve tekâlif-i harbiyye sûretiyle tedârik olunan hayvânât vâsıtalarıyla istihkâm bölüklerinin esbâb-ı nakliyyesi bi-s-suhul teşkîl olunur.

İstihkâm Parkları

Her istihkâm bölüğünün îfâsına me'mûr olduğu hidmete göre muhtelif-ül miktar arabalardan mürekkeb bir park olup ber-vech-i âtî tertîb olunmuşdur.

Her kazmacı ve lağımcı bölüğüne mahsûs park- Lağımcılığa, marangozluğa ve demirciliğe, ameliyyât-ı türâbiyye ve topografyaya mahsûs edevâtı müştemil iki arabadan ve barut ve dinamit gibi mevâdd-ı müşte'illeyi hâvî bir kapalı araba ile iki kapaklıdan ve cem'an 5 arabadan mürekkebdir. Edevât-ı mezkûreden mâ-'adâ her kazmacı ve lağımcı bölüğünde nakli kolay 224 âlât vardır.

Her şimendifer bölüğüne mahsûs park- Marangozluğa, demirciliğe, duvârcılığa, ameliyyât-ı türâbiyye, demiryollarının vaz' ve tertîbine ve topografyaya mahsûs edevât için iki araba ve mevâdd-ı müştaille için iki kapalı araba ile iki küçük kapakludan ve cem'an 6 arabadan mürettebdir.

Bir telgraf bölüğü parkı- Telgraf mevkıfları te'sîsi için îcâb eden piller ile edevât-ı sâireyi ve iki telgraf makinesini hâvî dört arabadan, altı bin metre tûlunda kablo ile on üç bin metre tûlunda ve bir bucuk milimetre kutr ince bakır tel yumaklarını, mücerredleri ve mevâdd-ı sâireyi muhtevî diğer dört arabadan, iki yüz on telgraf direği ile bunları rekze mahsûs âlât için iki arabadan, bir müteharrik demir ocağı ile ihtiyât edevâtı, mevâdd-ı kimyeviyye, telgraf-ı basarîye müte'allik dürbün, meşale, fener vesâire gibi âlât ve telefon edevâtı için iki kapalı arabadan ve cem'an berren yetmiş altı ve tahte'l-mâ' ve bir kilometre tûlunda telgraf hattı te'sîsine kâfi edevâtı müştemil 12 arabadan ibâretdir.

Her köprücü bölüğüne mahsûs park – 32 arabadan mürettebdir: mezkûr arabaların ikisi köprü ayaklarının, biri manevra için îcâb eden sicimlerin, biri istikşâf için kullanılan sicimlerin, sekizi sehpâların (her araba üç ayaklı bir sehpâ), on altısı dubaların (her arabaya bir duba) nakline, biri ip, kanca ve âlâtı hâvî ihtiyât arabası, biri şâhmerdân, cereskâl, marangoz ve Calafat edevâtının, biri müteharrik demir ocağının ve biri bir büyük tokmak, bir ırgad ve bir sonda altı ile topografya ve tersîm edevâtının nakline mahsûs köprü kirişleriyle döşeme tahtaları muhtelif arabalara taksîm olunur.

Romanya'da köprü dubaları için eski ve yeni iki model mevcûd olup eskisi 7,50 metre tûlunda 1,44 metre irtifâ'ında, 8076 kilogram sıklete mütehammil saç kaplı olup yenisi 7,50 metre tûlunda, 746 metre irtifâ'ında 7417 kilogram sıklete mütehammildir.

Köprü sehpâları Teyerri(?) denilen Belçika modelidir.

Bir köprücü bölüğü edevât-ı mevcûdesiyle 145 metre tûlunda bir köprü inşâ edebilir.

Şimendifer ve telgraf bölükleri arabaları çift olduklarından îcâb-ı hâlde her bölük parkı tensîk olunarak iki yarım bölüğe tefrîk olunabilir.

Vakt-i seferde her bölük parkına bir hamûle ve bir erzâk arabası ilâve olunur.

Şimendifer ve köprücü taburları efrâdı tekmîl Romanya arâzîsinden birinci alayın iki muhtelit taburu birinci ve ikinci kolordu dâ'irelerinde ve ikinci alayın diğer iki muhtelit taburu üçüncü ve dördüncü kolordu dâ'irelerinden ahz olunur.

2- Jandarma

Romanya'da jandarma hidemâtının kısm-ı a'zamını ordu-yı muvakkat efrâdı ve bi'l-hâssa Calaraşi (ordu-yı muvakkat süvârisi) sınıfı îfâ etmekde olduğundan jandarmanın vazîfesi yalnız Bükreş ve Iaşi şehirlerinin zabt u raptına münhasırdır.

Şimdiki hâlde jandarma sınıfı biri Bükreş'te diğeri Iaşi'de olmak üzere iki bölük piyâde ile ikisi Bükreş'te ve biri Iaşi'de bulunmak şartıyla üç bölük süvâriden ibâret olup bölüklerin tertîbâtı ber-vech-i âtîdir.

Bükreş'te

Piyâde bölüğü- Bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî ile 250 küçük zâbit ve neferden

İki süvâri bölüğü- Bir binbaşı, bir yüzbaşı (binbaşı mu'âvini), bir idâre mülâzım-ı evveli, bir idâre mülâzım-ı sânîsi, bir tabur hekîmi, iki yüzbaşı (bölük kumandanları), dört mülâzım-ı evvel, dört mülâzım-ı sânî ve bir baytar ile 233 küçük zâbit ve neferden mürettebdir.

Yaş'ta

Piyâde bölüğü- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel ve bir mülâzım-ı sânî ile 98 küçük zâbit ve neferden

Süvâri bölüğü- Bir yüzbaşı, bir tabur hekîmi, bir mülâzım-ı evvel ve bir mülâzım-ı sânî ile 106 küçük zâbit ve neferden mürekkebdir.

Bu sûretle jandarma sınıfının mevcûdu 28 zâbit ile 687 küçük zâbit ve neferdir. Jandarma neferâtı sunûf-ı sâire efrâdı gibi ahz olunursa da efrâd-ı merkûmenin okuma yazma ve biraz mu'âmele bilmeleri gösterişli ve münâsib'el-endâm olmaları dahi şartdır.

Bükreş'te bulunan jandarma efrâdı ikinci kolordu dâ'iresinden ve Iaşi şehrine me'mûr olanlar dördüncü kolordu dâ'iresinden ahz olunurlar.

3- Nakliye

Şimdiki hâlde her biri bir kolorduya mensûb olmak üzere bir yüzbaşı kumandasında dört nakliye bölüğü mevcûd olup tertîbâtı ber-vech-i âtîdir.

Birinci bölük- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı sânî ile 54 küçük zâbit ve neferden ve 47 beygirden;

İkinci bölük- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel ve bir mülâzım-ı sânî ile 168 küçük zâbit ve neferden ve 179 beygirden;

Üçüncü bölük- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı sânî ve 125 küçük zâbit ve nefer ile 136 beygirden;

Dördüncü bölük- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı sânî ve 87 küçük zâbit ve nefer ile 90 beygirden;

Ve bu sûretle dört nakliye bölüğü mevcûdu 9 zâbit, 434 küçük zâbit ve nefer ile 452 beygirden mürettebdir.

Nakliye bölükleri efrâdı mensûb oldukları kolordu dâ'irelerinden ahz ulunurlar.

4- İdâre ve Levâzım

İdâre ve levâzım efrâdı dört müfrezeden ibâret olup ber-vech-i âtî tertîb olunmuşdur:

1- Teçhîzât debboyu müfrezesi- İdâre zâbitânından bir binbaşı, bir yüzbaşı, beş mülâzım-ı evvel, bir mülâzım-ı sânî, altı zâbit mu'âvini ile 64 küçük zâbit ve neferden;

2- Sanâyi' müfrezesi- İdâre zâbitânından bir binbaşı, bir yüzbaşı, iki mülâzım-ı evvel, iki mülâzım-ı sânî, iki zâbit mu'âvini ile 420 küçük zâbit ve neferden;

3- Erzâk müfrezesi- İdâre zâbitânından bir binbaşı, altı yüzbaşı, on iki mülâzım-ı evvel, on mülâzım-ı sânî, yirmi altı zâbit mu'âvini, 452 küçük zâbit ve neferden;

4- Debbaghâne müfrezesi- Bir yüzbaşı, bir mülâzım-ı evvel, bir mülâzım-ı sânî, bir zâbit mu'âvini, üç mülkiye me'mûru ile 49 küçük zâbit ve neferden;

Dört müfrezenin mevcûdu 81 zâbit 3 mülkiye me'mûru ile 985 küçük zâbit ve neferden ibâretdir. İdâre ve levâzım müfrezeleri efrâdı tekmîl Romanya arâzîsinden ahz olunur.

5- Sıhhiye Bölükleri

Her kolorduya bir bölük isâbet etmek üzere dört sıhhiye bölüğü mevcûd olup her bölük bir idâre yüzbaşısının taht-ı idâre ve kumandasındadır.

Şimdiki hâlde dört sıhhiye bölüğü mevcûdu 10 idâre zâbiti ile 694 küçük zâbit ve neferdir. Vakt-i hazarda askerî hastahânelerine lüzûmî olan me'mûrîn ve amele sıhhiye bölüklerinden ifrâz olunur.

Seferberlik zamânında her fırkaya dört seyyâr hastahâne arabası, bir edevât arabası, bir ecza-yı tıbbiyye arabası ile bir erzâk arabasından müretteb bir takım verilir.

Her kolordu veya fırka erkân-ı harbiyyesinde bir ecza-yı cerrâhiyye arabası vardır.

Asâkir-i Redîfe

Müddet-i hidmet bahsinde dahi arz olunduğu vecihle Romanya'da müddet-i nizâmiyyelerini ikmâl eden otuz yaşından otuz altı yaşına kadar olan efrâd sınıf-ı redîfi teşkîl eder.

Muvâzene-i mâliyyenin adem-i müsâdesinden şimdiye kadar vakt-i hazarda asâkir-i redîfe için kıta'âtı mukannene teşkîl olunamadığından harekât-ı ta'arruziyyede asâkir-i merkûmeden bir hidmet-i ciddîye beklenemez.

1887 sene-i mîlâdiyyesine kadar efrâd-ı redîfe üç kısma ayrılıp birinci kısm hiç evlenmemiş delikanlılar ile çocuksuz adamlardan, ikinci kısm evlâdı olmayan müte'ehhillerden ve üçüncü kısm evlâdı olan müte'ehhilîn ve erâmilden mürekkeb idi. Mu'ahharen efrâd-ı redîfe her sene efrâdı bir sınıf i'tibâriyle altı sınıfa taksîm olunmuşdur.

Hâl-i seferîde efrâd-ı redîfe en geçlerden başlanmak üzere bâ-irâde-i kralî sınıf sınıf silâh altına da'vet olunur, efrâd-ı merkûme pazar ta'lîmlerinde bulunub vakt-i seferde nizâmiye ordusunca vukû' bulan zâyi'âtın yerine kâ'im olmak için kıta'âtı muhtelifeye taksîm olunur.

Efrâdı redîfenin mikdârı dört hamse (?) mu'allem olmak üzere 120.000 râddelerindedir.

Asâkir-i Müstahfıza

Efrâd-ı müstahfıza otuz altı yaşından kırk altı yaşına kadar olan ahâlîden ibâret olup vakt- seferde Romanya arâzîsi dâhilinde asâyiş, muhâfaza ve mevâki'-i müstahkeme ile ba'zı sevku'lceyş hudûd ve nukâtına müdâfa'a için silâh altına celb olunur. Asâkir-i müstahfızanın vakt-i hazarda mukannen kıta'âtı ve hey'et erkânı olmayub mikdârı 180.000 kişidir.

9- MEMLEKETEYN ORDUSUNU TERKÎB EDEN CÜZ'-İ TAMLAR

Tekaddüm eden bahislerde dahi arz olunduğu üzere Romanya'nın kuvve-i askeriyyesi dört kolordu üzerine tertîb olunub her kolordu daha vakt-i hazarda hâl-i seferîye geçmesi için îcâb eden cüz'-i tamlardan ve erkân-ı harbiyye hey'etleriyle hidemât-ı muktezîyye-i sâireden mürekkebdir. Hidmet îcâbatından olarak ba'zı kerre bir kolordunun bir veya müte'addid cüz'-i tamları muvakkaten diğer kolordu dâ'irelerinde ve mezkûr dâ'ireler kumandanlarının taht-ı emirlerinde bulunabilir.

Her kolorduyu terkîb eden cüz'-i tamlar yek-diğerlerinin aynı olmak üzere ber-vech-i âtîdir:

1- İkişer alaylı ikişer livâdan müretteb iki piyâde fırkasıyla bir nişancı taburu (her alayda biri dâ'imî ikisi muvakkat olmak üzere üç tabur bulunduğundan tekmîl kolorduda yirmi beş tabur piyâde vardır)

2- Üç Calaraşi alayından müretteb bir süvâri livâsı

3- Altışar toplu yedişer yâhûd sekizer bataryadan mürekkeb iki topçu alayı

4- Bir muhtelit istihkâm taburuyla (kazmacı – lağımcı ile telgrafcı), bir şimendifer bölüğü ve bir köprücü bölüğü

5- Bir nakliye bölüğü

6- Bir sıhhiye bölüğü

Her kolorduya bir kolordu erkân-ı harbiyyesiyle topçu ve istihkâm hey'etleri, levâzım ve sıhhiye hidmetleri ve bir divan-ı harb-i dâ'imî merbûtdur.

Her fırkada bir fırka erkân-ı harbiyyesiyle levâzım ve sıhhiye müdüriyetleri mevcûddur.

İstihkâm sınıfı cüz'-i tamları vakt-i hazarda sunûf-ı sâire cüz'-i tamları gibi kolordulara tefrîk olunmayub mezkûr kolordulara mahsûs istihkâm bölükleri alay hey'etinde müctemi' bulunurlar.

Üç Roşiori alayı kolordu tertîbâtına dâhil olmayub müstakil üç süvâri alayı teşkîl etdiği gibi Dobruca kıt'asında dahi biri dâ'imî ikisi muvakkat olmak üzere üç taburlu müstakil bir piyâde alayı teşkîl olunmakdadır.

Romanya'nın Mikdâr-ı Nüfûsu ve Ahz-ı Asker Ahvâline Nazaran Kuvve-i Askeriyyesi

Romanya sekînesinin 5,044,723 nüfûsundan ibâret olduğuna nazaran beher sene sinn-i mükellefiyete dâhil olan gençlerin mikdârı takrîben elli bin kişidir. Efrâd-ı merkûmenin vasatî olarak ancak yirmi dokuz bini silâh altına dâhil ve şimdiye kadar ordu-yı dâ'imî ile ordu-yı muvakkat sunûf-ı muhtelifesine şu sûretle taksîm olunurdu:

Ordu-yı dâ'imî ile ordu-yı muvakkat hey'et-i dâ'imîsine vasatî olarak 13500,

Hidmet-i mütenâvibe için ordu-yı muvakkat (piyâdesine vasatî olarak 13300, süvârisine vasatî olarak 2200).

Dokuz seneden ibâret olan müddet-i nizâmiyyede her sınıf için birinci sene yüzde dört ikinci sene yüzde üç ve mütebâkî senelerde yüzde iki telefât vukû' farz ve kabûl olunduğu takdîrde nizâmiye ordusu aksâm-ı muhtelifesiyle ihtiyâtının kuvve-i mevcûdesi ber-vech-i âtîdir:

Nizâmiye Ordusu

	Hidmet-i Muvazzafada		Me'zuniyet Hâlinde		İhtiyâtda		Mecmû'	
	Sınıf	Neferât	Sınıf	Neferât	Sınıf	Neferât	Sınıf	Neferât
Ordu-yı Dâ'imî Kıta'ât-ı Muhtelifesiyle Ordu-yı Muvakkat Hey'et-i Dâ'imîsi	3	39030	4	46256	2	22196	9	107482
Ordu-yı Muvakkat Piyâdesi	5	62482	2	22836	2	21914	9	107232
Ordu-yı Muvakkat Süvârisi	4	8370	3	5667	2	3681	9	17721
Yekûn		**109882**		**74759**		**47804**		**232435**

Şu hesâba göre telefât ve izâr-ı sâire dahi nazar-ı dikkate alındığı hâlde nizâmiye ordusu için hidmet-i muvazzafada me'zûniyyet hâlinde ve ihtiyâtda bulunan efrâd-ı mu'allimenin mikdârı lâ-akal 200.000 kişi olarak kabûl olunabilir.

Efrâd-ı redîfe 120.000 ve efrâd-ı müstahfıza dahi 180.000 râddelerinde olduğundan ileride redîf ve müstahfız sınıfları içinde hey'et-i zâbitân ve dâ'imî kıta'ât-ı mukannene teşkîl olunduğu sûretde Memleketeyn ordusunun mevcûd-ı seferîsi 500.000 kişiye bâliğ olacakdır.

10- HÂL-İ SEFERÎ

Her fırkanın tertîbât-ı seferîsi- Beherinin mevcûdu biner kişiden müretteb üçer taburlu dört alay piyâde ile altışar toplu dört piyâde bataryasından, bir istihkâm bölüğünden (kazmacı-lağımcı), biri piyâdeye ve diğeri topçuya mahsûs olmak üzere iki cephâne kolundan, müretteb bir mühimmât kâfilesinden ve dört takımlı bir fırka-i seyyâr hastahânesinden ibâretdir.

Her kolordunun terkîbât-ı seferîsi- Memleketeyn ordusunu teşkîl eden dört kolordudan beherinin terkîbât-ı seferîsi ber-vech-i âtîdir:

1- İki piyâde fırkası;

2- 1050 mevcûdlu bir nişancı taburu;

3- Dörder bölüklü üç alaydan müretteb bir süvâri livâsı, beher alay 650 kişiden ve 600 beygirden;

4- Sekiz batarya kolordu topçusu, beher batarya altı kıt'a topdan;

5- Topçu için iki mühimmât kolu;

6- Bir topçu parkı;

7- Dört bölük istihkâm (bir kazmacı-lağımcı bölüğü, bir köprücü bölüğü, bir şimendifer bölüğü, îcâbında iki kısma ayrılır bir telgraf bölüğü);

8- Kolordu ve fırkaların idâre ve sıhhiye hidmetlerine muktezî vesâit-i nakliyeyi hâvî bir nakliye bölüğü;

9- Bir sıhhiye bölüğü;

10- Elli bir arabadan ve sekiz takımdan mürekkeb bir kolordu seyyâr hastahânesi;

11- Her biri tekmîl kolordu mevcûdunun bir günlük erzâkını hâvî dört takımdan ve beş yüz yirmi arabadan ibâret bir erzâk kâfilesi;

12- Üç yüz arabadan mürekkeb bir seyyâr erzâk kâfilesi.

11- HÂL-İ HAZARÎDEN HÂL-İ SEFERÎYE GEÇMEK

Romanya'da mevcûd olan dört kolordunun hâl-i hazarîden hâl-i seferîye geçmeleri için yüz otuz bin kişiye ihtiyaç vardır. Hâlbuki ordu-yı dâ'imî ve ordu-yı muvakkat sunûf-ı muhtelifesinde ve hâl-i me'zûniyyetde bulunan müddet-i nizâmiyyeden yedi senenin efrâd-ı mu'allemesi yüz seksen binden ziyâde olduğundan efrâd-ı merkûme hem dört kolordunun ve hem de üç müstakil süvâri alayıyla Dobruca müstakil piyâde alayının mevcûdlarınca hadd-ı seferîye iblâğı mâ'a-ziyâde kâfîdir.

Müddet-i nizâmiyyeden mütebâkî iki senenin kırk yedi bin râddelerinde olan ihtiyât efrâdından dahi derdest-i teşkîl olan otuz üç debboy taburunun mevcûd-ı seferîleri tedârik olunabilir.

Kolordu merkezleri ittihâz olunan Craiova, Bükreş, Galati ve Iaşi şehirlerinde seferberlik için îcâb eden elbise ve her nev'î edevât ve mühimmât debboyları mevcûd olduğundan seferberlik emri verildikden yirmi dört gün sonra tekmîl nizâmiye ordusu hâl-i seferberîye vaz' olunabilir.

Bu sûretle bir sefer vukû'nda Romanya hükûmetinin cidden istifâde edebileceği kuvvet 103 tabur piyâdeden, 72 bölük süvâriden; 64 batarya topdan, 1 muhâsara taburundan, 24 istihkâm bölüğünden, 4 nakliye bölüğünden, 4 sıhhiye bölüğünden ve 136050 kişiden mürekkeb nizâmiye ordusundan ibâretdir.

Redîf ve müstahfız sınıfları için şimdiye kadar vakt-i hazarda hiç bir nev'î kıta'ât-ı mukannene ve hey'et-i zâbitân teşkîl edilmemiş olduğundan hengâme-i seferîde asâkir-i redîfe ve müstahfıza îcâb etdikçe silâh altına celb ve debboy taburları ma'rifetleriyle tanzîm edildikden sonra ancak nizâmiye ordusunda vukû' bulan telefât ve zâyi'âtın yerine geçmek ve tertîbi mutasavver olan ihtiyât zâbitleri kumandalarıyla ba'zı sevku'lceyşî hudûd ve nukât ve mevâki'-i müstahkemeyi müdâfa'a ve asâyiş-i dâhilîyi muhâfaza etmek gibi hidmete me'mûr olabilirler.

12- ESLİHA-İ MÜST'AMELE

Esliha-i Hafîfe

Memleketeyn piyâdesi 1879 modeli Martini Henry tüfenkleriyle müsellahdır.

Mezkûr tüfengin çapı 11,43 milimetre, sıkleti 3,970 kilogram, tüli 1,26 metre, sür'at-ı ibtidâ'iyesi 401 metre ve menzil-i azîmesi 1380 metredir.

Memleketeyn ordusunda kullanılan Martini Henry tüfengi için müsta'mel fişenk merkezi işti'âlli olup 49,12 gram sıkletindedir. Yalnız merminin sıkleti 31 gram ve barut hakkı 5,5 gramdır.

Tüfenklere süngü makâmında 0,52 metre tûlunda 800 gram sıkletinde bir kasatura takılır. Memleketeyn ordusunda müsta'mel Martini Henry tüfengi mukerrer ateşli eslihanın ihtirâ' ve isti'mâlinden evvel her (…) mükemmel bir tüfenk gibi kabûl olunuyorsa da şimdiki hâlde hemen her devlet ordusunda mükerrer ateşli esliha eski silâhlara tercihen kabûl edilmiş olduğundan Romanya hükûmeti dahi mükerrer ateşli yüz bin tüfenk mübâya'ası için daha 1887 sene-i mîlâdiyyesinde on milyon Frank tahsîs eylemişdir. Bu maddenin tedkîki için sunûf-ı muhtelife-i askeriyye zâbitânından teşekkül eden hey'et-i fennîyye şimdiye kadar mevcûd olan mükerrer ateşli tüfenklerin en mükemmel zannolunanlarının kâffesini tecrübe ve elan müsta'mel olan Martini Henry tüfenginin küçük çapda mükerrer ateşli bir tüfenge tahvîlinin cihet-i imkânını taharri ve tedkîk etmişdir.

Netice-i tedkîkât olmak üzere işbu 1891 sene-i mîlâdiyyesi temmuzunda Mannlicher ve Mavzer tüfenklerinin diğerlerine rüçhânı taht-ı karâra alınmış fakat mezkûr iki tüfenkden hangisinin kabûl edileceğine dâ'ir daha bir karâr-ı kat'î verilmemiş idi. İşbu bin üç yüz yedi senesi teşrîn-i sânîsinin sekizinci günü Bükreş'ten Dersaadet'e gelen bir telgrafnâme me'âline nazaran, Mannlicher tüfengi katiyyen kabûl olunmuş ve mezkûr tüfengin yüz bin adedi sipariş edilmişdir.

Memleketeyn süvârisi 0,94 metre tûlunda ve 3,47 kilogram sıkletinde Martini Henry filintalarıyla müsellahadır. Roşiori alaylarında birinci sırayı teşkîl eden neferât 3,05 metre tûlanında ve 2,50 kilogram sıkletinde mızraklarla mücehhezdir. Süvâri küçük zâbitânına filinta yerine birer (revolver) verilir.

Sahrâ topçusu neferâtı yalnız birer (rovolver) ile, süvâri bataryaları numero neferâtı birer süvâri kılıcı ile ve piyâde bataryaları numero neferâtı ve sanâyi' amelesi birer kasatura ile mücehhezdirler.

Esliha-i Sakîle

Memleketeyn ordusunda fırka topçusu 87 milimetre çapında ve kolordu topçusu 85 milimetre çapında çelik Krupp toplarıyla mücehhezdirler.

Vakt-i seferde 87 milimetre çapında altı kıt'a topdan müretteb bir bataryanın 8 kapaklusu, bir yedek kundağı ve 85 milimetrelik altı topdan mürekkeb bataryalardan beherinin 6 kapaklusu ve bir büyük kundağı vardır.

13- KUVVE-İ BAHRİYYE

Romanya'da kuvve-i bahriyye dahi Harbiye Nezâreti'nin taht-ı emrinde olup ordunun bir kısm-ı gayr-i müfârıkî addolunur. Memleketeyn donanması 1886 sene-i mîlâdiyyesi 9 Temmuz'unda yapılan bir nizâmnâme ile tensîk ve ıslâh olunmuşdur.

İş bu nizâmnâme mûcibince kuvve-i bahriyyeye â'id vezâ'if:

Evvelâ- Vakt-i seferde ordu ile müştereken hareket, Romanya sevâhilini müdâfa'a ve îcâb eden nakliyât-ı askeriyyeyi icrâ' etmekden;

Sânîyen- Dâhil-i kraliyetde bahren ve nehren emniyet hidemâtını te'sîs ve Ulah bandırasını hâmil sefâ'in-i ticâriye ile limanların umûr-ı teftîşiyesine gemiciliğe ve hidemât-ı tahlîsiyyeye dikkat ve nezâret eylemekden ibâretdir.

Efrâd-ı bahriyye ordu için kur'a-yı umûmiyye keşîdesinden evvel Bahr-ı Siyâh ve Tuna sevâhili gençlerinden intihâb ve ahz olunan efrâd-ı bahriyye için müddet-i hidmet beş senesi muvazzaf ve üç senesi ihtiyât olmak üzere yalnız sekiz seneden ibâretdir. Müddet-i mezkûreyi ikmâl eden efrâd sa'îr her nev'î mükellefiyet-i askeriyyeden vârestedirler. Hidmet-i muvazzafada bulunan efrâd-ı bahriyyenin ebeveynleri yolların ta'mîr ve hüsn-i hâlde tutulmaları için ahâlî üzerine muhavvel vergi veya angaryadan dahi müstesnâdırlar.

Bundan mâ-'adâ Dobruca ahâlîsinden alınan üçyüz kadar efrâd-ı bahriyye-i muvakkata vardır ki bunlar birer ay hidmet için ara sıra celb olunarak bi'l-hâssa limanların ve sevâhilin umûr-ı teftîşiyyesine ve gemicilik tahsîline mahsûs sefînelerde kullanılır.

Kuvve-i bahriyyeye îcâb eden küçük zâbitânın yetişdirilmesi için 1884 sene-i mîlâdiyyesinde Etfâl-i Bahriyye nâmıyla Galati'de asker çocuklarına mahsûs bir mekteb-i bahriyye te'sîs edilmişdir.

Mekteb-i mezkûre on dörtden on altı yaşına kadar kabûl olunan şâkirdân üç sene zarfında ikinci derecedeki fünun-ı mütenevvi'ayı mükemmelen tahsîl ederler. Her senenin nısfı sarf-ı tahsîlat-ı nazariyyeye ve nısf-ı diğeri bir sefîne üzerinde tatbîkât-ı muhtelifeye münhasırdır.

Bu sûretle oldukça mükemmel bir tahsîl ve terbiye görüldüğünden ve huruç imtihânını matlûb-ı muvâfık sûretde verdikden sonra mektebden çıkan talebe ancak onbaşılık rütbesiyle hidmet-i bahriyyeye dâhil olabilirler.

Birinci derecede imtihân veren talebenin mekâtib-i askeriyye i'dâdiyelerinden birine girmeye ve oradan Mekteb-i Harbiyye'ye geçmeye

hakları olduğu gibi îcâbında ikmâl-i tahsîl için memâlîk-i ecnebîyye mekâtib-i bahriyyesine dahi izâm olunurlar.

Romanya'da bahriye zâbitânı yetişdirilmesine mahsûs ayrıca bir mekteb olmadığından sâhib-i servet olan gençler Fransa ve İtalya bahriye mekteblerinde tahsîl ve terbiye görmekdedirler.

Şimdiki hâlde bahriye zâbitânları:

Evvelâ- İki senesini bir sefîne üzerinde geçirmek şartıyla lâ-akal üç sene kıdemi olan küçük zâbitlerden, sânîyen ecnebî mekâtib-i bahriyyesinde ikmâl-i tahsîl edenlerden, sâlisen Mekteb-i Harbiyye telebesinden (Mekteb-i Harbiyye'den bahriyyeye gelen zâbitân sunûf-ı mahsûsâ kısmına tefrîk olunur), Râbi'an- iki seneden az kıdemi olup hidmet-i bahriyyeye geçmeye istid'â eden sunûf-ı muhtelife-i berriyye mülâzım-ı sânîlerinden tedârik olunur.

Hidmet-i bahriyyeye muktezî levâzım, idâre vesâire zâbit mu'âvinleriyle muhâfızlar kuvve-i berriyye hey'et zâbitânından tefrîk, mühendisler memâlik-i ecnebiyyede ikmâl-i tahsîl eden talebeden ve makinistler mülkiye makinistlerinden ittihâz ve ta'yîn olunur.

Hidemât-ı Bahriyye

Romanya'nın kuvve-i bahriyyesi ber-vech-i âtî hidemât-ı muhtelifeye taksîm olunmuşdur.

1- Filo kumandanlığı- Filo kumandanlığı mîralay rütbesinde bir kumandan ile kâ'immakâm rütbesinde bir erkân-ı harbiyye re'îsi ve yüzbaşı rütbesinde bir mühendisden, fen, levâzım ve sıhhiye hidmetleri me'mûrlarından müretteb ve cem'an 15 zâbit ve küçük zâbitden mürekkebdir.

2- Bahriye fırkası ve debboy- Bahriye fırkası bir mîralayın taht-ı kumandasında olarak mücehhez sefâ'in-i harbiyyeden ve bir binbaşı, altı yüzbaşı, sekiz mülâzım-ı evvel, dokuz mülâzım-ı sânî, dört makinist, iki idâre zâbiti, bir tabîb, bir eczâcı ki cem'an 33 zâbit ile 500 küçük zâbit ve neferden ibâretdir. Bundan başka Galati şehrinin emr-i muhâfazasına me'mûr bir binbaşının taht-ı idâre ve kumandasında bulunan ta'lîm ve debboy bölüklerinden mürekkeb bahriye piyâdesiyle Bahriye Mektebi dahi doğrudan doğruya bahriye fırkası kumandanı olan mîralayın taht-ı emrindedir.

Mekteb müdürü olan binbaşı talebe-i bahriyye için tatbîk mektebi ittihâz olunan Mircea nâm sefînenin dahi süvarisidir.

Bahriye debboyuna me'mûr zâbitân bir binbaşı, üç yüzbaşı, dört mülâzım-ı evvel, altı mülâzım-ı sânî, bir makinist, üç idâre zâbiti, iki tabîb ve bir eczacı ki cem'an 21 zâbit ve 446 küçük zâbit ve nefer ile 50 talebedir.

3- Limanların ve sefâ'in-i bahriyyenin hidemât-ı teftîşiyesi- Binbaşı rütbesinde bir müfettişin taht-ı emrinde olarak deniz ve nehir polisi, vapur ve sandalları taifesinden ve limanların re'îsleriyle me'mûrlarından ibâretdir.

Şimdiki hâlde hey'et-i teftîşiyye bir binbaşı, üç yüzbaşı, dört mülâzım-ı evvel, dört mülâzım-ı sânî, iki idâre zâbiti, bir tabîb, sekiz liman re'îsi (yüzbaşı rütbesinde), beş tercüman, yirmi beş mübeyyiz, otuz gardiyan ki cem'an 83 zâbit ve me'mûr ile 340 dâ'imî küçük zâbit ve nefer ve 300 muvakkat küçük zâbit ve neferdir.

4- Tersane- Kâ'immakâm rütbesine mu'âdil birinci sınıf bir başmühendisin taht-ı emrinde olan Galati Tersanesi üç ikinci sınıf ve iki üçüncü sınıf mühendisden, bir yüzbaşı ve bir mülâzım-ı evvel, iki makinistden ve me'mûrîn-i sâireden ve cem'an 25 zâbit ve me'mûr ile 140 küçük zâbit ve neferden mürekkebdir.

Mezkûr tersane yalnız ta'mîrâta ve o kadar ehemmiyeti olmayan ikinci derecede inşâ'âta münhasır olup, oldukça mühim sefâ'in-i harbiyye için memâlik-i ecnebîyye tersanelerine mürâca'at edilir. Kuvve-i bahriyyenin şimdiki mevcûdu ber-vech-i âtîdir:

	Bahriye Kumandanlığında	Bahriye Fırkasıyla Debboyunda	Liman İdârelerinde	Galati Tersanesinde	Yekûn
Bahriye Zâbiti	3	39	20	2	64
Askerî Mühendis	-	-	-	6	6
Makine Mühendisi	1	-	-	-	1
Makinist	-	5	-	2	7
Topçu Zâbiti	2	-	-	5	7
İstihkâm Zâbiti	1	-	-	-	1
İdâre Me'mûru	3	5	2	7	17
Tabip	1	3	1	1	6
Eczâcı	1	2	-	2	5
Makine Me'mûru	4	-	30	-	34
Gardiyan	-	-	30	-	30
Küçük Zâbit	-	193	65	30	288
Nefer	-	753	275	110	1138
Talebe	-	50	-	-	50
Efrâd-ı Muvakkata	-	-	48 küçük zâbit 252 nefer	-	300
Yekûn-ı umûmî	**16**	**1050**	**723**	**165**	**1954**

Memleketeyn Filosunu Teşkîl Eden Sefâ'in-i Harbiyye

Sefâinin Nevî ve Esâmîsi	İnşâ Olunduğu Malzeme	Târih-i İnşası	Tûli (M.)	Arzı (M.)	Su Kesimi (M.)	Kuvve-i Tahmîliyyesi (Tonilato)	Makinesinin Kuvveti (T. Beygir)	Sürat (Mil)	Topları
ZIRHLI KRUVAZÖR									
Elisabeta	Çelik	1889	80	10,5	.	1320	4500	18	17 Santimetrelik 4 Krup Topu, 8 Küçük Çaplı Top, 4 Torpil Endâhtı Kuvveti
YANDAN ÇARKLI									
Romanya	Demir	1832	45	4,75	1,1	130	240	9	8 Santimetrelik 4 Krup Topu
Stefan cel Mare	Demir	1866	57	8,52	2,01	350	570	13	8 Santimetrelik 4 Krup Topu
BİRİNCİ SINIFDAN TOPÇEKER									
Oltul	Demir	1889	30,5	4,2	1,8	100	160	11	(...) 3 Top[150]
Seret	Demir	1889	30,5	4,2	1,8	100	160	11	Bu Dahi[151]
Bistrita	Demir	1889	30,5	4,2	1,8	100	160	11	Bu Dahi[152]
İkinci Sınıftan Topçeker									
Grivita	Demir	1880	30	5,15	1,8	110	160	9	8 Santimetrelik 4 Krup 1 Küçük Çaplı Top
Fulgerul	Demir	1873	25	4,80	1,3	85	85	7	8 Santimetrelik 4 Krup 1 Küçük Çaplı Top

[150] Liman idarelerinde ve küçük nakliye-i askeriyyede kullanılır.
[151] Liman idarelerinde ve küçük nakliye-i askeriyyede kullanılır.
[152] Liman idarelerinde ve küçük nakliye-i askeriyyede kullanılır.

ALTINDAN ÇARKLI									
Mircea	Saç kaplı	1882	36	7,60	3,65	350	160	8	8 Santimerelik 4 Krup
TOPÇEKER ŞALOPA									
Rahova	Demir	1882	17	3,5	1,6	45	100	8,5	2 Küçük Çaplı Top
Smârdan	Demir	1882	17	3,5	1,6	45	100	8,5	2 Küçük Çaplı Top
Opanezul	Demir	1882	17	3,5	1,6	45	100	8,5	2 Küçük ÇaplıTop
Cel Bun	Demir	1882	22,8	4,6	1,7	100	150	8	2 Küçük Çaplı Top
BİRİNCİ SINIF TORPİL VAPURU									
Naluca	Çelik	1888	36,8	3,45	0.90	86	.	21	37 Santimetrelik Bir Hotchkiss Topu 2 Torpil
Sborul	Çelik	1888	36,8	3,45	0.90	86	.	21	37 Santimetrelik Bir Hotchkiss Topu 2 Torpil
Smeul	Çelik	1888	36,8	3,45	0.90	86	.	21	37 Santimetrelik Bir Hotchkiss Topu 2 Torpil
İKİNCİ SINIF TORPİL VAPURU									
Zmeul	Çelik	1882	19,2	2,4	0.7	15	150	16,5	1 Küçük Çaplı Top
Voltrul	Çelik	1882	19,2	2,4	0.7	15	150	16,5	1 Küçük Çaplı Top

Memleketeyn Ordusunun Mevcûd-i Hazarîsini Müş'ir Hülâsa Cetveli

		Tabur	Bölük	Süvâri Bölüğü	Batarya	Zâbitân	Efrâd	Hayvân	Top
	Hey'et-i Erkân	20	4:3	5:3	3	-	-	-	-
Piyâde	Avcı (Nişancı) Taburu	4	16	-	-	80	1864	-	-
	Dâ'imî Tabur - Dorobanti	33	132	-	-	594	13200	-	-
	Muvakkat Tabur - Dorobanti	66	264	-	-	861	5096	-	-
	Yekûn	103	412	-	-	1435	20160	-	-
Süvâri	Roşiori	-	-	12	-	93	1704	1443	-
	Dâ'imî Calaraşi	-	-	24	-	298	3424	2788	-
	Muvakkat Calaraşi	-	-	30	-	-	-	-	-
	Remont	-	-	1	-	7	100	-	-
	Ordu Hârâsı	-	-	-	-	5	111	-	-
	Yekûn	-	-	66	-	403	5339	4231	-
Topçu	Sahrâ Topçusu	-	-	-	58	262	5226	3438	348
	Muhâsara Topçusu	(1)	(6)	-	-	30	561	31	-
	Yirmi Bir İtfaiye Takımı	-	-	-	-	23	910	450	-
	Dört amele Müfrezesi	-	-	-	-	10	734	-	-
	Yekûn	(1)	(6)	-	58	325	7431	3919	348
Sunûf-ı Sâire	İstihkâm	(6)	(24)	-	-	104	2742	-	-
	Nakliye	-	-	(4)	-	9	434	452	
	Dört İdâre Müfrezesi	-	-	-	-	84	985	-	-
	Sıhhiye	-	-	(4)	-	10	694	-	-
	Jandarma	-	2	3	-	28	687	340	-
Yekûn[153]		110	444	73 (?)	58	2398	38472	8942	348

[153] Hey'et-i Erkân hariç.

Kuvve-i bahriyye- 18 sefîne, 178 bahriye zâbiti ve me'mûru, 1426 küçük zâbit ve nefer ve 50 talebe ile 300 efrâd-ı muvakkatdan ve cem'an 1954 kişiden ibâretdir.

Ordunun Kuvve-i Seferîyesi Hülâsa Cetveli

		Tabur	Bölük	Süvâri Bölüğü	Batarya	Zâbitân	Efrâd	Hayvân	Top
	Hey'et-i Erkân	20	4	5	5	-	-	-	-
Piyâde	**Avcı (Nişancı)**	4	16	-	-	80	4200	120	-
	Dorobanti	99	396	-	-	2475	99000	3000	-
	Yekûn	103	412	-	-	2555	103200	3120	-
Süvâri	**Roşiori**	-	-	12	-	93	2250	1800	-
	Calaraşi	-	-	60	-	360	7800	7248	-
	Yekûn	-	-	72	-	453	10050	9048	-
Topçu	**Sahrâ Topçusu**	-	-	-	64	408	12800	10000	348
	Muhâsara Topçusu	(1)	(6)	-	-	30	1000	200	Nâ-tamâm
	Yekûn	(1)	(6)	-	64	438	13800	10200	348
Sunûf-ı Sâire	**İstihkâm**	6	24	-	-	160	6000	1000	-
	Nakliye	-	-	4	-	16	2000	1000	
	Sıhhiye	-	-	4	-	16	1000	500	-
Yekûn[154]		110	436 (?)	80	64	3638	136500 (?)	24868	348

[154] Hey'et-i Erkân hariç.

MÜTÂLA'ÂT-I ÂCİZÂNEM

Romanya kraliyet-i cedîdesi Bulgaristan emâreti, Sırbistan ve Karadağ gibi Slav hükûmât-ı sagîresi ile bu küçük hükûmetlerin himâyelerini deruhde iddi'âsında olan Rusya devlet-i muntazaması arasında bulunmak cihetle bir mes'ele-i müstakile için askerlik ve siyâsiyât nokta-i nazarından fevka'l-'âde şâyân-ı ehemmiyetdir. Birkaç asırdan beri devlet-i ebed müddet-i Osmaniye ile Rusya beyninde vukû' bulan seferlerde Romanya arâzîsi dârü'l-harekât ittihâz olunmuş ve Tuna Nehri ya "Galati" şehrinin şark tarafından veyâhûd şehr-i mezkûr ile Eflak kıt'ası cenûb-ı vüs'atiyyesi arasından geçilmiş olmasına nazaran ileride Şark Mes'elesine Rusya'nın fiilen müdâhalesi hâlinde dahi Rusya ordularının hattü'l-harekâtı Romanya arâzîsi dâhilinde Iaşi-Galati -Bükreş-Slatina veyâhûd son muharebede olduğu gibi Bükreş-Giurgiu Zimniçe veya Galati-Radeti(?)-İsakçı-Babadağı-Mecidiye hatlarından ibâret olması tabî'idir.

Kırım seferinden evvel Ulahlar kesb-i istiklâl hevesiyle şarkça zuhûr eden her fırsatdan istifâdeye kıyâm ve nâ'il-i maksad olmak ameliyle Rusları kendilerine birer mütteffik-i tabî'i zannediyorlardı. Hâlbuki sefer-i mezkûr netîcesi tâ'bîyet-i saltanat-ı seniyye Memleketeyn'in terakkiyât-ı dahîlesi ve sa'âdet hâli için ne kadar âlî bir zamân-ı kavî ise Rusların zahîri dostluğu Romanya'nın bekâ' ve selâmeti için o kadar müdhiş bir felâket olduğunu isbât etmişdir.

Harb-i ahîr esnâ'sında Ulahların kendi metbû'-ı müfahhamelerine karşı silâh be-dest isyân olarak Ruslarla birleşmeleri hem vicdânlarına ve hem de menfa'atlerine mugâyir bir hareket idi. Fakat o vakit Rus askeri Memleketeyn'i işgâl etmiş ve Rus generalleri Memleketeyn'in her tarafında keyfe mâ-yeşâ hükmüfermâ olmaya başlamış olduklarından Ulahlar için Rusya'nın her türlü teklifâtına muvâfakatden başka çâre kalmamış idi. Mâ-heza bidâyet-i harbde Memleketeyn'in seferber hâle vaz' olunan iki kolordusu Ruslara karışmakdan mehmâ-emken ictinâb ile küçük Eflak'da içtimâ' etmişdi.

Asâkir-i nusret-meâsir-i şâhânenin gazanferliğini bir kerre daha bütün dünyaya teslîm etdirmiş olan ikinci Plevne muhârebe-i meşhûresinden sonra Rusların istimdâdı üzerine Memleketeyn ordusunun harbe duhûlü Rusya Devleti'nin şân-ı askerîsini mahvdan tahlîse ve tâli'-i harbin Rusya cihetine tevcîhine sebeb-i müstakil addediliyor. Hâlbuki Ulah askerlerinin Plevne muhâsarasında Ruslara etdiği mu'âvenet ve hidmet-i fevka'l-'âde Ulahların me'mûlî vecihle takdîr olunmakdan başka Dobruca'ya mukâbil Ulahlarla

meskûn ve gâyet mahsûldâr olan Besarabya kıt'asının dahi Memleteyn'den tefrîk ile Rusya ülkesine ilâvesi Ulahları pek ziyâde muğber ve dilgîr etmişdi.

Harb-i ahîrden şimdiye kadar Romanya devleti ahûd-ı mevcûde ve hukûk-ı beyne'l-milel kavâ'idine tevfîkan Balkan hükûmât-ı sagîresi arasında en ziyâde kesb-i terfî ile Avrupaca mazhar-ı emniyyet olmuş ve Memleketeyn ordusu Rusya kavânîn ve nizâmât-ı askeriyyesini taklîden sûret-i mükemmelede tanzîm ve ıslâh edilmiş olduğundan ba'demâ Romanya hükûmet-i hâzırası Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile ittifâk mes'elesine istinâden şarkdaki Slav makasıdına karşı oldukça mühim bir sedd-i mümâna'at ve Memleketeyn ordusu Rusya aleyhine vukû' bulacak bir harb için muktedir bir pişdâr addolunabilir.

Romanya kraliyetini Rusya memâlikinden tefrîk eden Prut Nehri seyr-i sefâ'ine müsâ'id olup suhûletle geçilebileceğinden ciddî bir mâni'-i askerî sayılamaz.

Seret Nehri Prut Nehri'nden biraz daha ehemmiyetlice ise de o da bir müdâfa'a-yı sevku'lceyşî teşkîline müsâ'id değildir. Şu kadar ki Iaşi-Fokşani-Buzau hattü'l-harekâtını ta'kîb eden bir düşman kolunun sağ yanına ta'arruz için mükemmel ta'biye mevzi'leri mevcûddur.

O cihetle Romanya kraliyetinin şark tarafından vukû'bulacak bir ta'arruza karşı müdâfa'a içün Boğdan kıt'asında yalnız pişdâr mevzi'leri intihâb edilerek asıl hatt-ı müdâfa'a altmış kilometre tûlunda olan Galati ile Fokşani arasına ve Seret Nehri boyuna te'sîs edilmek îcâb etdiğinden şimdiki hâlde hatt-ı mezkûr Ulah zâbitânı tarafından kemâl-i germî ile tahkîm edilmektedir.

Boğdan kıt'asının müdâfa'asız bırakılması büyücek bir mahzûr ise de Rusya devleti kuvve-i askeriyyesiyle Memleketeyn idâresi beyninde adedce olan nisbet-i azmî nazar-ı dikkate alınırsa Romanya'nın tekmîl kuvve-i askeriyyesinin Tuna Nehriyle Karpat Dağları arasında en kısa bir hatt-ı müdâfa'a üzerine tecemmu'ne mecbûriyeti bi't-tab'i teslîm olunur.

Belçikalı meşhûr General Brialmon tarafından tertîb edilen Bükreş müstahkem ordugâhı inşâ'âtının kısm-ı a'zamîsi hitâm bulmuş ve şimdiki hâlde yalnız müteharrik bataryaların te'sîsiyle zırhlı kuleler vaz' kılınmış olduğundan Galati-Fokşani hattı müdâfa'ası dahi ikmâl edildiği sûretde Romanya kraliyeti ric'atgâhı Bükreş olmak üzere her tarafı mevâki'-i ta'biyye ve sun'iyye ile muhât bir mevki'-i müstahkeme hâlini alacakdır.

Ulah neferâtı dahi dinç, tüvâna ve oldukça cesurdur. Ahâlî-i cibâl avcılığa meraklı ve her nev'î meta'ibe mütehammil oldukları cihetle pek mükemmel piyâde ve topçu ve ova efrâdı daha sebâvetlerinden beri biniciliğe alışdıkları münâsebetle pek alâ süvâri oluyor. Ve sûret-i mükemmelede ta'lîm ve terbiye görüyorlar.

Zâbitânın sülüsânı Bükreş Mekteb-i Harbiyyesi'nde veyâhûd düvel-i ecnebîyye mekâtib-i askeriyyesinde ikmâl-i tahsîl ile şehâdetnâme alan talebeden ve bir sülüsü lâ-akal iki sene alaylarda çavuşluk etdikden sonra zâbitân mektebine duhûl ve ikmâl-i tahsîl ile imtihân veren küçük zâbitândan intihâb ve ta'yîn olunur.

Bundan başka zâbitân bir rütbeden terfi'en diğer rütbeye geçmek için behemehâl imtihân vermek ve imtihân veremedikleri hâlde tekâ'üd edilmek mecbûriyetinde olduklarından Memleketeyn ordusu zâbitânı dahi her sûretle mükemmeldirler.

23 Teşrîn-i Sânî 1307

Erkân-ı Harbiyye Binbaşılarından Bükreş
Sefâreti Seniyyesi Ataşemiliteri

Memleketeyn Ordusu Kuvve-i Dâ'imîsinin BulundukларıMevâkî-i Müş'ir Cetvel

Kolordu	Piyâde Dört Nişancı Taburuyla Otuz Üç Dorobanti alayının 33 Dâ'imî Taburu	Süvâri[155] Üç Roşiori Alayıyla On İki Calaraşi Alayı	Topçu Dört Alay Fırka Dört Alay Kolordu Topçusu	Sunûf-ı Sâ'ire İki İstihkâm Alayıyla Beş Jandarma Bölüğü, Dört Nakliye Bölüğü ve Dört Sıhhiye Bölüğü
1	17. Alayın Dâ'imî Taburu Turnu Severin'de 18. Alayın Dâ'imî Taburu Targu Jiu'da 1., 3. ve 26. Alayların Dâ'imî Taburları Craiova'da 2. Alayın Dâ'imî Taburu Ocna Mare'de 31. Alayın Dâ'imî Taburu Calafat'da 19. Alayın Dâ'imî Taburu Caracal	2. Roşiori Alayı Craiova'da 1. Calaraşi Alayı Craiova'da 2. Calaraşi Alayı Caracal'da 9. Calaraşi Alayı Turnu Severin'de	1. Alay Craiova'da	1. Nakliye Bölüğü ve 1. Sıhhiye Bölüğünün Kısm-ı Â'zamı Craiova 1. Sıhhiye Bölüğünün Bir Küçük Müfrezesi Turnu Severin'de
2	1., 2., 21., 28. ve 30. Nişancı Taburları Bükreş'de 4. Nişancı Taburu Piteşti'de 22. Nişancı Taburu Munaster'de (?) 5. Nişancı Taburu Giurgiu'da 20. Nişancı Taburu Turnu Magurele'de	3. Roşiori Alayı ve 3. Calaraşi Alayları Bükreş'de 4. Calaraşi Alayı Piteşti'de 10. Calaraşi Alayı Giurgiu'da Remont Bölüğü Targovişte'de	2. ve 6. Alaylar, Amele Müfrezesi ve Sanayi Müfrezesi Bükreş'de 5. Alay Piteşti'de Muhâsara Taburu – Bükreş Etrafında Kitila (?) İstihkâmında	2. Nakliye Bölüğü, 1. İstihkâm Alayı, 1 Bölük Jandarma (Piyâde), 2 Bölük Jandarma (Süvâri), 2. Sıhhiye Bölüğünün Kısm-ı Â'zamı Bükreş'de 2. Sıhhiye Bölüğünün Bir Küçük Müfrezesi Targovişte'de

[155] Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, dokuzuncu, onuncu ve on ikinci alayların (sekiz alayın) birer bölüğü dâ'imî, üçer bölüğü muvakkat, altıncı, yedinci, sekizinci alayların (dört alayın) dörder bölüğü dâ'imî ve birer bölüğü muvakkatdir.

Kolordu	Piyâde Dört Nişancı Taburuyla Otuz Üç Dorobanti alayının 33 Dâ'imî Taburu	Süvâri[156] Üç Roşiori Alayıyla On İki Calaraşi Alayı	Topçu Dört Alay Fırka Dört Alay Kolordu Topçusu	Sunûf-ı Sâ'ire İki İstihkâm Alayıyla Beş Jandarma Bölüğü, Dört Nakliye Bölüğü ve Dört Sıhhiye Bölüğü
3	3. Nişancı Taburu ile 11. ve 24. Alayların Dâ'imî Taburları Galati'de 7. Alayın Dâ'imî Taburu Ploeşti'de 32. Alayın Dâ'imî Taburu Slanic'de 8. Alayın Dâ'imî Taburu Buzau'da 23. Alayın Dâ'imî Taburu Calaraşi'de 9. ve 10. Alayların Dâ'imî Taburları Ploeşti'de	5. Calaraşi Alayı Ploeşti'de 6. Calaraşi Alayı Kas'da 12. Calaraşi Alayı Buzau'da	3. Alay İbrail'de 7. Alay Fokşani'de	2. İstihkâm Alayının İkinci ve Üçüncü Taburları Fokşani'de 2. İstihkâm Alayının Birinci Köprücü Taburu İbrail'de 3. Nakliye Bölüğü ve 3. Sıhhiye Bölüğünün Kısm-ı Â'zamı Galati'de Bir Sıhhiye Müfrezesi Fokşani'de Diğer Bir Sıhhiye Müfrezesi Buzau'da
4	4. Nişancı Taburu Iaşi'de 12. Alayın Dâ'imî Taburu Barlad'da 25. Alayın Dâ'imî Taburu Huşi'de 13. ve 29. Alayların Dâ'imî Taburları Iaşi'de 15. Alayın Dâ'imî Taburu Targu Ocna'da 14. Alayın Dâ'imî Taburu Roman'da 27. Alayın Dâ'imî Taburu Bacau 16. Alayın Dâ'imî Taburu Falticeni'de	7. Calaraşi Alayı Iaşi'de 8. Calaraşi Alayı Roman'da 11. Calaraşi Alayı Botaşani'de	4. Alay Roman'da 8.Alay Botaşani'de	4. Nakliye Bölüğü, 1 Bölük Jandarma (Piyâde), 1 Bölük Jandarma (Süvâri), ve 4. Sıhhiye Bölüğünün Kısm-ı Â'zamı Iaşi'de Bir Sıhhiye Müfrezesi Botaşani'de Diğer Bir Sıhhiye Müfrezesi Roman'da
Dobruca' da	2. Nişancı Taburu Köstence'de 33. Alayın Dâ'imî Taburu Tulca'da	1. Roşiori Alayı Köstence'de	Muhtelif Alaylardan Tefrîk Olunmuş Üç Batarya Köstence'de	

[156] Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, dokuzuncu, onuncu ve on ikinci alayların (sekiz alayın) birer bölüğü dâ'imî, üçer bölüğü muvakkat, altıncı, yedinci, sekizinci alayların (dört alayın) dörder bölüğü dâ'imî ve birer bölüğü muvakkatdir.

III. BÖLÜM

ŞEVKET TURGUT PAŞA TARAFINDAN HAZIRLANAN ROMANYA ORDUSUNA DAİR MUHTELİF RAPORLAR

ROMANYA HARBİYE NEZARETİNDE 1894 YILINDA YAPILAN DÜZENLEMELERE DAİR LAYİHA

(BOA, *Y.A.RES.*, 60/9)

[1]

Makam-ı Seraskerî

Mektubî Kalemi

Hususî

HARBİYE NEZÂRETİ

1894 sene-i mîlâdiyesi nisanı ibtidâsında Harbiye Nezâreti mîralay rütbesinde bir müsteşâr ve yüzbaşı rütbesinde bir mu'âvin ile bir yâver-i harbden müretteb nezâret odası hâriçde kalmak üzere ber-vech-i âtî sekiz dâ'ire üzerine tertîb olunmuştur.

1. Erkân-ı Harbiyye Dâ'iresi

Erkân-ı harbiyye dâ'iresi re'îsi olmak üzere bir feriğin ve re'îs-i sânî olarak bir mîralayın taht-ı idâresinde bulunub tensîkât-ı askeriyye tedârikât-ı harbiye ve hâl-i hazarîden hâl-i seferîye geçmek hususları için icâb eden vesâitin tedkîk ve taharrîsine me'mûrdur. Erkân-ı harbiyye-i umûmiyye dâ'iresi birer mîralayın zîr-i idâresinde üç kısm ve her kısm muhtelif şu'belere münkasımdır.

Birinci Kısm

Ordunun tensîkât ve seferberlikle mahsûsât-ı fennîyyesine ve mekteblere nezârete me'mûr olup üç şu'beden mürettebdir:

Birinci Şu'be- iki yüzbaşı tarafından idâre olunub erkân-ı harbiyye hidemâtı mekâtib-i askeriyye askerî komisyonları ve düvel-i ecnebiyye nezdlerindeki ataşemiliterlerle muhâbere ile iştigâl eder.

İkinci Şu'be- orduyu terkîb eden dâ'imî, muvakkat, ihtiyât, redîf ve müstahfız askerinin tensîkâtını, asâkir-i merkumenin kâmilen veya kısmen seferberliklerini, kıta'ât-ı muhtelife-i askeriyye mevcûdlarıyla bulundukları mevâki'i, edevât ve mühimmât-ı harbiyeyi ihzâr ile meşgûl olup bir binbaşı ile iki mülâzım-ı evvelden ibâretdir.

Üçüncü Şu'be- ordunun manevra ve harekâtını, askerin ta'lîm ve terbiye-i umûmiyyesini, sunûf ve hidemât-ı muhtelifenin tabiye ta'lîmnâmeleriyle idâre nizamnâmelerini ve mesâ'il-i târihiyye ve istatistikiyyeyi tedkîk ile icâb eden lâyihalar tertîbine me'mûr olup bir yüzbaşı ile bir mülâzım-ı evvelden mürettebdir.

İkinci Kısm

Askerî istatistikleri, düvel-i ecnebiyye ordularının tedkîki, ma'lûmât ve havâdis-i askeriyye ahzı, menzil hatlarını ve şimendiferlerle yâhûd nehren veya bahren nakliyât-ı askeriyyeyi te'mîn ile meşgûl olup telgraf hidemâtına dahi me'mûr olmak üzere iki şu'beden mürettebdir:

Birinci Şu'be- askerî istatistikleri, düvel-i ecnebiyye orduları, mesâ'il-i askeriye-i beyne'l-milel, ahz-ı ma'lûmât ve kitabhâne ile meşgûl olup bir yüzbaşı idâresindedir.

İkinci Şu'be- menzil hatlarıyla demiryollarının tanzimine, katarlar veya sefâ'in ve vâsıtalar ile nakliyât-ı askeriyyeyi ihzâra, askeri posta ve telgraf hidmetleriyle muhâbere için işârât-ı münâsebeyi ihzâr ve ta'yine me'mûrdur. Bu şu'be dahi bir yüzbaşı idâresindedir.

[2]

Üçüncü Kısm

Memleketin haritasını ahz ve düvel-i ecnebiyye coğrafya ve haritalarını tedkîk için taksîm-i arâzî topografya ve tersîmâtla iştigâl ve bu gibi husûsâta müte'allik evrâk haritalarını cem ve tab' ve edevât-ı fenniyyeyi hıfz edip dört şu'beye münkasımdır.

Birinci Şu'be- sırf topografya ile meşgûl ve bir binbaşı ile iki yüzbaşı ve altı mülâzım-ı evvelden müretteb olup şimdiki hâlde Eflak mufassal haritasını almaktadır.

İkinci Şu'be- taksîm-i arâzî ve ilm-i hey'ete me'mûr ve bir kâ'immakâm ile bir yüzbaşı ve iki mülâzım-ı evvelden mürekkebdir.

Üçüncü Şu'be- iki yüzbaşı, iki ressam, iki hakkâk ve bir fotoğrafçıdan müretteb olup tersîmâtla iştigâl eder.

Dördüncü Şu'be- haritaların tab'ına ve bu haritalarla edevât-ı fenniyyenin muhâfazasına me'mûr olup bir idâre yüzbaşısıyla bir mukayyidden ve bir matbaacı ile iki mu'âvinden mürekkebdir.

Ataşemiliterlik

Romanya Devleti'nin düvel-i ecnebiyye nezdlerinde yalnız iki ataşemiliteri olup biri binbaşı rütbesinde devlet-i müşârün-ileyhânın Paris ve Brüksel sefâretlerine ve diğeri yüzbaşı rütbesinde Berlin ile Viyana sefâretlerine me'mûrdur.

2. Piyâde, Süvâri ve Umûr-ı Şahsiyye Dairesi

Piyâdeye, süvâriye ve eşhâs-ı askeriyyeye â'id hususâtı tesviye ve idâreye mahsûs ikinci dâ'irenin re'îsi bir mîrlivâ olup iki kısm üzerine tertîb olunmuşdur:

Birinci Kısm (İki Şu'beden Mürettebdir)

Birinci Şu'be- ahz ve cem-i asâkir, piyâdeye müte'allik becâyiş, terfi'-i rütbe ve mükâfat gibi mesâ'il-i mütenevvi'a ile meşgûl olup bir yüzbaşı ile iki mülâzım-ı evvelden;

[3]

İkinci Şu'be- mehâkim-i askeriyye, zâbitânın tekâ'üdlüğe me'zûniyet hâline ve ihtiyât sınıfına geçmelerine mahsûs kavanîn, zâbitânın terfi-i rütbe imtihanları için komisyonlar, ceride-i askeriye, ordunun teçhîzât sandığı ve tevkifhaneleriyle iştigâl edip bir piyâde ve bir idâre yüzbaşısıyla bir mülâzım-ı evvelden ibâretdir.

İkinci Kısm (Dört Şu'beden)

Üçüncü şu'be- her sene askerî bütçesi mûcibince piyâde sınıfının mikdârını tahdîd, muvazzafta me'zûniyet hâlinde ihtiyâtda ve redîfte bulunan piyâde zâbitânının husûsat-ı şahsiyyeleri, piyâde zâbitânının sicil ve tercüme-i hâlleri, teftîşât-ı askeriyye, nişân ve askerî salnâmesiyle meşgûl olup bir idâre yüzbaşısı, bir mülâzım-ı evvelden,

Dördüncü Şu'be- bütçe mûcibince süvâri sınıfının mikdârını tahdîd, muvazzafda me'zûniyet hâlinde, ihtiyâtda ve redîfde bulunan süvâri zâbitânının husûsat-ı şahsiyyeleri, süvâri zâbitinin sicil ve tercüme-i hâlleri, süvâri sınıfına â'id mesâ'il-i mütenevvi'ye-i şahsiyye, tekâlîf-i harbiyye ve Harbiye Nezâreti umûr-ı şahsiyyesiyle iştigâl edip bir yüzbaşı ve bir mülâzım-ı evvelden:

Beşinci Şu'be- bütçe mûcibince topçu, istihkâm ve bahriye sınıfları mikdârını tahdîd, muvazzafda, me'zûniyet hâlinde, ihtiyâtda ve redîfte bulunan topçu, istihkâm ve bahriye zâbitânının husûsat-ı şahsiyyeleriyle sicil ve tercüme-i hâlleri, topçu, istihkâm ve bahriye mektebleri talebelerine müte'allik husûsat ile meşgûldür. Beşinci şu'be dahi bir yüzbaşı ile bir mülâzım-ı evvelden

Altıncı Şu'be- bütçe mûcibince levâzım ve idâre hey'etleri mikdârını tahdîd, levâzım ve idâre zâbitânının husûsat-ı şahsiyyeleriyle sicil ve tercüme-i hâllerini tedkîk ve tesviye etmek üzere bir idâre yüzbaşısı ile bir mülâzım-ı evvelden mürekkebdir.

3. Topçu ve Bahriye Dâ'iresi

Topçu ve Bahriye Dâ'iresi iki kısmdan mürekkeb olup re'îsi mîrlivâ rütbesinde topçu müfettiş-i umûmiyyesi ve re'îs-i sânîsi mîralay veya kâ'immakâm rütbesinde

[4]

Topçu müfettişi mu'âvinidir. Topçu ve Bahriye Dâ'iresi ber-vech-i âtî iki kısma ayrılmışdır:

Birinci Kısm (İki Şu'bedir)

Birinci Şu'be- Esliha, topçu, esbâb-ı nakliye, mühimmât-ı harbiye, hidmet-i itfâ'iyeye mahsûs araba, âlât ve edevât, esliha ve mühimmât debboyları, her nev'î esbâb-ı nakliye, topçu sınıfına müte'allik te'sîsât-ı askeriye, cephâne kolları, topçu zâbitânının sicil ve tercüme-i ahvâlleri, edevât cetvelleri ve kuyûdât ile meşgûl olup iki mülkiye me'mûrundan;

İkinci Şu'be- sunûf-ı muhtelife-i askeriyyeye mahsûs poligonlarla nişân ta'lîmhaneleri esliha teftîş ve mu'âyenesi, her nev'î te'sîsât-ı askeriyye ve ordu debboylarında bulunan me'mûrîn-i askeriyye ve mülkiyenin mu'âyenesi, esliha ta'lîmnâme-i mahsûsîleri, topçu, itfâ'iye ve nakliye askerî ta'lîmnâmeleri, topçu ve istihkâm sınıflarına mahsûs tatbîkât mektebi umûru ile meşgûl olup iki mülâzım-ı evvelden mürekkebdir.

İkinci Kısm

Kuvve-i bahriyeye münhasır işbu kısm bir bahriye yüzbaşısının zîr-i idâresinde bulunub kuvve-i bahriyenin seferberliğine, bahriye debboylarıyla

te'sîsât-ı sâ'ire-i bahriyede bulunan me'mûrîn-i askeriyye ve mülkiyenin mu'âyenesine, sefâ'in-i harbiyyeye, bahriye nizamnâme-i mahsûsiyyelerine, bahriye ta'lîmnâmelerine, Bahriye Mektebi'ne, donanmaya mahsûs te'sîsâta, teçhîzât ve edevât-ı bahriyeye, bahriye işlerinin mu'âyene-i fenniyesine, donanma debboylarına, tekâlîf-i harbiyye sûretiyle alınabilecek her nev'î sefâ'ine, sefâ'in inşâ'ât ve tamiratına ve sefînelerde muhâkemâtın sûret-i icrâ'sına dâ'ir evrâk ve mesâ'il ile meşgûldür.

Harbiye Nezâreti'nin üçüncü dâ'iresinde dahi bir mukayyid bulunur.

[5]

4. İstihkâm Dâ'iresi

Bir mîrlivâ rütbesinde olan istihkâm müfettiş-i umûmisi İstihkâm Dâ'iresi re'îsi olup kâ'immakâm rütbesindeki müfettiş mu'âvini dâ'ire-i mezkûre re'îs-i sânîsidir. İstihkâm Dâ'iresi yalnız iki şu'beden mürettebdir.

Birinci Şu'be- istihkâm sınıfının ta'lîmnâme-i mahsûsları, istihkâm edevât ve esbâb-ı nakliyesi şekil ve sûretlerini ta'yin ve intihâb, edevât ve esbâb-ı nakliye-i mezkûrenin ta'dîl ve mu'âyenesi, alât-ı türâbiyyenin mübâya' ve muhâfazası ordu telgraf ve işârât me'mûrlarının tanzîmi, istihkâm sınıfı ta'lîmnâmeleri, istihkâmât inşâ'ât ve te'sîsât-ı askeriyyenin te'mîn ve muhâfazası, umûr-ı istihkâmiyye ve inşâ'ât-ı mütenevvi'yenin mu'âyene-i fenniyyesiyle bu bâbda lâzım gelen lâyiha ve planların tertîbi, ve bu gibi husûsata müte'allik evrâkın hıfzı, seferberlik istihkâmâtın ve mevâki'-i müstahkemenin müdâfa'a planlarını tertîb ile meşgûl olan bir istihkâm yüzbaşısı ve bir mülkiye me'mûrundan bir ser-mi'mâr ile iki mi'mâr ressamı ve bir arabacı ressamından;

İkinci Şu'be- istihkâm debboylarıyla emâkin-i istihkâmiyyede bulunan me'mûrin-i askeriyye ve mülkiyenin mu'âyenesi, istihkâm ve araba ve edevâtının bulundukları hâl ve i'câb eden emâkin ve arâzînin isticâr ve mübâya'sı, eşyâ ve te'mînât-ı tekâlîf-i harbiye sûretiyle alınan mahal ve debboylar ve ebniye-i mevâzi', ihtirâ'at-ı askeriyye, ve bunlara müte'allik evrâk, Harbiyye Nezâreti emlâkı ve emlâk-ı mezkûreye â'id husûsat ile iştigâl edip iki mülkiye me'mûru ve bir mülâzım-ı evvelden ibâretdir.

Dördüncü Dâ'ire'nin dahi ayrıca bir mukayyidi vardır.

5. İdâre ve Levâzım Dâ'iresi

Mîrlivâ rütbesinde bir re'îs ile iki kâ'immakâm rütbesinde bir re'îs-i sânînin ve re'îs mu'âvini olarak bir idâre binbaşısının taht-ı idârelerinde olup üç şu'beye münkasımdır:

[6]

Birinci Şu'bede- bir mülkiye me'mûru ile bir idâre mülâzım-ı evveli, hayvânât yem ve zahîresi, nakliyât, ta'yinât, mahrûkât ve tenvîrât ile erzak debboyu ve anbarına, vakt-i seferde tekâlîf-i harbiye sûretiyle erzak tedarikine, matbû'ât-ı askeriye ile mesarif-i kırtasiyeye, idâre asâkirine ve erzak anbarlarına dâ'ir yapılan nizamnâmelerin tedkîkine;

İkinci Şu'bede- iki mülkiye me'mûru sûret-i umûmiyyede teçhîzâta, teçhîzât fabrika ve destegâhîleriyle teçhîzât debboylarına, numûnehâneye ve teçhîzât münâkasasına;

Üçüncü Şu'bede- bir idâre ve bir ihtiyât yüzbaşısıyla bir idâre mülâzım-ı evveli. Teçhîzât-ı seneviyyeyi kıta'ât-ı muhtelifeye tevzî'e, eşyâ-yı mütenevvi'anın hesâbâtını tesviyeye, teçhîzât numûneleri te'sîsi için muhtelif komisyon işlerini tedkîke me'mûrdurlar.

6. Sıhhiye Dâ'iresi

Sıhhiye Dâ'iresi'nde re'îs olarak mîrlivâ rütbesine mu'âdil bir ser-tabîb ve re'îs mu'âvini olmak üzere kâ'immakâm rütbesine mu'âdil bir fırka tabîbi bulunub iki şu'be vardır:

[7]

Birinci Şu'bede- bir eczâcı yüzbaşısıyla bir baytar mülâzım-ı evveli ve bir mukayyid. Hidmet-i sıhhiye bütçesinin tanzîmi, sıhhiye zâbitânının mu'âyenesi, ahvâl-i sıhhiye-i askeriyye, tebdil-i âb ü hava ruhsatları, esbâb-ı sıhhiyeden dolayı me'zûniyet hâline vaz' veyâhûd tekâ'üd edilmesi lâzım gelen zâbitân ve efradın mu'âmelât-ı resmiyyesi ile;

İkinci Şu'bede- bir idâre yüzbaşısı ile bir mülkiye me'mûru ve bir mukayyid. Sıhhiye nizâmât ve ta'lîmnâmeleri, hastahâne eşyâsı, seyyâr hastahâne arabaları, edevât ve âlât-ı cerrâhiyye, mekâtib-i tıbbiyye hastahâneleri, Salîb-i Ahmer Cemiyeti, seyyâr hastahâneler ve sıhhiye polisi, eczâ'-yı tıbbiyye ve cerrâhiyye ve sûret-i husûsiyyede hastahâne ve seyyâr hastahâneler eczâ' ve edevâtı, müze ve kimyahâneler işleriyle iştigâl ederler.

8. Muhâsebât, Mukâbilât, Tekâ'üd ve Eytâm ve Erâmil Dairesi

Bir idâre mîralayının riyâseti ve bir idâre kâ'immakâmının idâresi altında ber-vech-i âtî üç kısma münkasımdır:

Birinci Kısm

Muhâsebât kısmı olup üç şu'be üzerine tertîb olunmuştur:

[8]

Birinci Şu'be- devâ'ir-i askeriye bütçelerinin tevhîdiyle umûmi askerî bütçesini tanzîm, mesârif-i harbiyye-i umûmiyyeyi tedkîk, ma'âşât ve tahsîsât-ı muhtelife-i askeriye ve edevât-ı askeriyyenin kabûl ve irsâli, Harbiye Nezâreti me'mûrini ile me'mûriyetle düvel-i ecnebiyyede bulunan Ulah zâbitânının ma'âşlarını tesviye işleriyle meşgûl olmak üzere bir idâre binbaşısı ile bir idâre yüzbaşısı ve bir mülkiye me'mûrundan;

İkinci Şu'be- mevcûdât-ı nakdiyye ile te'diyyât, ikinci derecede olan te'diyyât hesâbâtı ve bütçe hesâbât-ı umûmiyyesi ile iştigâl ederek üç mülkiye me'mûrundan;

Üçüncü Şu'be- gerek hükûmete ve gerekse eşhâsa karşı vâridât, matlûbât ve te'diyyâtça zuhûr eden müşkülâtı tesviyeye me'mûr olup bir da'vâ vekîli ile bir mülkiye me'mûrundan ibâretdir.

İkinci Kısm

İkinci Kısm, mukâbilât ve tedkîk-i mu'âmelât-ı hesâbiyye ile meşgûl olup iki şu'beden ibâretdir:

Dördüncü Şu'be- kıta'ât ve hidemât-ı muhtelife-i askeriyyenin hesâbât-ı nakdiyyesiyle hesâbât-ı mezkûrenin hülâsası, harcırâh evrâkının ve tekmîl ordu evrâk-ı hesâbiyyesinin tedkîki ile meşgûl olup iki mülkiye me'mûru ve bir idâre mülâzımından;

Beşinci Şu'be- kıta'ât ve hidemât-ı muhtelifenin hesâbât-ı mahsûbiyyesiyle hesâbât-ı mezkûrenin hülâsasına me'mûr olup bir idâre yüzbaşısıyla bir mülkiye me'mûrundan ve bir idâre mülâzım-ı evvelinden mürettebdir.

Üçüncü Kısm

Bir idâre binbaşısı taht-ı idâresinde iki mülkiye me'mûrundan mürekkeb yalnız bir şu'beden ibâret olup mu'âmelât-ı tekâ'üdiye ile eytâm ve erâmil istid'âlarının

[9]

Tedkîkine tekâ'üd veya eytâm ve erâmil ma'âşâtına salâhiyeti olanların sicil ve tercüme-i ahvâllerini tertîbe, ma'âşât-ı mezkûre sâhiblerine â'id ma'lûmât-ı resmiyyeyi ve bunun için i'câb edenlerle muhâbereye me'mûrdur.

8. Süvari Dairesi

Ferik rütbesinde süvâri müfettiş-i umûmisinin taht-ı riyâsetinde ve süvâri sınıfının tensîkât ve teşkîlâtıyla meşgûl olmak üzere iki şu'beden mürekkeb ve bir binbaşı, iki yüzbaşı, bir mukayyid, iki mübeyyiz ile bir idâre küçük zâbitinden mürekkeb olarak tanzîm olunmaktadır.

İşbu 1310 senesi Haziran ibtidâsında Harbiye Nezâreti'nde mevcûd me'mûrîn-i askeriyye ve mülkiye ber-vech-i âtî cetvel ile arz ve irâe edilmişdir.

Harbiye Nezâretinin Me'mûrîn-i Mülkiye ve Askeriyesi	Nezâret Odası	Erkân-ı Harbiyye Dâiresi	Piyâde ve Süvâri ve Hususât-ı Şahsiyye Dâiresi	Topçu Dâiresi	İstihkâm Dâiresi	İdare ve Levâzım Dâiresi	Sıhhiye Dâiresi	Muhâsebât, Mukâbilât ve Eytâm ve Erâmil Dâiresi	Süvâri Dâiresi	Memûrîn-i Askeriye	Memûrîn-i Mülkiye
										Yekûn	
Ferik	1	1	-	-	-	-	-	-	1	3	
Mîrlivâ	-	-	-	1	1	1	1	-	-	4	
Mîralay	1	2	1	-	-	-	-	1	-	6	
Kâ'immakâm	-	1	-	1	2	1	1	2	-	8	
Binbaşı	-	1	1	1	1	1	1	1	1	8	
Yüzbaşı	1	11	5	2	3	1	1	2	1	30	
Mülâzım-ı Evvel	-	9	5	2	2	2	-	3	-	23	
Mülâzım-ı Sânî	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
İdare Küçük Zâbiti	-	-	-	-	-	2	-	4	1	7	
İkinci Sınıf Şu'be Müdîri		1		1	1	2		4			6

Birinci Sınıf Şu'be Müdîr-i Sânîsi		1			1	1		1			4
Da'vâ Vekîli								1			1
Mukayyid		1	2	1	1	1	1	1			9
Hattat (Mübeyyiz)		1	3		1	1	1	1			7
Birinci Sınıf Mübeyyiz		1	8	3	2	2	1	7	2		26
İkinci Sınıf Mübeyyiz		1	3		1	1	1	1			10
Mütercim ve Hafız-ı Kütüb		1									1
Ser Hakkak		1									1
Hakkak		2									2
Hakkak Mu'âvini		2									2
Hakkak Çırağı		1									1
Matbaacıbaşı		1									1
Matbaacı		2									2
Matbaacı Mu'âvini		1									1
Serressam		1									1
Ressam		1									1
Arabacı Ressamı (Birinci Sınıf)		3									3
Arabacı Ressamı (İkinci Sınıf)						1					1
Ser-mi'mâr						1					1
İkinci sınıftan Şu'be Müdîr-i Sânîsi						2	2	5			9
Fotografçı		1									1
Amele		1									1
Kapıcı		1	1	1	1	1	1	1			7
Yekûn										**89**	**104 (?)**

Harbiye Nezâreti'nin devâ'ir-i mevcûdesine mahsûs olmak üzere bâlâda ma'rûz cetvel hâricinde olarak bir mukayyid-i umûmi, birinci sınıfdan bir mübeyyiz ve üç kapıcı vardır. Sâlifü'l-'arz cetvelin Nezâret Odası hânesinde Harbiye Nâzırı olmak üzere bir ferik gösterilmesi, Üçüncü Kolordu kumandanı General Baroçi'nin nezâret-i müşârünileyhaya ta'yini muhakkak gibi görünmesinden neş'et edip şimdiki hâlde Harbiye Nezâreti başvekil ve Dâhiliye Nâzırı mösyö Catargiu tarafından idâre olunmakdadır.

Erkân-ı Harbiyye Binbaşılarından Bükreş Sefareti
Seniyyesi Ataşemiliteri Şevket
3 Haziran 1310 [15 Haziran 1894]

ROMANYA'NIN 1894-1895 YILI BÜTÇESİ VE BUNUN TEŞKİLAT DEĞİŞİKLİKLERİ BAĞLAMINDA 1890-1895 BÜTÇELERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

(BOA, *Y. MTV*., 98/32)

Makam-ı Seraskerî

Mektubî Kalemi

Hususî

Romanya Devleti'nin 1894-1895 sene-i mîlâdiyyesi bütçesinin geçen dört sene bütçesiyle icrâ'-yı mütâla'asına ve sene-i hâzıra bütçesine vukû' bulan tefeyyüz ve derdest-i icrâ' bulunan ta'dilât ve teşkîlât-ı askeriyyeye dair Bükreş Sefâreti seniyyesi Ataşemiliteri Erkân-ı Harbiyye Binbaşılarından Şevket Bey tarafından tanzîm ve irsâl olunan lâyihanın sûreti meşmûl-i nigâh-ı hikmetpenâh-ı alî buyurulmak üzere leffen arz ve takdîm kılınmış ve aslı erkân-ı harbiyye-i umûmiyye dâ'iresine verilmiş olmağla ol bâbda emr-ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

12 Haziran 1310

Serasker

[1]

1894-1895 sene-i mîlâdiyyesi askerî bütçesiyle mezkûr bütçenin geçen dört sene ya'nî 90-91, 91-92, 92-93, 93-94 seneleri bütçeleriyle mukâyesesi

Romanya Meb'ûsan ve A'yân Meclisleri Tarafından Tasdîk ve Kabûl Olunan	**1894-1895**	**1893-1894**	**1892-1893**	**1891-1892**	**1890-1891**
	Sene-i Mîlâdiyyeleri Bütçesi				
İdâre-i Merkeziyye (Harbiye Nezâreti)	1108495	1049060	595745	575390	564430
Mâ'iyyet-i Kraliyye Erkân-ı Harbiyyesi	114555	114555	601052	607954	511885
Mehâkim-i Askeriyye	237890	227190	233610	320012	205010
Mekâtib-i Askeriyye	1005500	931000	974000	1006800	994300
Dört Kolordu ile Bir Müstakil Fırka Erkân-ı Harbiyyeleri	1394318	1372488	1325413	1348230	1306828
Kıta'ât-ı Muhtelife-i Askeriyye	20585640	20281800	18731600	18090000	17186210

Topçu Te'sîsât Merkezi ve amelesi	4118000	606200	586700	587400	586300
İdâre Te'sîsât Merkezi ve amelesi	488000	431600	423500	373500	265700
Sıhhiye Hidemât ve Askeriyyesi	1127268	1091209	990442	925082	855686
Bahriye	1569270	1732290	1506225	1502230	1465785
Askerin Teçhîzâtı	4999000	4541000	4355000	4105000	3770000
Topçu İstihkâm ve İtfâ'iye Edevâtı	1989000	1930000	1890000	1790000	1890000
Mahrûkât ve Tenvîrât	860000	860000	805000	755000	730000
Hidemat-ı Mahsûsa-i İstikşâfât ve Nakliye	280000	370000	370000	385000	395000
Remont ve Hayvanat Zahîresi	3998800	3944000	3513000	3710000	3150000
Açığa Çıkarılan Zâbitân Ma'âşâtı	50000	50000	50000	50000	50000
Cem' -i Asker ve Manevra	234000	234000	1480000	1600000	1600000
De'âvî ve Muhâkemat Mesârifi	48176	47880	48760	94000	90000
Şimendifer idârelerine Ücret-i Nakliyye	600000	600000	600000	600000	600000
Yekûn	**41391712**	**40424072**	**38982047**	**38982047**	**36417134**
Be-her Sene Bütçeleri Beynindeki Tefâvüt	967640	1442025	656449	1608464	
İtfâ'iye Mesârifi	733000	733000	733000	733000	733000

Hidmet-i itfâ'iye için her sene Dâhiliye Nezâreti bütçesinden Harbiye Nezâreti'ne teslîm olunan 733000 Frank askerî bütçesine dâhil değildir.

1883-1884 bütçesi 29000000 Frank ve 1888-1889 bütçesi 32817710 Frank'dır.

[2]

İşbu muhtelif bütçeler yekdiğerleriyle mukâyese edildiği hâlde Romanya Devleti'nin askerî bütçesi beş sene zarfında beş milyon ve on sene içinde on iki milyon kadar tezâyüd etdiği görülür ki buna mukâbil 1883 sene-i mîlâdiyyesinde Romanya kuvve-i askeriyyesi:

Piyâde- Dörder bölüklü dört avcı taburundan, ikişer taburlu 30 muvakkat Dorobanti alayından cem'an 20 dâ'imi taburla 30 muvakkat taburdan,

Süvâri- Dörder bölüklü bir dâ'imi iki Roşiori alayından dört bölüklü bir dâ'imi Calaraşi alayından, biri dâ'imi ve dördü muvakkat olarak beş bölüklü 11 Calaraşi alayından cem'an 23 dâ'imi ve 44 muvakkat bölükden,

Topçu- Altışar bataryalı 5 muhâsara alayından – cem'an otuz bataryadan,

İstihkâm- Beşer bölüklü iki taburdan müretteb bir alaydan- 10 bölükden,

Nakliye- Dört bölükden,

Sıhhiye- İki bölükden,

İbâret iken şimdiki hâlde;

Piyâde- Dört avcı taburuyla 34 Dorobanti alayı üzerine müretteb olarak 38 dâ'imi taburla 68 muvakkat taburu,

Süvâri- Üç Roşiori ve 13 Calaraşi alayına cem'an 42 dâ'imi bölükden 37 muvakkat bölüğe,

Topçu- 12 sahrâ' ve 2 kale topçu alayına olmak üzere 6 batarya ile 20 bölükden,

İstihkâm- 2 alay tertîbi olarak 20 bölüğe,

Nakliye- 4 bölük,

Sıhhiye- 4 bölükle bir müstakil takıma iblâğ olunduğu gibi;

2 piyâde ve 3 süvâri jandarma bölüğü bir teçhîzât bölüğü 4 idâre bölüğü 5 erzak bölüğü ihdâs ve te'sîsât-ı merkeziyyece dahi ıslâhât-ı külliyye icrâ' edildiğinden 1883 sene-i mîlâdiyyesinden şimdiye kadar Romanya Devleti'nin kuvve-i hazariyyesi hemân iki misline bâliğ olmuşdur.

Mesârif-i a'dâdiyyeye mahsûs sâlifü'l-'arz askerî bütçelerinden mâ-'adâ mesârif-i harbiyye-i fevka'l-'âde tamâmıyla Bükreş istihkâmâtı

[3]

Ve Galati-Namoloasa-Fokşani hatt-ı müdâfa'aası için, 120 milyon Frank mükerrer ateşli yeni piyâde tüfengi mübâya'ası için 1887 sene-i mîlâdiyyesinde 10 milyon ve 1892 de memleketin her tarafında asker kışlası inşâ'âtı için 15 milyon Frank talep ve istihsâl olunmuşdur.

1894-1895 sene-i mîlâdiyyesi bütçesiyle 1893-1894 sene bütçesi beyninde görülen 967640 Frank fazla ber-vech-i âtî ta'dilât ve teşkîlâta sarf olunmak üzere sene-i hâzıra bütçesine idhâl edilmişdir.

1- Harbiye Nezâreti'nin yeniden tanzîmiyle ba'zı zâbitân almağa,

2- Şimdiye kadar Topçu ve İstihkâm Tatbikât Mektebi'nin müddet-i tahsîliyyesi bir seneden ibâret iken iki seneye iblâğ ile mekteb-i mezkûra bir sınıf daha ilâvesi,

3- Dobruca kıtâ'sında bulunan otuzuncu piyâde alayının hem efrâdı yalnız bir alay dahilinde idâre ve kumanda olunacak bir derecede ziyâde ve hem de kıtâ'-i mezkûrenin vüs'atı cihetle alay merkezi olan Tulca şehrinde içtimâ'yı müte'assir olduğundan ve Dobrucaya mahsûs olmak ve efrâd-ı kıtâ'-i mezkûr ahâlisinden ahz olunmak üzere bir 34. Piyâde Alayı te'sîsi;

4- Dâ'imi süvârinin tezyîdi ve şimdiye kadar her vakit Dobruca'da bulunan bir dâ'imi süvâri alayını başka mahallerde kullanabilmek için Dobruca'daki yirmidörder kişiden ve on yedişer bâr-gîrden müretteb 2 muvakkat süvâri bölüğünün 110 ve 90 bâr-gîrli 2 dâ'imi süvâri bölüğüne tebdili,

5- 32 talebeden müretteb bir idâre ve levâzım mektebi te'sîsi,

6- İnşâ'âtı hitam bulan Bükreş istihkâmatına yerleşdirilmek üzere İkinci Kale Topçu Alayı'na 5 bölük daha ilâvesi,

7- İdâre ve levâzım amelesinin tezyîdi,

8- İnşâ'âtın idâresi ve istihkâmatın hüsn bir hâlde tutulması için istihkâm heyetinin hadd-ı kifayeye iblağı,

9- Terk-i tezkere ile tecdîd-i hidmet eden küçük zâbitânın mikdârını çoğaltmak ve her alayda bir sıhhiye çavuşu ile bir sıhhiye onbaşısı ve bir sıhhiye neferi bulundurmak maksadlarıyla alay sandıklarına îcâb eden meblağın i'tâ'sı,

10- Biri İbrail'de ve diğeri İsakçı'da (…) ve polis vazîfesi îfâ' için 2 bahriye piyâde bölüğü ihdâsı.

İşbu ta'dîlât ve teşkîlât derdest-i icrâ' olduğundan peyderpey tafsîlen arz olunacakdır.

Erkân-ı Harbiyye Binbaşılarından Bükreş Sefâreti
Seniyyesi Ataşemiliteri Şevket

BALKANLARDA BİR ÇATIŞMA İHTİMALİNE KARŞI ROMANYA'NIN ALDIĞI TEDBİRLER VE YAPTIĞI HARCAMALAR

(BOA, *Y.MTV.*, 153/71)

Makam-ı Seraskerî

Mektubî Kalemi

Hususî

[1]

Romanya hükûmetinin tehyiât-ı askerîsi hakkındaki bazı ma'lûmâtı havi Erkân-ı Harbiye Kâ'immakâmlarından Bükreş Sefâreti Ataşemiliteri Hafız Şevket Bey'den vürûd edip Erkân- Harbiye-i Umûmiye Dâ'iresine tevdî olunan tahrîrâtın sûreti

[2]

Mesâ'il-i şarkiyyece düvel-i mu'azzama arasında zuhûru muhtemel zannolunan ihtilâf ve Sırbistan Devleti ile Bulgaristan Emâreti beyninde ahîren husûle gelen mukârenet husûslarıyla Rusya Devleti'nin cihet-i cenûbiyyesinde icrâ' edilen tedârikât-ı askeriyye Romanya hükûmetince şâyân-ı ehemmiyet ve iştibâh görüldüğünden hükûmet-i müşârünileyh dahi her ihtimâle karşı hazır bulunmak üzere mümkün mertebe hafîyen tedârikât-ı askeriyye ve harbiyyeye karar vererek kemâl-i nevâkıs-ı seferiyyeye mübâşeret ve kemâl-i keremî ile devam etmektedir. Tedârikât-ı ma'rûza cümlesinden olarak muvazzaf zâbitândan me'zûniyet hâlinde bulunanlarla ihtiyât zâbitân ve efrâdının seferberlik emri verildiği takdirde bilâ ifâte-i vakt silah altına şitâb edilebilmeleri için mu'âyeneleri lede'l-icrâ' mûmâileyh merkûmlara o emr-i lâzıme verilmiş ve mâh-ı cârinin dördüncü pazartesi günü tahsîsât-ı fevka'l-'âde-i harbiye olmak üzere Meclis-i Meb'ûsan tarafından mühimmât ve cephâne mubâya'ası için Harbiye Nezâreti'ne üç milyon üç yüz bin Frank sarfına me'zûniyet verildiği gibi bu kerre dahi Bulgaristan Emâreti'nin Rusçuk ve Silistre cihetlerinde ba'zı gûna tedârikât-ı askeriyyede bulunduğu şâyi'ası üzerine nezâret-i müşârün-ileyhe yine tahsîsât-ı fevka'l-'âde-i harbiye olarak Meclis-i Meb'ûsandam tafsîlâtı ber-vech-i âtî arz olunan sekiz milyon altı yüz yetmiş bin Frank talep ile meblağ-ı mezkûru bugün istihsâl eylemişdir.

2 milyon Frank- Yirmi bin Manliher tüfeği, bin mızrak ve muhâsara topçusu mühimmâtı mubâya'ası için

3 milyon 600 bin Frank- Kışla inşâ'âtı için

670 bin Frank- Galati ve Fokşani hatt-ı müdâfa'asında cephâne ve mühimmât debboyları ta'mir ve pîş-gāhları vesâ'ireleri için

100 bin Frank- Dört torpil dubası mubâya'a için

300 bin Frank- Paralira (?) mahsus sargı malzemesi ve arabaları için

300 bin Frank- Süvâri topçu sınıflarına muktezî beygir mubâya'ası için

1,700 bin Frank- Milboşat (?) eyer ve koşum takımlarının ikmâli için

Toplam 8,670,000 Frank

9 Mart 1313

Erkân-ı Harbiye Kâ'immakâmlarından
Bükreş Sefâreti Ataşemiliteri
Hafız Şevket

KAYNAKÇA

1. ARŞİV KAYNAKLARI

A. T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI BAŞKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA)

ATASE Arşivi, *OİH.* (Osmanlı-İtalyan Harbi): 70/342/43.

Y.A.RES. (Yıldız Sadâret Resmî Maruzât Evrakı)*:* 60/9/1-2.

BEO. (Bâbıâli Evrak Odası): 2183/163694; 3382/253622; 3529/264639; 3821/286512; 476/343173.

DH.SYS. (Dahiliye Siyasi): 69/1.

İ.DH. (İrade Dâhiliye): 1195/93537.

İ.HB. (İrade Harbiye): 65/54.

İ.TAL. (İrade Taltifat): 306/64; 314/1; 362/25.

HR.SYS. (Hariciye Siyasi): 135/31.

HR.TH. (Hariciye-Tahrirat): 73/41; 103/23; 106/20; 148/80; 153/61; 260/13; 273/110; 291/83.

*HSDTFR1. (*Satın Alınan Evrak Rumeli Müfettişliği): 1/115.

MV. (Meclis-i Vükela): 139/1.

Y.MTV. (Yıldız Mütenevî Maruzât): 107/18; 310/7; 98/32; 153/71.

Y.PRK.MYD. (Yıldız Perakende Yaveran ve Maiyet-i Seniyye): 9/6; 25/50.

B. MSB. ARŞİV MÜDÜRLÜĞÜ (ANKARA)

MSB. Arşiv Müdürlüğü Şevket Turgut Paşa'nın Emeklilik Dosyası.

C. ATATÜRK KİTAPLIĞI ARŞİVİ

Şevket Turgut Koleksiyonu (Bel_Mtf_005462-5525)

D. HARBİYE ASKERİ MÜZESİ

Turgudzâde Şevket, *Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyesi*, 05 Aralık 1891, Envanter No: 11509.

Ali Hikmet, *Romanya Ordusu'nun Teşkilât-ı Askeriyyesi*, İstanbul 1909, Harbiye, Envanter No: D4381.

2. KİTAP ve MAKALELER

1328 Balkan Harbi'nde Şark Ordusu Kumandanı Abdullah Paşa'nın Balkan Harbi Hatırâtı, Yay. Haz. Tahsin Yıldırım-İbrahim Öztürkçü, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2012.

Abdullah Paşa'nın Balkan Savaşı Hatıratı ve Mahmut Muhtar Paşa'nın Cevabı, Çeviren: Hülya Toker-Sema Demirtaş-Mustafa Toker, Alfa Yayınları, İstanbul 2012.

Ahmed Muhtar, *Avrupa'da Erkân-ı Harblik*, Matbaa-i Tahir Bey, İstanbul 1903.

Ahmed Sedad, *Romanya Ordusu Ahvâl ve Tensikat-ı Askeriyyesi*, Harbiye Matbaası, İstanbul 1909.

Akşin, Sina, *31 Mart Olayı*, Dilek Matbaası, İstanbul 1972.

Ali Cevat, *İkinci Meşrutiyetin İlânı ve Otuzbir Mart Hâdisesi, II. Abdülhamid'in Son Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in Fezlekesi*, Yay. Haz. Faik Reşit Unat, 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 1985.

Ali Fuad, *Musavver 1293-1294 Osmanlı Rus Seferi*, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1911.

Ali Rıza Muin, *Harb-i Umumide Romanya Ordusuyla İstihkâmâtı*, Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi, İstanbul 1916.

Alkan, Necmettin, *Selanik İstanbul'a Karşı 31 Mart Vak'ası ve Sultan II. Abdülhamid'in Tahttan İndirilmesi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

Apak, Rahmi, *İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, TTK Yayınları, Ankara 1990.

Ârifî, *Askerî İstatistiki*, Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul 1908.

Arşiv Belgelerinde Mustafa Kemal Atatürk, c. 2, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2017.

Atatürk'ün Not Defterleri-I, Yay. Haz. Zekeriya Türkmen, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2004.

Atay, Falih Rıfkı, *Çankaya*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2017.

Bardakçı, Murat, Bir *Devlet Operasyonu: 19 Mayıs Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun Yolculuğu ve Yolculukla İlgili Belgeler*, 2. Baskı, Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2019.

Bayar, Celal, *Ben de Yazdım*, c. 6, Sabah Yayınları, İstanbul 1997.

Biren, Mehmet Tevfik, *Bir Devlet Adamının II. Abdülhamid, Meşrutiyet ve Mütareke Devri Hatıraları*, c. 2, Yay. Haz. F. Rezan Hürmen, Arma Yayınları, İstanbul 1993.

Bozkurt, Abdurrahman, *İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014.

Çakmak, Aydın ve Süleyman Beyoğlu, "Osmanlı Devleti'nde Bir Modernleşme Uygulaması Olarak Ataşenavallik", *Tarih Dergisi*, Sayı 66 (2017), s. 77-106.

Çakmak, Fevzi, *Rumeli'de Son Demler ve Ötesi*, c. 1, Derleyen: Bahadır Dülger, Yay. Haz. Ali Birinci-Yusuf Turan Günaydın, Kopernik Yayınları, İstanbul 2019.

Çaycı, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayatı ve Eseri)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002.

Erden, Ali Fuad, *İsmet İnönü*, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul 1952.

Fidan, Nurcan, *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 2004.

Gönüç, Fevzi, *Türk Kültür ve Medeniyet Tarihinde Fatih Külliyesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2007.

Görgülü, İsmet, *On Yıllık Harbin Kadrosu (1912-1922)*, TTK Yayınları, Ankara 1993.

Görgülü, İsmet, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, Genişletilmiş 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2014.

Gürler, Hamdi, *Kurtuluş Savaşında Albay Bekir Sami (Günsav) (Mayıs-Haziran 1919)*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 1994.

Hadley, Tim, *Military Diplomacy in the Dual Alliance German Military Attaché Reporting from Vienna*, Lexington Books, Lanham 2016.

Harp Akademisinin 127 Yılı Şeref Dolu Yıllar, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul 1975.

Hatemi, Nilüfer, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, c. 1-2, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002.

Hüseyin Kâzım Kadri, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Hatıralarım*, Yay. Haz. İsmail Kara, 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000.

İrtem, Süleyman Kâni, *31 Mart İsyanı ve Hareket Ordusu, Abdülhamid'in Selanik Sürgünü*, Yay. Haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 2003.

İşlet Sönmez, Banu, *II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti*, YKY Yayınları, İstanbul 2007.

Jackh, Ernst, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, Eugen Salzer, Heilbronn 1912.

Jackson, Peter, "Historical Reflections on the Uses and Limits of Intelligence", *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*, ed. Peter Jackson and Jennifer Siegel, Praeger, Londra 2005.

Kapıcı, Özhan, "Tanzîmât Döneminde Osmanlı Hariciyesinde Ataşelik Memuriyetinin Teşekkülü", *Türkiyat Mecmuası*, Sayı 1 (2022), c. 32, s. 355-379.

Karabekir, Kâzım, *Günlükler*, (Çeviriyazı: Budak Kayabek, Hazırlayan: Yücel Demirel), c. 1, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009.

Karabekir, Kâzım, *İttihat ve Terakki Cemiyeti*, Yay. Haz. Erhan Çifçi, Kronik Yayınları, İstanbul 2019.

Karadeniz'de Rusya ile Romanya ve Bulgaristan Hükûmetlerinin Kuvve-i Bahriyeleri, Matbaa-i Bahriye, İstanbul 1911.

Karay, Refik Halit, *Minelbab İlelmihrab*, İnkılap Yayınları, İstanbul 2009.

Kocahanoğlu, Osman Selim, *31 Mart Ayaklanması ve Sultan Abdülhamid*, Temel Yayınları, İstanbul 2009.

Kocatürk, Utkan, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2015.

Kutay, Cemal, "31 Mart Ayaklanması Üzerine Şevket Turgut Paşa'nın Hükümleri", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı 13 (1988), s. 30-33.

Külçe, Süleyman, *Mareşal Fevzi Çakmak Askerî, Hususî Hayatı*, 2. Baskı, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, İstanbul 1953.

Külçe, Süleyman, *Mareşal Fevzi Çakmak Askerî, Siyasî, Hususî Hayatı*, Ticaret Basımevi, İzmir 1946.

Lehistan, Romanya ve Bulgaristan Orduları, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul 1923.

Maureen O'Connor Witter, "Sanctioned Spying: The Development of the Military Attaché in the Nineteenth Century", *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*, ed. Peter Jackson and Jennifer Siegel, Praeger, Londra 2005.

Mehmed Esad, *Mir'at-i Mekteb-i Harbiye*, Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1310.

Mehmed Nihad, "Çanakkale Muhârebâtı Erkân-ı Harb Binbaşısı Mehmed Nihad Bey'in Hâtıratı", *Çanakkale Muharebeleri'nde Zâbitân İzlenimleri*, Yay. Haz. Burhan Sayılır, Murat Karataş ve Barış Borlat, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2017, s. 127-225.

Mehmed Rüşdi, *Romanya Ordu Teşkilatı*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şahâne Matbaası, İstanbul 1891.

Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları, Yay. Haz. Muhittin Ünal, Cem Yayınları, İstanbul 1994.

Mustafa Şevki, *Balkan Orduları*, Keşişyan Matbaası, İzmir 1909.

Osmanoğlu, Ayşe, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*, 4. Baskı, Selçuk Yayınları, İstanbul (Basım tarihi yok).

Özalp, Kâzım, *Milli Mücadele 1919-1922*, TTK Yayınları, Ankara 2020.

Özcan, Azmi, "Otuzbir Mart Vak'ası", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 34, İstanbul 2007, s. 9-10.

Özdemir, Hakan, *Balkanların Şekillenme Sürecinde III. Ordu Teşkilat, Toplum ve Siyaset (1878-1912)*, Timaş Akademi Yayınları, İstanbul 2022.

Öztuna, Yılmaz, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)*, c.2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

Pekmen, Mahir Said, *31 Mart Hatıraları İsyan Günlerinde Bir Muhalif*, Yay. Haz. Hasan Babacan-Servet Avşar, 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2018.

Polat, Hasan Ali ve Osman Akandere, "Yıldız Sarayı'nın Yağmalandığı İddiası, Mütareke Dönemindeki Yağma Davası ve Neticesi", *Vakanüvis*, Sayı 1 (2020), c. 5, s. 370-375.

Romanya Ordusu: 1341-1342, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti İstihbarat Dairesi, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul 1926.

Râgıb Rıfkı, *Balkan Hükûmetlerinin Teşkilât-ı Askeriyyesi*, Şems Matbaası, İstanbul 1912.

Romanya Ordusu Hakkında Muhtasar Risale, Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi, İstanbul 1915.

Sansar, Mehmet Fatih, *II. Abdülhamit Döneminde Osmanlı-Romanya İlişkileri*, TTK Yayınları, Ankara 2023.

Sarıhan, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. I-II-III, TTK Yayınları, Ankara 1994.

Sofuoğlu, Adnan, *Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921*, Genelkurmay Bşk.lığı ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara 1994.

Söylemezoğlu, Galip Kemali, *Hariciye Hizmetinde Otuz Sene Mutlakiyet-Meşrutiyet ve Milli Mücadele Yıllarında Gördüklerim ve Başıma Gelenler 1892-1922*, Şaka Matbaası, İstanbul 1950.

Sunata, İsmail Hakkı, *İstanbulda İşgal Yılları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012.

Şerifoğlu, Ömer Faruk, *Fahreddin Paşa: Medine Müdafii*, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, İstanbul 2023.

Taşdemir, Ahmet, "Assessing the Romanian Army: A Review of the Ottoman Military Attaché's Report in Bucharest (1891)", *Revista de Istorie Militara*, Sayı 3-4 (2023), s. 49-68.

Tepeyran, Ebubekir Hazım, *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Sarayın İdama Mahkum Ettiği Dahiliye Nazırı*, 2. Baskı, Gürer Yayıncılık, İstanbul 2009.

Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasal Partiler, Mütareke Dönemi*, c. II, (Genişletilmiş 2. Baskı), Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1986.

Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952*, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul 1952.

Türkgeldi, Ali Fuat, *Görüp işittiklerim*, 6. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2021.

Türkiye Cumhuriyeti Parlamenterler Ansiklopedisi: 3 Nisan 1920-6 Kasım 1983, Yankı-Pamukbank, Ankara 1985.

Türkmen, Zekeriya, "Hareket Ordusu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 16, İstanbul 1997, s. 125-127.

Türkmen, Zekeriya, *Mütareke Döneminde Ordunun Yeniden Yapılanması*, TTK Yayınları, Ankara 2001.

Türkmen, Zekeriya, *Mütarekeden Millî Mücadeleye Mustafa Kemal 1918-1919*, Bengi Yayınları, İstanbul 2010.

Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine, Editura Marvan, Bükreş 1930.

Ünal, Yelda, "Refik Halit Karay ve Millî Mücadele", *History Studies*, Sayı 1 (2013), c. 5, s. 374-375.

Vagts, Alfred, *The Military Attache*, Princeton Üniversitesi Yayınları, Princeton 2015.

Virilio, Paul, *Hız ve Politika*, Çev. Meltem Cansever, Metin Yayınları, İstanbul 2021.

Wheeler, Douglas, "A Guide to the History of Intelligence 1800-1918", *The Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*, Sayı 1 (2012), c. 19, s. 47-50.

Yıldız, Gültekin, "Osmanlı Dış Askerî İstihbaratında Formelleşme: Elçiliklerde Ataşemiliterliğin İhdası ve Osmanlı Askerî Ataşe Raporları", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 17 (Güz 2012), s. 239-265.

Yıldız, Gültekin, *Neferin Adı Yok*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.

Yıldız, Gültekin, *Osmanlı Devleti'nde Askerî İstihbarat*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2019.

3. SÜRELİ YAYINLAR[157]

Balkan

Donanma

L'Illustration

İkdam

Sabah

Servet-i Fünun

Son Saat

Şehbal

Takvim-i Vekayi'

Tanin

Tevhid-i Efkâr

Zafer

4. İNTERNET KAYNAKLARI

Anadolu Ajansı, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü: 122696454, https://www.anadoluimages.com/p/ismet-inonu-hareket-ordusunda/31, (Erişim Tarihi: 20.04.2024).

[157] Süreli yayınların detaylı künye bilgileri metin içindeki dipnotlarda gösterilmiştir.

EKLER

Ek-1: 1891 Tarihli Raporun İlk Sayfaları[158]

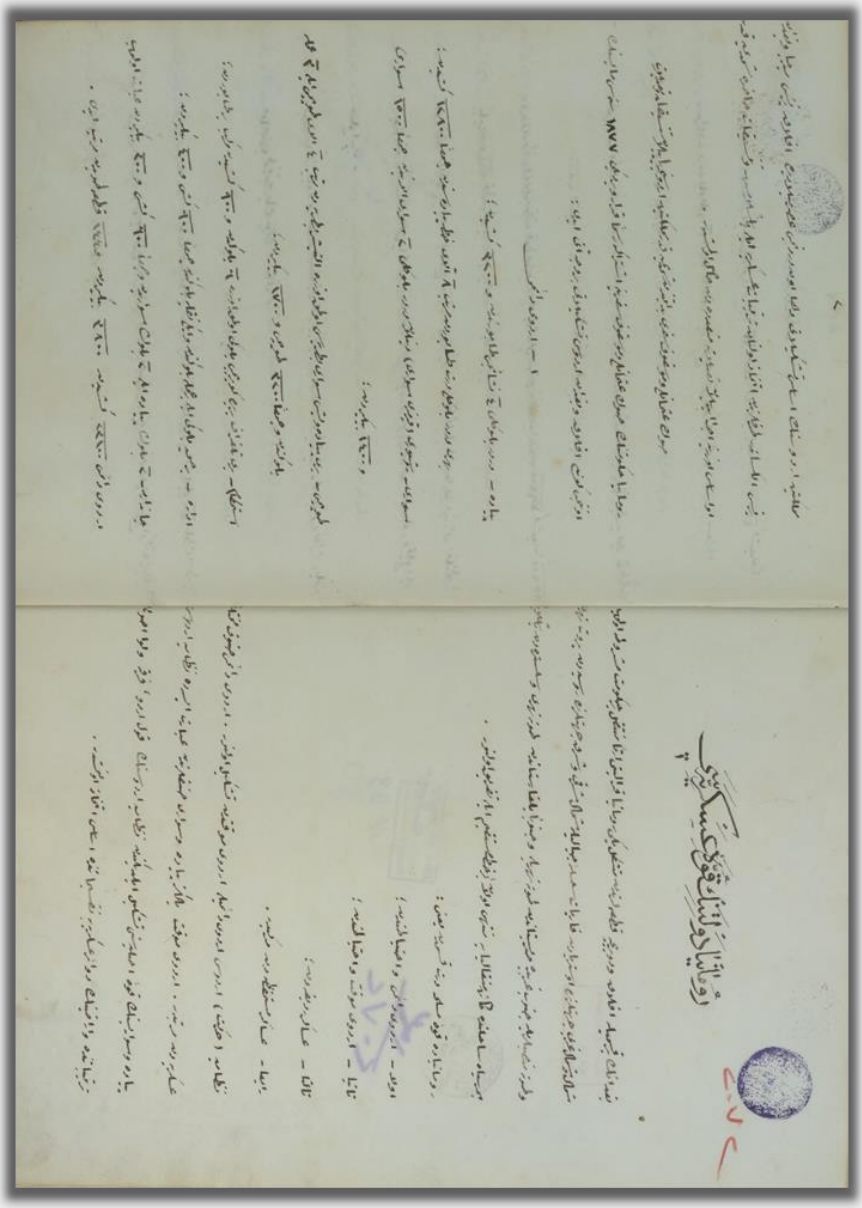

[158] Turgudzâde Şevket, *Romanya Devleti'nin Kuvve-i Askeriyyesi*, 05 Aralık 1891, Harbiye Askerî Müzesi Kütüphanesi, Envanter No: 11509.

Ek-2: 1894 Tarihli İkinci Raporun İlk Sayfaları[159]

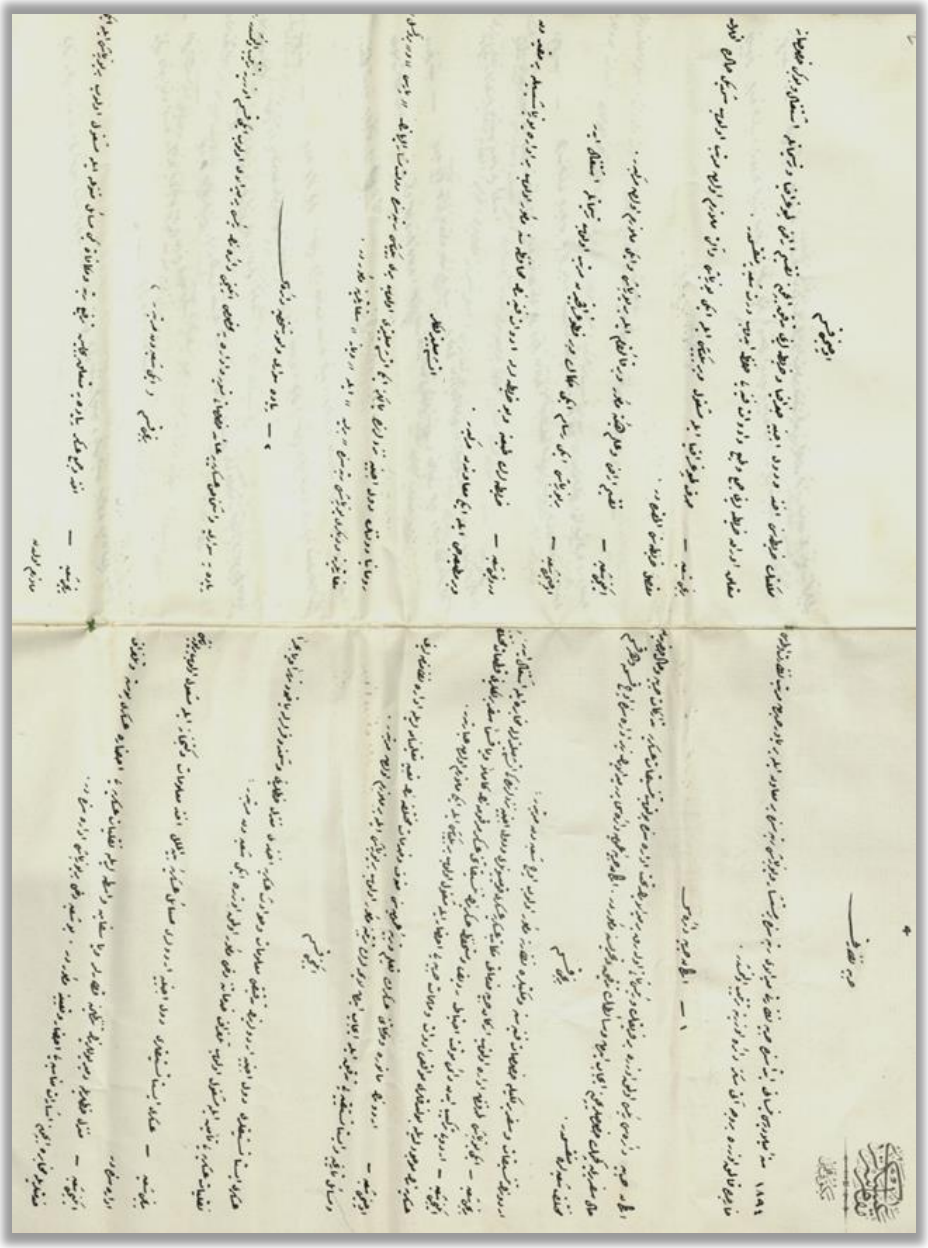

[159] BOA, *Y.A.RES*, 60/9/1-2, 15 Ağustos 1892.

Ek-3: 1894 Tarihli Üçüncü Raporun İlk Sayfaları[160]

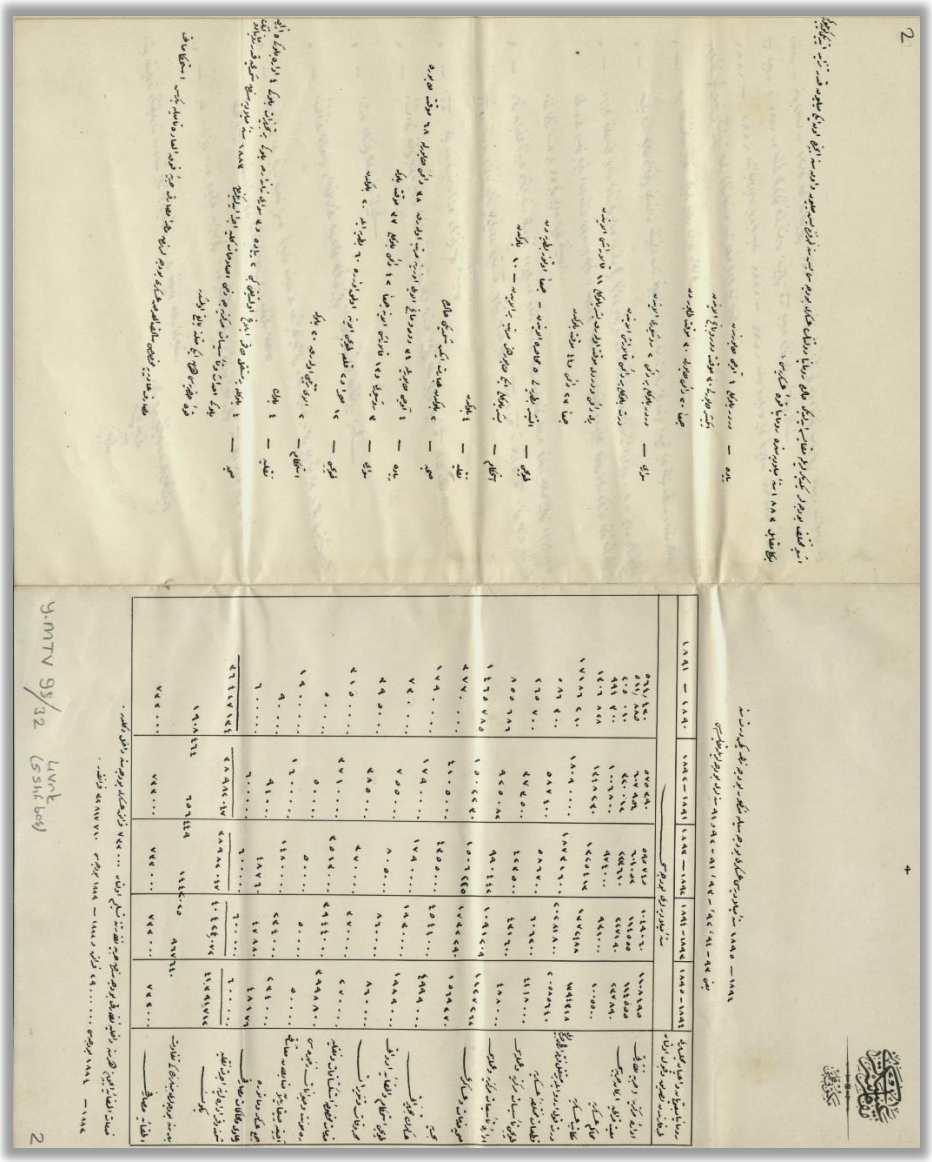

[160] BOA, *Y. MTV*., 98/32, 24 Haziran 1894.

Ek-4: 1897 Tarihli Dördüncü Rapor[161]

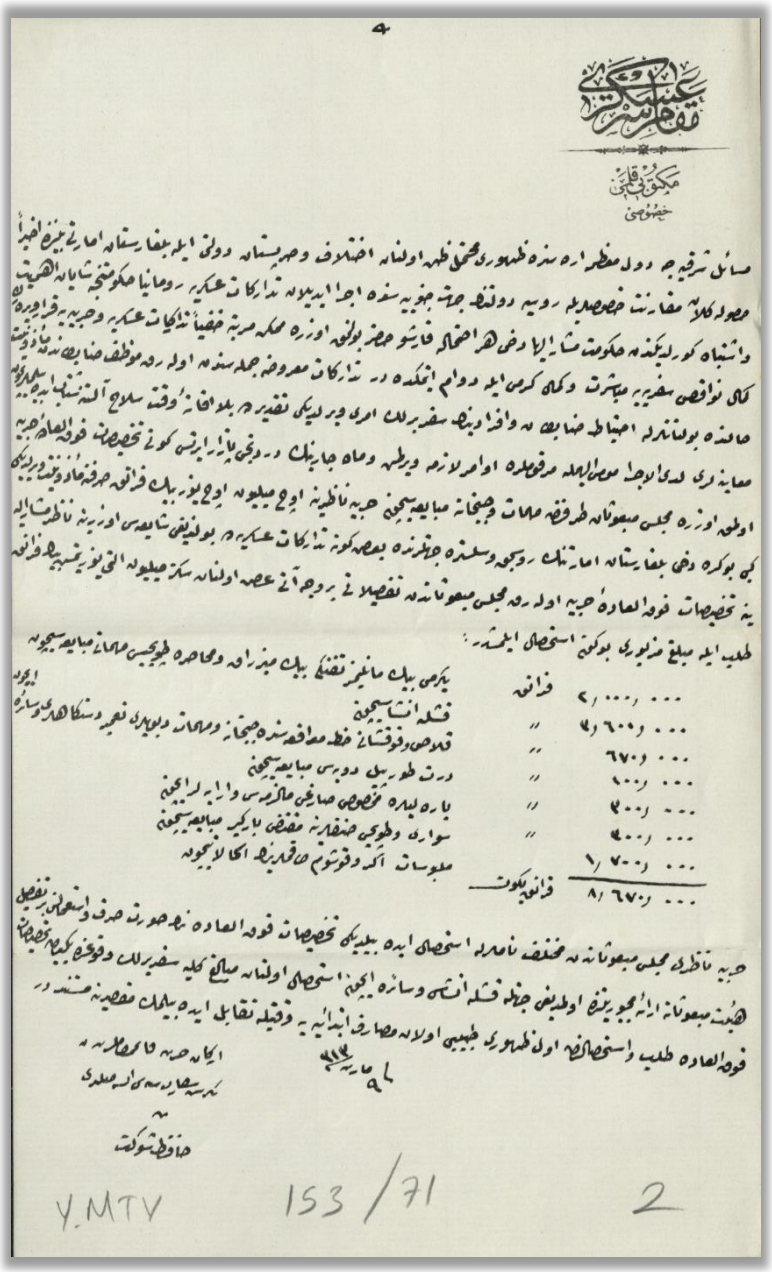

[161] BOA, *Y. MTV*., 153/71, 21 Mart 1897.

Ek-5: Şevket Turgut Paşa ve Samsun Redifleri Arnavutluk İsyanı Esnasında[162]

[162] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 141.

Ek-6: Şevket Turgut Paşa Piskopos Docci ile Mirdita'ya Girerken[163]

[163] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 131

Ek-7: Şevket Turgut Paşa ve Sadrazam Hilmi Paşa İşkodra'da[164]

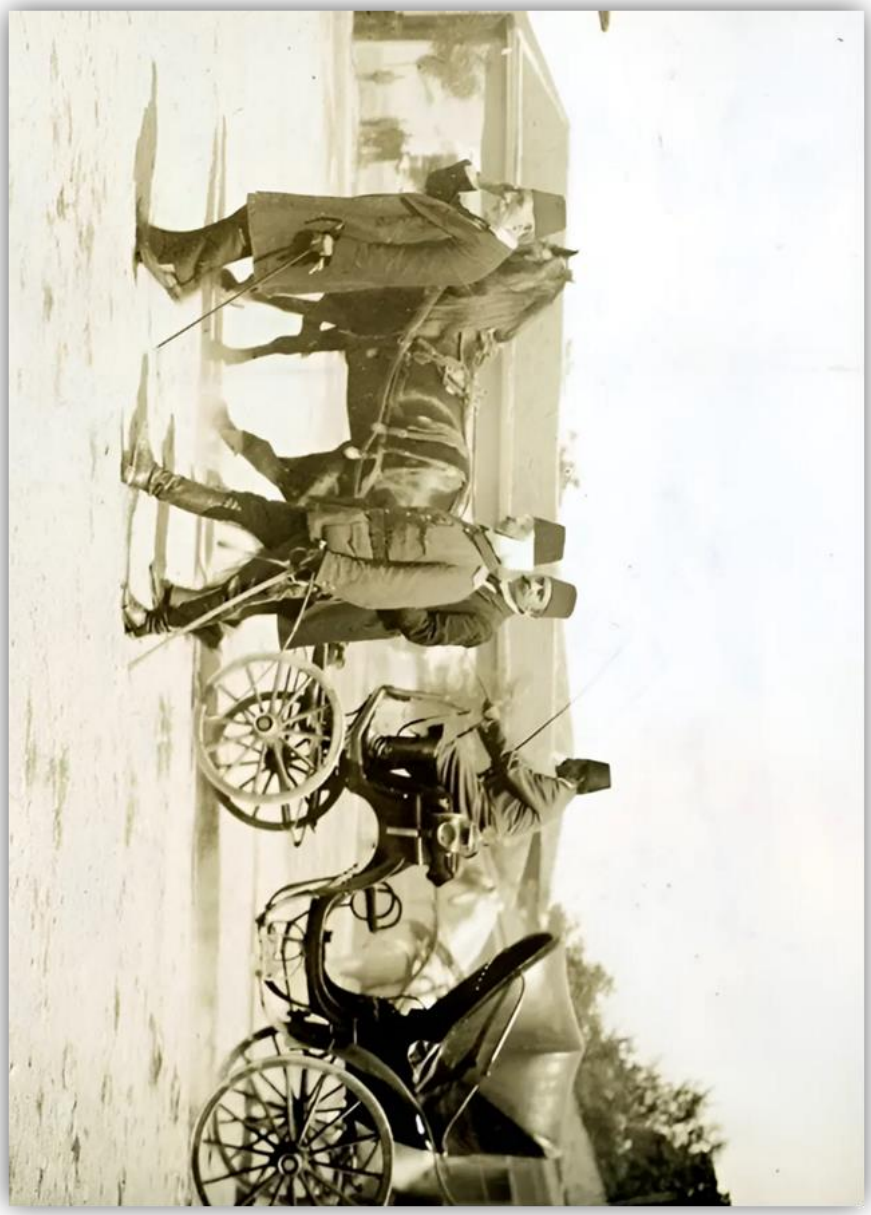

[164] Ernst Jackh, *Im Türkischen Kriegslager Durch Albanien: Bekenntnisse zur Deutsch-Türkischen Freundschaft*, s. 103.

Ek-8: Romanya Topçusu (1873)[165]

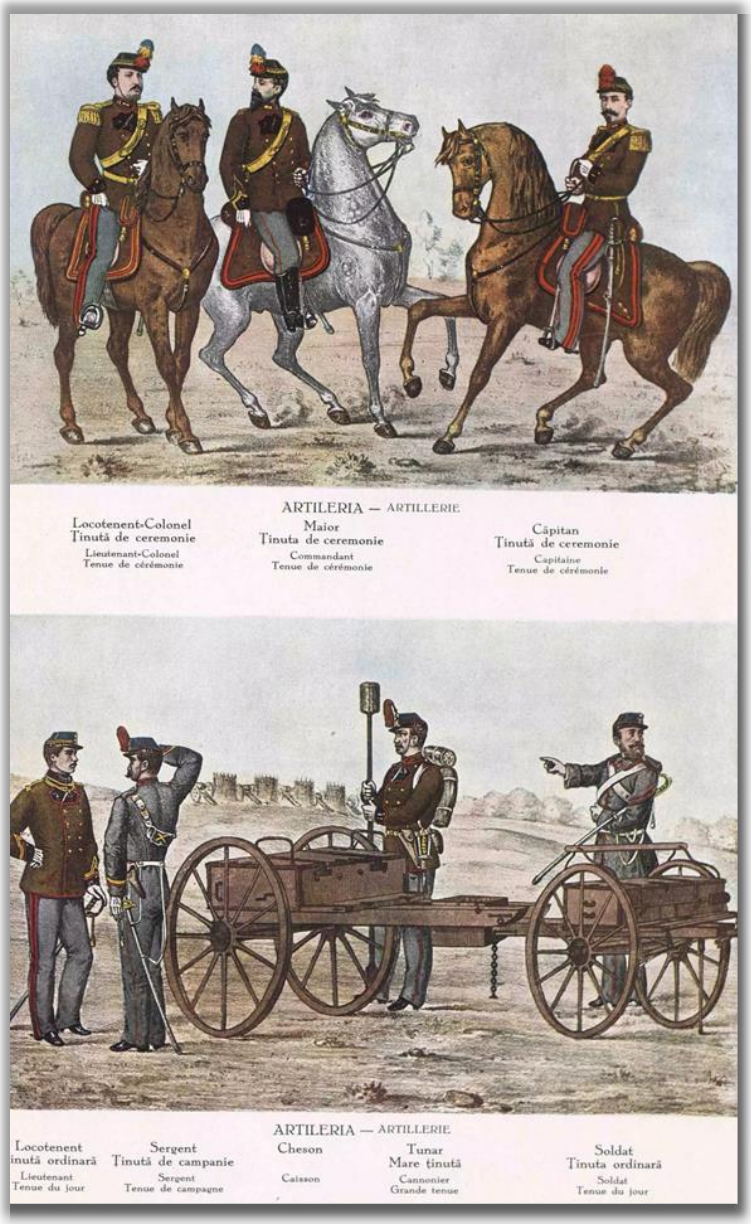

[165] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 46.

Ek-9: Romanya Topçusu (1873)[166]

ARTILERIA. — ARTILLERIE
Atelaj Atelage

ARTILERIA. — ARTILLERIE
Atelaj Atelage

[166] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 47.

Ek-10: Romanya Jandarması (1873)[167]

[167] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 48.

Ek-11: Romanya Bahriyesi ve Askerî Okulu[168]

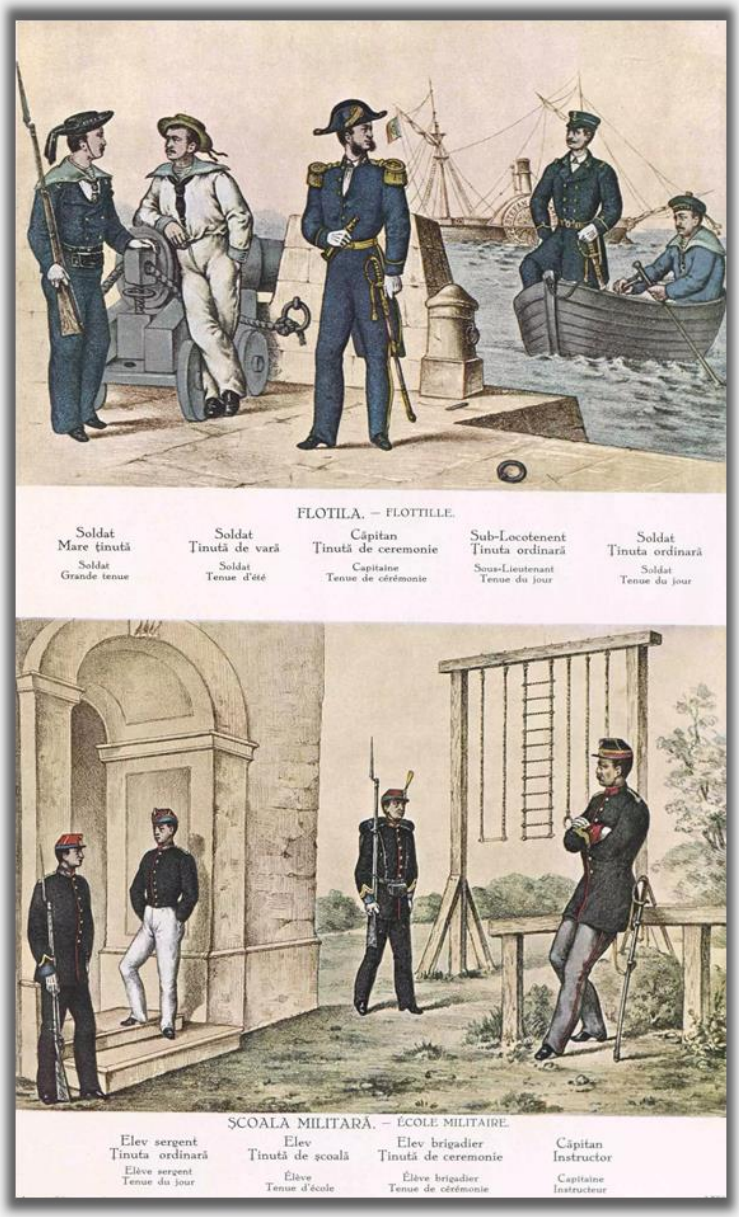

[168] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 49.

Ek-12: Romanya Sıhhiye Zabitanı (1873)[169]

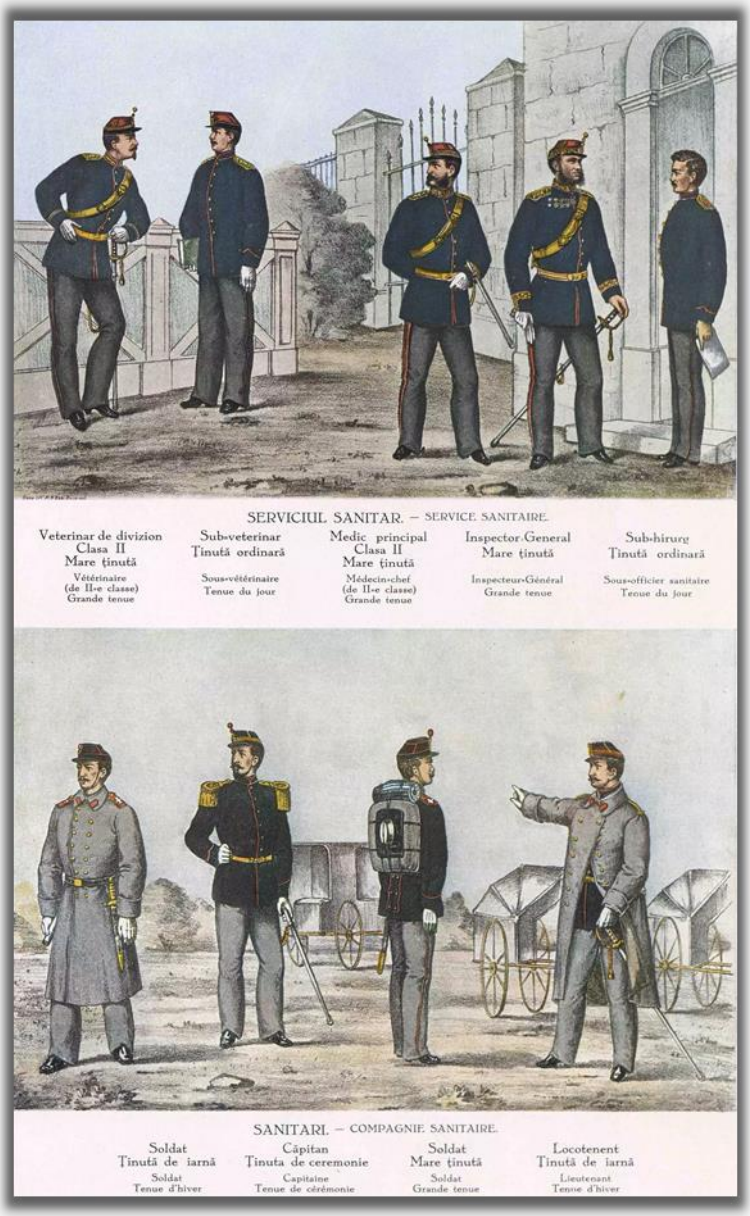

[169] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 50.

Ek-13: Romanya Süvarisi (Calaraşi) ve Piyadesi (Dorobanti)[170]

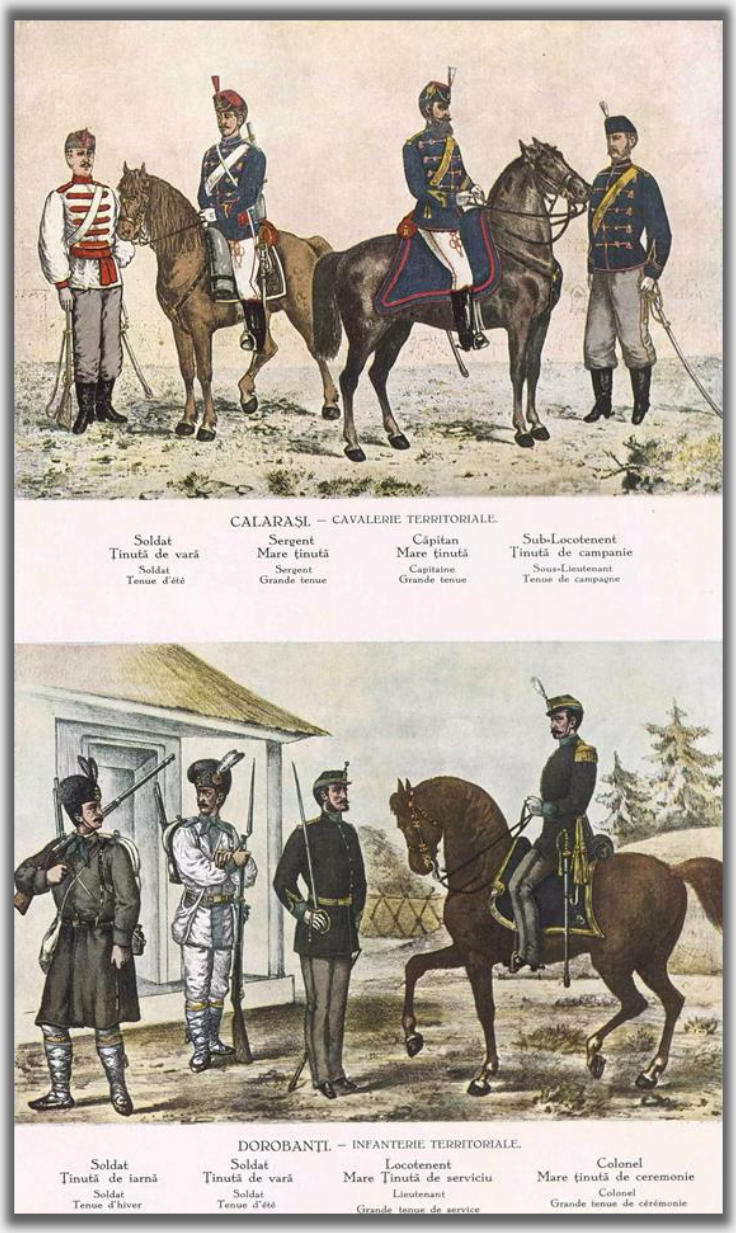

[170] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 51.

Ek-14: Milis Kuvvetler ve Sivil Calaraşi Kuvvetleri[171]

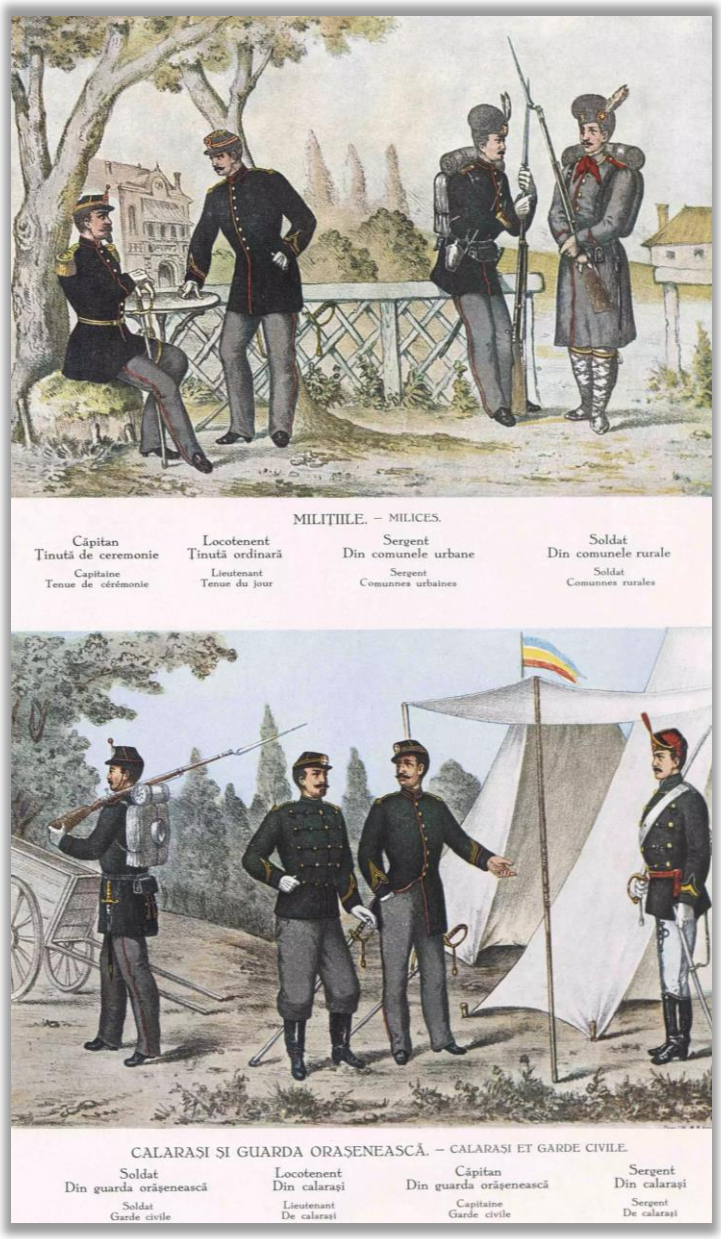

[171] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 52.

Ek-15: Süvari Jandarmasının Miğfer ve Şapkası ile 1877-1884 Tarihlerinde Piyade Üniformarı[172]

[172] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 53.

Ek-16: Piyade (1891) ve Süvari (1895) Üniformaları[173]

[173] *Uniformele Armatei Române: 1830-1930, Les Uniformes De L'armée Roumaine*, Editura Marvan, Bükreş 1930, s. 54.

Ek-17: İkinci Sınıftan Topçeker Fulgerul Maketi[174]

Ek-18: Günümüzde Romanya Deniz Kuvvetleri Tarafından Eğitim Gemisi Olarak da Kullanılan Mircea Gemisi Maketi[175]

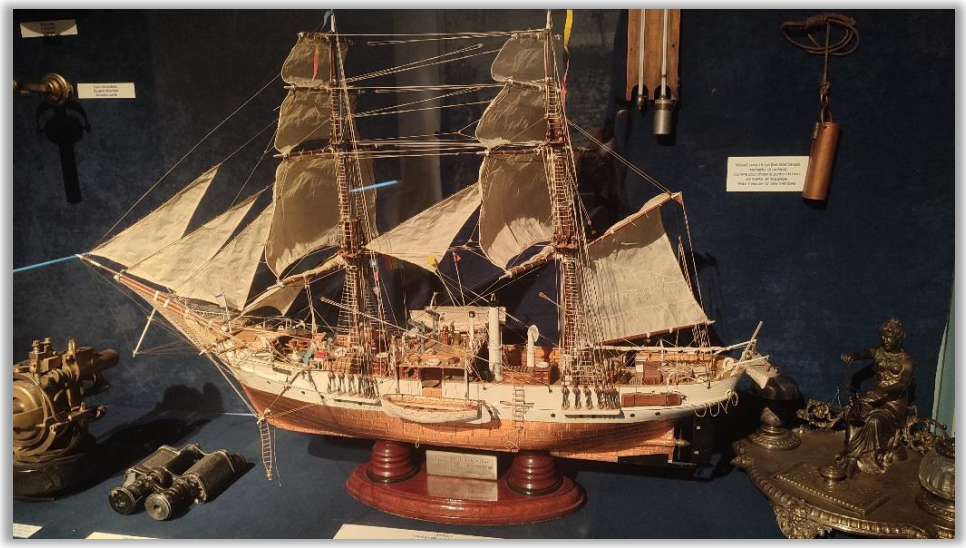

[174] Romanya Deniz Müzesi, Köstence. (Fotograf: Ahmet Taşdemir).
[175] Romanya Deniz Müzesi, Köstence. (Fotograf: Ahmet Taşdemir).

DİZİN

3. Ordu Kumandanlığı: 17-18

31 Mart Vak'ası/Hadisesi: 1, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 42

9. Ordu Müfettişliği: 33, 36, 38

A

Abdullah Paşa (Ferik, Kölemen): 31

Aleksander (Boğdan Prensi): 47

Ali Cevat Bey (Mabeyn Başkâtibi): 20, 22, 23

Ali Kemal Bey (Dâhiliye Nazırı): 34, 35, 36

Arceç: 53, 54, 75

Arnavutlar: 25, 28, 29, 30

Arnavutluk: 25, 27, 28, 29, 30, 36, 42, 149,

Arnavutluk İsyanı: 15, 24-30, 36, 42, 149

Avusturya: 5, 47, 73

B

Bacau: 53-54, 58, 76, 88, 116

Bahr-i Sefid Kuva-yı Mürettebe Kumandanlığı: 31

Bahr-i Siyâh: 47, 65, 104

Barlad: 53, 58, 88, 116

Bekir Sami (Günsav): 38, 39

Boğdan: 47, 52-53, 116

Boğdan Ordusu: 47, 49, 52, 53, 113

Bolayır: 31

Botoşani: 53, 88

Brialmon (Belçikalı General): 113

Bulgaristan: 47, 112, 132

Buzau: 53, 54, 57, 75, 88, 113, 116

C/Ç

Calaraşi Alayı: 48, 50-51, 53, 55, 56-60, 61, 67, 79, 80-84, 92, 95, 111, 115, 116, 130, 157, 158

Campulung: 53, 56

Caracal: 49, 53, 55, 115

Cavit Paşa: 29

Cernat (General): 49

Cevat Paşa (Çobanlı): 34, 36, 37

Covurlui: 53, 54

Craiova: 53, 54, 55, 75, 88, 101, 115

Çanakkale Boğazı: 32-33

Çatalca Muharebeleri: 30, 31

Çatalca Ordusu: 31

Çernalova: 25

Çernavoda: 10

D

Dambovita: 53, 54, 76

Deliorman: 53, 54, 76

Dobruca: 47-50, 52, 53, 60, 61, 75, 76, 80-83, 95, 101, 104, 112, 116, 131

Dolj: 53, 54, 75

Dorobanti: 48-50, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 73, 74, 75, 110, 111, 115-116, 129, 130, 157,

Dorohoi: 53, 54, 58

E

Edirne: 17-18, 31

Eflak: 47, 49, 52, 53, 112, 120

Eflak Ordusu: 47, 49

Ermeniler: 35

Esat Paşa (Yanyalı): 29

F

Fahreddin Paşa (Türkkan): 31, 32

Falciu: 53, 54, 58

Fatih Tümeni: 31

Fevzi Çakmak: 25, 26, 28, 29, 32, 33, 34, 36, 37, 40, 41

Firzovik: 25

Fokşani: 10, 53, 57, 88, 89, 113, 116, 130, 133

G

Galati: 10, 53, 54, 57, 75, 88, 101, 104, 105, 106, 107-112, 113, 116, 130, 133

Galati Tersanesi: 106, 107

Galip Kemali (Söylemezoğlu): 42

Gorj: 53, 54, 76

H

Hareket Ordusu: 17-20, 23, 24, 42

Hasan İzzet Paşa: 23

Huşi: 53, 58, 116

Hürriyet ve İtilaf Fırkası: 34, 35

Hüseyin Hüsnü Paşa (Ferik): 18, 23

Hüseyin Kâzım Kadri: 28

I-İ

Iacob Lahovary (General): 1, 2, 59, 73

Iaşi: 53, 54, 58, 75, 92, 101, 112, 113, 116

İalomita: 53, 54, 76

İbrail (Braila): 53, 54, 57, 113, 116, 131

İlfov: 53, 54, 76

İngilizler: 34, 36, 40

İpek: 25

İsmet İnönü: 19, 21, 40

İttihat ve Terakki Fırkası: 17, 18, 24

İttihatçılar: 17, 19

K

Calafat Şehri: 49, 55, 76, 91, 115

Karadağ: 27

Karargâh-ı Umûmi İstihbarat Şubesi: 10

Karpat Dağları: 47, 113

Kastamonu Redif Tümeni: 30

Kâzım Karabekir: 18, 19, 21, 25, 32, 36, 39, 40, 41

Kırkilise (Kırklareli): 17

Kırım Harbi: 4, 6, 112

Kosova: 25, 26, 27

Kosova Mürettep Kolordu Komutanlığı: 24, 25, 26

Köstence: 50, 53, 116, 161

Kral I. Carol: 16

L

Lahovari (General): 73

Lüleburgaz: 30

M

Madrid Sefareti: 7, 15, 16

Mahmud Şevket Paşa: 18, 20, 21, 25, 30

Makedonya: 18

Malisörler İsyanı: 24, 25, 27

Mehedinti: 53, 54, 76

Memleketeyn: 47, 48, 49, 52, 62, 69, 73, 74, 79, 95, 97, 100, 102-104, 108, 110-115

Memleketeyn Donanması: 104, 108

Memleketeyn Ordusu: 49, 69, 73, 113, 114, 115

Mim Mim Grubu: 39

Mircea (Eflak Prensi): 47, 105

Mircea (Gemi): 109, 161

Moskof Seferi (93 Harbi): 47, 49

Muscel: 53, 54, 76

Mustafa Kemal (Atatürk): 18, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41

N

Nafia Nezareti: 33, 42

Namoloasa: 10, 130

Napolyon: 4, 5

Napolyon Savaşları: 4

Neamt: 53, 54, 58

Nemrut Mustafa Paşa: 23

Nicoreşti: 54

O

Olt: 53, 54, 75

Oltu Nehri: 49

P

Piatra: 53, 58

Piteşti: 53, 56, 88, 115

Plevne Muhasarası: 48, 49, 112, 113

Ploeşti: 53, 88, 116

Prahova: 53, 54, 75

Priştine: 25

Prut Nehri: 47, 113

Putna: 53, 54, 75

Rahova: 49, 53, 54, 75, 76, 109

R

Rami Kışlası: 19

Ramnicu Sarat: 53, 54, 57, 75

Ramnicu Valcea: 55

Romanati: 53, 54, 76

Romanya Kraliyeti: 41, 47, 50, 52, 54, 112, 113

Roşiori Alayı: 48, 50, 79-81, 84, 95, 102, 110, 111, 115-116 130

Rumeli Umum Müfettişliği: 18

Rus: 8, 47, 112

Rusçuk: 132

Ruslar: 7, 49, 112

Rusya: 8, 47, 49, 73, 112, 113, 132

S-Ş

Selanik: 18, 25-27

Silistre: 47, 132

Slatina: 53, 55, 112

Slav: 112-113

Suceava: 53, 54, 76

Süleyman Şefik Paşa: 38

Şûrâ-yı Askerî: 40

T

Targovişte: 53, 56, 115

Targu Jiu: 53, 55, 115

Tecuci: 53-54, 57, 76

Tekirdağ: 31

Trotuş: 54

Tulca: 50, 53, 116, 131

Tuna Nehri: 47, 49, 65, 112, 113

Turnu Magurele: 49, 53, 56, 115

Turnu Severin: 49, 53, 55, 115

Tutova: 53, 54

U-Ü

Ulah: 58, 49, 73, 74, 104, 112, 113, 114, 125

Üsküp: 25

V

Valcea: 53, 54, 77

Vaslui: 53, 54, 58

Vidin: 49

Viladesko (General): 41

Vlaşca: 53, 54, 75

Y

Yakova Divan-ı Harbi: 26

Yakova: 25

Yakub Şevki (Subaşı): 31

Giurgiu: 53, 56, 88, 112, 115

Yıldız Müfrezesi: 20, 22

Yıldız Sarayı: 19, 20, 22, 23, 24, 32, 42

Yunan Birlikleri: 37

Yunanlılar: 39

Yusuf Kenan Bey (Bükreş Ataşemiliteri): 7

Z

Zimniçe: 112